

FORUM

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

9 Časopis Univerzity Karlovy v Praze

3 / 07

VYSOKOŠKOLSKÉ RATINGY A UNIVERZITA KARLOVA

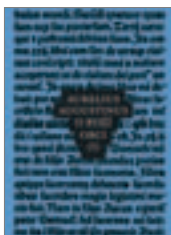

VYBRANÉ PUBLIKACE NAKLADATELSTVÍ KAROLINUM

Adamovičová, Ana:
Basic Czech I.
Praha, Karolinum 2006, brož., 180 str.,
I. vydání, cena 250 Kč.

Učebnice českého jazyka pro anglicky mluvící cizince má sloužit k rychlému seznámení se základy češtiny. Důraz je kladen zejména na komunikační metody. Kniha obsahuje šest lekcí; první seznamuje studenty s českou výslovností a abecedou, další lekce uvádí vždy společné téma, na jehož základě si studenti jazyk procvičují. Učebnice obsahuje více než 700 slovíček a frází. Basic Czech I odpovídá úrovni A I Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.
ISBN 80-246-1097-3

Aurelius, Augustinus:
O boží obci – I. a 2. díl
Praha, Karolinum 2007, váz., 896 str.,
I. vydání, cena 675 Kč.

První část spisu (kniha I.–X.) je především apologetická – obrací se proti pohanství. Bohové nejsou dárci pozemského blaha; krutými válkami i vnitřním rozkoem trpěla říše už před Kristem a její velikost byla odměnou za starořímské ctnosti. K těmto ctnostem však nevedlo mnohobožství; věčnou blaženost pak nedává ani filozofie. V druhé části díla (kniha XI.–XXII.) Augustin podává v rámci světových dějin mohutný obraz Boží obce, tj. společenství spravedlivých vyznavačů pravého Boha, putujících tímto světem uprostřed příslušníků obce pozemské, kterou založili padlí andělé tím, že strhli část lidstva ke hříchu. Ve střetu obou obcí – boží a pozemské – tj. v zápase mezi křesťanstvím a pohanstvím, jde především o duše lidí. Jedná se tak o zcela novou teorii dějinného vývoje. Proti starověké představě o cyklickém pohybu stále se obnovujícího světa staví Augustin lineární pojetí vývoje – dějiny směřují od prvotního hříchu k poslednímu soudu, který s konečnou platností rozhodne o posmrtném osudu všech lidí.
ISBN 978-80-246-1284-3

Hasil, Jiří a kolektiv:

Brána jazyka českého otevřená
Praha, Karolinum 2007, brož., 312 str.,
I. vydání, cena 330 Kč.

Intenzivní kurz českého jazyka pro mírně pokročilé z německy mluvících zemí. Publikace představuje komplexní soubor sestávající z gramatického přehledu českého jazyka, česko-německého slovníčku a dvou relativně samostatných dílů učebnice. Na první díl učebnice, který je určen mírně pokročilým studentům, navazuje cyklicky díl druhý. Autoři učebnic koncipovali tak, aby studenti, kteří s její pomocí zvládali tajnosti českého jazyka, dosáhli takových znalostí češtiny, jež odpovídají úrovni A2 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky. Učebnice byla připravena především pro potřeby pražské Letní školy slovanských studií, a to s podporou Česko-německého fondu budoucnosti, a v rámci partnerské spolupráce mezi Univerzitou Karlovou a Humboldtovou univerzitou v Berlíně.
ISBN 978-80-246-1337-6

Vaňková, Irena:
Nádoba plná řeči
Praha, Karolinum 2007, brož., 314 str.,
I. vydání, cena 260 Kč.

V centru knihy stojí pojem řeč. Oproti pojmu jazyk – systému, o němž se opírá strukturalismus, a text, spojeného s komunikačně a pragmaticky zaměřeným lingvistickým zkoumáním, má řeč (langage) akcentovat mnohoaspektovost a povýřce lidský charakter této skutečnosti: sepětí s tělesně-smyslovým ukotvením člověka a jeho prožíváním, s široce chápanou kognitivitou, a také s kulturou, s jazykovým obrazem světa. Kniha vychází z pohledu vlastního fenomenologicko-hermeneutické filozofie (Heidegger, Gadamer, Patočka). V propojení s teorií a metodami kognitivně orientované lingvistiky ukazuje, jak se řeč jeví nejen v kontextu filozofie, lingvistiky a sémiotiky, ale také v českém (naivním) jazykovém obrazu světa, např. ve svých metaforických konceptualizacích (řeč jako vodní tok, jako vlákno apod.), včetně těch přítomných ve folkloru a poz.
ISBN 978-80-246-1122-8

Adamovičová, Ana – Ivanovová, Darina – Hrdlička, Milan:
Basic Czech 2
Praha, Karolinum 2007, brož., 252 str.,
I. vydání, cena 300 Kč.

Basic Czech II. je pokračováním titulu Basic Czech I. Učebnice je koncipována obdobně jako předcházející díl. Skládá se ze sedmi lekcí a metodicky vychází z komunikačního a komparativního přístupu. Postupně se zde rozvíjejí základy české gramatiky. Součástí učebnice jsou přehledné tabulky české deklinace a slovesných valencí a také CD, které obsahuje zároveň texty a dialogy z Basic Czech I. a Basic Czech II. odpovídá úrovni A2 Společného evropského referenčního rámce pro jazyky.
ISBN 978-80-246-1320-8

Šerých, Jiří:
Michael Rantz fecit. Michael Jindřich Rantz, dvorní rytec hraběte Šporka (včetně CD s německým textem)
Praha, Karolinum 2007, váz., 520 str.,
I. vydání, cena 1500 Kč.

Velká monografie představuje poprvé širší veřejnosti rytcce, který přišel na počátku 20. let 18. století z Norimberka do Čech, aby zde vytvořil rozsáhlé ilustrátorské dílo v knihách vydávaných F.A. Šporkem a po boku Matyáše Bernarda Brauna a Petra Brandla se tak přímo v kukském ohnisku zařadil mezi nejlepší umělce českého baroka. Autor sleduje vývoj a proměny Rantzova stylu v jednotlivých cyklech i volných listech, podchycuje tvorbu dalších dvou desetiletí po smrti hraběte, porovnává umělcovy kvality v rámci Čech a konfrontuje jeho ilustrátorskou práci s grafickou produkcí především Německa a Francie. Rantzovu tvorbu dokládá v knize přes 300 reprodukcí. Sbíratelům grafiky poslouží v druhé části knihy kompletní soupis umělcova díla, obsahující přes 700 položek.
ISBN 978-80-246-1229-4

Royt, Jan:
Slovník biblické ikonografie
Praha, Karolinum 2007, váz., 344 str.,
Dotisk I. (1.) vydání, cena 380 Kč.

S náměty Starého a Nového zákona se setkáváme ve všech sférách lidské kultury, ale jejich význam dnes širší veřejnosti mnohdy uniká. Slovník biblické ikonografie si klade za cíl napomoci k identifikaci a porozumění především námětům děl výtvarného umění. Do slovníku byla vedle osob a událostí Starého a Nového zákona zařazena ikonografická hesla související s biblickou výpovědí, jako například andělé či alegorie ctnosti a neřesti. Heslo ve slovníku je profilováno tak, že jsou v něm uvedeny biblické události, k nimž se bezprostředně vztahují náměty děl, a dále odkazy na umělecká díla. Systém odkazů umožňuje snadnou orientaci ve slovníku. V závěru publikace je zařazena výběrová literatura. Autorem textu je historik umění prof. Jan Royt a doprovodné kresby jsou dílem Dagmar Hamskové.
ISBN 978-80-246-0963-8

Černý, Jan M.:
Boj za právo
Praha, Karolinum 2007, brož., 1200 str.,
I. vydání, cena 340 Kč.

Nové vydání edice dokumentů z období 1848–1860 (první vydání 1893), které připravil spisovatel a sekretář Muzea království Českého Jan M. Černý, obsahuje více než 300 politických textů. Bezprostředně seznamují čtenáře s proměnami probíhajícími v habsburském státě i s formováním novodobé české společnosti a její politiky v roce 1848 a v obdobích následujících. První část publikace obsahuje dokumenty z revolučního roku 1848 a roku 1849, od události začínajících sjezdem ve Svatováclavských lázních (březen 1848) až po rozpuštění ústavodárného říšského sněmu 7. března 1849. Druhá část se věnuje 50. letům 19. století, době tzv. Bachova absolutismu. Jednotlivé dokumenty autor uvádí stručným historickým výkladem. Vychází v edici Prameny k dějinám českého myšlení.
ISBN 978-80-246-1159-4

V minulém čísle jste se mohli dočíst o kontextech mezi vědou, výzkumem a Univerzitou Karlovou.

Elektronickou podobu čísla ve formátu PDF můžete najít na adrese:
<http://forum.cuni.cz/IFORUM-4125.html>.

**FORUM 3/2007, sešit 9,
Časopis Univerzity Karlovy v Praze**

Vydává: UK. Redakce: I 16 36 Praha 1, Ovocný trh 3,
Odbor vnějších vztahů

Redakci řídí:
doc. M. Šobr, prorektor pro vnější vztahy

Odpovědní redaktoři:
I. Dostál, V. Hájek, K. Hamanová, K. Kadlecová,
O. Sysel

Telefon: 224 491 248, fax: 224 491 309,
e-mail: forum@cuni.cz

Grafická úprava:
L. Doležel

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.
Redakce si vyhrazuje právo na úpravu
autorských příspěvků a jejich krácení.
Forum UK je rozšiřováno zdarma
na akademické půdě. Vychází čtvrtletně.

Toto číslo vyšlo v listopadu 2007.
Registrace MK ČR 72 79.
Tisková verze: ISSN 1211-1724.

**Vážení členové
akademické obce Univerzity
Karlovy a všichni, kdo máte zájem
o dění na naší alma mater,**

vítám vás u dalšího čísla našeho univerzitního časopisu, které je tentokrát věnováno problematice hodnocení, kategorizace a žebříčků univerzit a situaci UK na tomto poli.

Rozhodli jsme se věnovat prostor právě tomuto tématu z několika důvodů. Především je to téma dosti aktuální. Od roku 2003, kdy šanghajská univerzita Jiao Tong poprvé vydala mezinárodní žebříček univerzit (od té doby každoročně aktualizovaný), získal tento rating stejně jako o něco mladší „konkurenční“ žebříček přílohy britských Times značnou váhu ve veřejném povědomí i mezi představiteli akademické sféry. A i když různá fóra přetřásají metodologické nedokonalosti jednotlivých žebříčků ze všech stran, na jednom se všichni shodnou: ať se to komu líbí nebo ne, žebříčky už s námi zůstanou a budou akademickou sférou významně ovlivňovat.

Dalším důvodem našeho zájmu o toto téma je nástup žebříčků v Česku. V poslední době přišly se svými žebříčky velké české deníky. Tento zájem je pochopitelný, protože s přibýváním možností vysokoškolského studia roste potřeba zájemců o studium se v nabídce orientovat. Smysluplné seřazení vysokých škol ovšem není triviální a rozpracování této problematiky na stránkách Fora může napomoci vylepšení budoucích verzí českých žebříčků.

S tématem těchto pořadí souvisí problematika diverzifikace, resp. kategorizace vysokých škol. V ČR si už nějakou dobu

uvědomujeme, že není dobře, aby všechny vysoké školy byly výzkumnými univerzitami (jak o to usilují dnes). Je třeba, aby různé vysoké školy přijaly různé role podle toho, v čem jsou jejich silné stránky. A pro jejich přesnější stanovení je důležité vzájemné porovnání vysokých škol. Stejná úloha před námi leží i na úrovni celé Evropy.

A ještě z jednoho důvodu poskytujeme hodnocení univerzit prostor tohoto čísla; tím je mimořádná komplexita tohoto problému. Je totiž třeba se vypořádat i s takovými otázkami, jako zda vůbec lze hlavní misí univerzit, tedy rozvoj intelektuálně zralých a nezávislých osobností s detailními znalostmi a dovednostmi ve zvoleném oboru a širokým rozhledem mimo něj, kvantitativně hodnotit. Pokud ano, jaké indikátory by pro to byly nejvhodnější? Jaká má být jejich relativní váha oproti „tradičnějším“ indikátorům bezprostředního vědeckého výkonu či spokojenosti studentů, absolventů nebo jejich zaměstnavatelů?

Problematika hodnocení univerzit má mnoho aspektů a otevírá řadu klíčových otázek. Cestou k obecně přijatelným, a tedy stabilním odpovědím je široká diskuse. Tu na stránkách Fora právě otevíráme.

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.
rektor Univerzity Karlovy v Praze

EDITORIAL

STALO SE NEWS

Dění na Univerzitě Karlově / Recent Months at CU 4

VĚDA PRO PRAXI RESEARCH IN PRACTICE

Vědci zlepšují náš život / The Scientists Improve Our Lives 8

HISTORICKÉ KALENDÁRIUM TODAY IN HISTORY

10

RATINGY – JAK K NIM PŘÍSTUPOVAT? RATINGS – HOW TO APPROACH THEM

Jiří Mareš: Otevřené otázky ve studentském posuzování kvality výuky / Open Questions in Student Ratings of Teaching Quality 14

Ferdinand Devínský: Kvalita a hodnocení: existuje nějaká korelace? / Quality and Ranking: Is There Any Correlation? 19

Jeroen Bartelse, Frans van Vught: Institucionální profily: směrem k typologii institucí vyššího vzdělání v Evropě / Institutional Profiles: Towards a Typology of Higher Education Institutions in Europe 24

RATINGY VE SVĚTĚ RATINGS WORLDWIDE

Bohuslav Gaš: Žebříčky univerzit / University Rankings 28

Ivana Halašková: Univerzita Karlova se v hlavních světových žebříčcích neztrácí / Charles University Is Not Getting Lost In the Main World Rankings 30

Jiří Pešek: Jak se do lesa volá... aneb Smysl (i nesmysl) univerzitního rankingu / Rank Not, That Ye Be Not Ranked... Or the Sense (And Nonsense) of University Ranking 34

Postřehy a inspirace z jedné bruselské konference / Insights and Inspiration from One Brussels Conference 39

Fotoreportáž / Photo Story

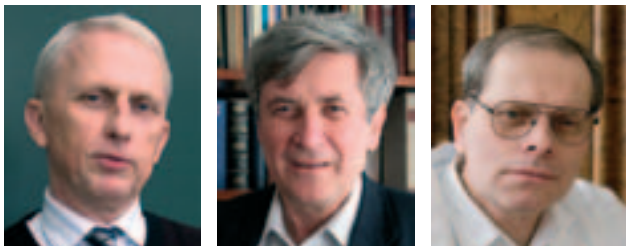
Kde si rozšířit obzory? / Where Should We Broaden Our Horizons? 41

RATINGY A UK RATINGS AND CU

Mojmír Horyna: Růst nároků na akademickou kvalifikaci / The Growth in Demands for Academic Qualification 45

Kateřina Kadlecová: Jedna fakulta nestačí, drahoušku / One Faculty Isn't Enough, Darling 47

Triel

Ratingy z fakultního pohledu / Ratings from a Faculty Point of View 49

Václav Hampel: Nejsme tak bohatí, abychom si mohli dovolit lacinou vědu / We Are Not Rich Enough to Be Able to Afford Cheap Science 55

HISTORIE NEJEN RATINGŮ HISTORY NOT ONLY OF RATINGS

Josef Petráň: Minulost UK v evropské soutěži / The History of CU in European Competition 57

Ferdinand Devínský: Srovnávání univerzit? Žádná novinka... / Comparing Universities? It's Nothing New... 59

Karel Raška – Velikán boje proti mikrobům / Great Man in the Fight against Microbes 60

STUDENTI STUDENTS

Jaroslav Švelch: Univerzita, kde zítra znamená včera? / A University Where Tomorrow Means Yesterday? 63

Rozhovor / Interview

Filip Matějka: Studium v USA – životní příležitost prakticky zadarmo / Studying in the USA – the Opportunity of a Lifetime Almost for Free 66

FILMÁČ, sága pokračuje... / FILMÁČ, The Saga Continues... 67

KVÍZ QUIZ

Univerzitní NEJ... / University Records... 68

SAP UK ALUMNI

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy v Praze – Carolinum / Association of Graduates and Friends of Charles University – Carolinum 70

AS UK

Daniel Feranc: Zasedání akademického senátu / Meeting of the Academic Senate 72

TITULNÍ STRANA ON THE COVER

Univerzita Karlova se dostala do nejprestižnějších světových žebříčků univerzit. Z tohoto srovnání nevychází vůbec špatně. / Charles University in Prague is among the most prestigious universities in the world. It has achieved a noteworthy ranking..

● 2. října 2007 Lékařská knihovna Na Hradě se opět otevřela

Nově rekonstruovaná budova Lékařské knihovny LF UK v Hradci Králové v budově Na Hradě je opět otevřená. Obnova si vyžádala téměř 40 milionů Kč (z toho více než 3 miliony na přístrojové a technické vybavení) a vlastní rekonstrukce proběhla během jednoho roku.

Budova sice evokuje atmosféru starých časů, ve skutečnosti však skrývá moderní informační technologie, které řadí knihovnu na úroveň moderních knihoven současnosti. Knihovna zde vznikla krátce po založení lékařské fakulty a nachází se v historické budově bývalého kněžského semináře.

Jak informoval prof. MUDr. Vladimír Geršl, CSc., proděkan pro rozvoj, cílem rekonstrukce bylo optimálně využít stávajících historických prostor. Hlavní provoz je situován do druhého nadzemního podlaží a snahou projektantů bylo zjednodušit přístup čtenářů ke knižnímu fondu. Odborné veřejnosti tak slouží nově upravené prostory s volným výběrem knih a časopisů, studovny s množstvím studijních míst a počítačů a multimediální studovna vybavené nejnovější technikou. V prvním nadzemním podlaží je umístěna recepce, dále sloupový sál (vybavený audiovizuální technikou) s osmdesáti místy s čítárnou časopisů, posluchárna, šatna, kanceláře a další technické zázemí objektu. V objektu se také dočkaly obnovy další artefakty, např. plastika Jana Nepomuka Stárka. Celkově prošlo technickou obnovou téměř

2 000 m² ploch a ve studovnách je nyní k dispozici přes 200 míst. Centrální atrium uprostřed objektu může sloužit návštěvníkům jako příjemné místo ke studiu i relaxaci. Tradici má organizování výstav výtvarného umění v budově teoretických ústavů lékařské fakulty. Na obzoru je další možnost tuto tradici významně obohatit – vedení fakulty plánuje umožnit v krásných historických prostorách sloupového sálu pořádání výstav výtvarných děl v tzv. Galerii Na Hradě. Generálním projektantem stavby byl ateliér ONEX, inženýrské služby zajišťovala kladenská firma SIGOS. Generálním dodavatelem stavby byl AGS BOHEMIASTAV z Hradce Králové. Investorem stavby byla Univerzita Karlova v Praze, uživatelem je Lékařská fakulta UK v Hradci Králové.

● 25. května 2007

V Malé aule se diskutovalo o problémech Afriky

Při příležitosti Dne Afriky se konal v Malé aule Karolina seminář nazvaný Problems of Development in Africa versus Globalization. Akce se zúčastnili především velvyslanci a představitelé zastupitelských úřadů afrických i dalších zemí. Za UK vystoupil prof. Luboš Kropáček (FF) s přednáškou o dosavadních aktivitách na fakultě věnovaných zejména africkým kulturám, ale i dalším oblastem. Velvyslanci poukázali především na současné energetické, zemědělské, ekologické, politické i zdravotní problémy v Africe, které vyplývají z moderního vývoje. Seminář moderoval prorektor UK prof. Jan Škrha.

● 24. května 2007

Ian Pearson diskutoval s akademiky o změnách klimatu

The Challenge of Climate Change; or, a New Industrial Revolution? Tak zněl název přednášky britského ministra pro životní prostředí a změny klimatu Iana Pearsona, kterou v rámci Evropského diskusního fóra zorganizovala UK ve Vlasteneckém sále Karolina. Diskutovalo se právě o problémech, které provázejí změny klimatu. „Z posledních dvanácti let se jedenáct z nich řadí mezi dvanáct celkově nejteplejších let, která kdy byla zaznamenána. Ve Velké Británii nyní přichází jaro o deset dní dříve než v uplynulých třiceti letech,“ zahájil Pearson svou prezentaci. „I jako jednotlivci si musíme uvědomit škodlivost odpadních látek v ovzduší a naučit se jejich produkci v našich každodenních životech redukovat,“ uvedl jednu ze svých představ ke snížení

produkce uhlíku v rámci vize pro Evropu. Upozornil také na nezbytnost mezinárodní spolupráce. „Je stále možné vyhnout se nejhorším dopadům změn klimatu, ale vyžaduje to výrazné společné úsilí.“ dodal. Ian Pearson se podepsal do Pamětní knihy UK a prohlédl si s dalšími účastníky tematickou výstavu o životním prostředí.

● 29. května 2007

Lékařská fakulta v Plzni uspořádala 47. studentskou vědeckou konferenci

Čtyřicítka studentů postgraduálního studia (celkem 53 prací) prezentovala výsledky svého ročního bádání. Převážná většina prací byla součástí širšího výzkumného programu jednotlivých klinik a ústavů a svými dílčími výsledky tak studenti přispěli k jejich řešení. Řada autorů – zhruba polovina z celkového počtu – se podílela na výzkumu jako součást vícečlenných týmů.

● 30. května 2007

Na UK se probírala energetická bezpečnost Evropanů

Hrozí nám závislost na dovozu nerostných surovin? A je tato závislost nebezpečná? O těchto a dalších otázkách diskutovali v rámci cyklu Evropského diskusního fóra s podtitulem Rendez-vous s Evropou Franck Chevet, generální ředitel pro energii a nerostné suroviny francouzského ministerstva hospodářství, financí a průmyslu, a Václav Bartuška, zvláštní vyslanec ministerstva zahraničních věcí pro energetickou bezpečnost. Setkání ve Vlasteneckém sále proběhlo na téma energetické bezpečnosti Evropanů a francouzský host představil statistické údaje, které pro Evropu nebyly příliš příznivé. Oba přednášející se shodli na tom, že nám obnovitelné zdroje nebudou nic platné, pokud nebudeme umět energii uchovat podobně, jako dnes dokážeme skladovat ropu a zemní plyn.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV UK

● 11. června 2007

Prof. Yehuda Bauer převzal zlatou pamětní medaili UK a promluvil o výzkumu holocaustu

Yehuda Bauer je profesorem Hebrew University of Jerusalem a dlouhodobě se zabývá problematikou holocaustu (např. Holocaust v historické perspektivě, University of Washington Press, 1980). A právě za jeho celoživotní činnost v oblasti výzkumu šoa mu předal prorektor pro zahraniční styky a mobilitu prof. Jan Škrha zlatou pamětní medaili UK. Prof. Bauer následně promluvil o současném stavu bádání o holocaustu. Vyzdvihl pokrok, kterého světová věda v této oblasti za posledních patnáct let dosáhla. Především pak německého historika Michaela Wilda, který nezkoumá, proč se mohl holocaust vůbec stát, ale jakým způsobem k němu došlo, a slavného britského historika Iana Kershawa a jeho monumentální, více než šestnáctisetstránkovou biografii Adolfa Hitlera a nacionálního socialismu.

● 25. června 2007

MFF UK oslavila 55 let

U příležitosti výročí 55 let MFF UK proběhlo slavnostní shromáždění ve Valdštejnské zahradě na Malé Straně. Účastníci na něm mohli vychutnávat díla Maurice Ravela a Antonína Dvořáka v podání smyčcového Kvarteta Norbert. Akce proběhla za podpory Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu a lidská práva a petice Senátu Parlamentu ČR.

● 26. července 2007

Česká expedice objevila v Egyptě osídlení z doby stavitelů pyramid

Expedice Českého egyptologického ústavu FF UK vedená egyptologem M. Bártou, pracující v oáze El-Héz v egyptské Západní

poušti, objevila osídlení z doby stavitelů pyramid (24. stol. př. Kr.) na lokalitě Gard el-Abjad jižně od oázy Baharija, která se nachází asi 400 km jihozápadně od Káhiry. Tento historicky významný objev představuje nejstarší doklad osídlení z doby stavitelů pyramid v této oblasti, kde byly doposud objeveny pouze pozůstatky z doby kamenné a několik lokalit z dob o něco mladších. Počátky osídlení z doby starověkého Egypta tak byly posunuty o skoro tisíc let zpět. Mezi nálezy patří půdorysy budov, keramika a neznámý typ nádob, jejichž funkce zatím nebyla vysvětlena. Objev byl učiněn v rámci dlouhodobého projektu pracoviště FF UK zabývajícího se výzkumem historie a přírodních poměrů egyptské Západní pouště. Projektu se dále účastní Archeologický ústav AV ČR a Laboratoř Geoinformatiky Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem.

● 21. srpna 2007

Na Filozofické fakultě se konal 51. běh LŠSS

193 zahraničních hostů se zúčastnilo letošního ročníku Letní školy slovanských studií. Studenti a učitelé češtiny z 36 zemí čtyři kontinentů čtyři týdny v Praze studovali český jazyk, literaturu, kulturu a historii. A nezapomněli dokonce ani o sobotách a nedělích na výletech a exkurzích. V průběhu slavnostního zakončení 51. běhu LŠSS její frekventanti převzali osvědčení, která je opravňují uplatnit výsledky letního intenzivního studia ve formě akademických kreditů na jejich domácích univerzitách.

● 13. září 2007

Univerzita hostila výstavu 2007 World Press Photo

Historická budova Karolina hostila od 14. září do 7. října světově známou výstavu World Press Photo. Na úvodní vernisáži předala zástupkyně Magistrátu cenu Prahy Peteru Scholsovi za snímek „hlavičky“ Zinédina Zidana z finálového utkání MS ve fotbale mezi Itálií a Francií. Mezi řečníky vystoupil i rektor UK Václav Hampl, který vyzdvihl spojení této prestižní výstavy s historickými prostory Karolina i s UK samotnou.

● 20. září 2007 Proběhlo první setkání v rámci Evropského diskusního fóra v AR 2007/2008

Cyklus Evropské diskusní fórum zahájilo setkání s podtitulem Rendez-vous s Evropou. V zaplněném Vlasteneckém sále přednášel na téma Evropská politika Francie nově jmenovaný státní sekretář pro evropské záležitosti Jean-Pierre Jouyet. Zdůraznil význam vstřícného dialogu s Českou republikou, neboť Praha na počátku roku 2009 vystřídá v předsednictví Evropské unie Paříž.

● 8. října 2007 Filozofická fakulta otevřela lektorát lotyšského jazyka a literatury

Filozofická fakulta otevřela za účasti prorektora UK prof. Mojmirá Horyny, děkana Filozofické fakulty Michala Stehlíka, PhD., a velvyslankyně Lotyšské republiky Argity Laudze lektorát lotyšského jazyka a literatury. Velvyslankyně ocenila, že se fakulta věnuje starým a nepříliš rozšířeným jazykům, a zdůraznila, že i díky úsilí pracovníků UK se podařilo přesvědčit lotyšskou vládu, aby lektorát zřídila. Prorektor Horyna následně řekl, že „Univerzita Karlova se zájmem pozoruje veškerou mezinárodní spolupráci a podporuje různorodost výuky jazyků, jak ji provozuje Filozofická fakulta, aby i lingvistika malých jazyků dosahovala na univerzitě světové úrovně“. Na závěr děkan FF poděkoval všem (Pavel Štoll a další), kteří se zasloužili o vznik lektorátu, a popřál „spokojené studenty, úžasné projekty a aby bylo o ústavu slyšet“.

● 12. října 2007 Právnická fakulta představila novou půdní vestavbu

Na novou simulovanou soudní síň, do níž je zabudováno i dvousměrné zrcadlo, přes které není vidět vypovídající svědek, se mohou těšit studenti Právnické fakulty UK. Ta představila veřejnosti nové moderní prostory pro výuku. Nové učebny a kanceláře jsou umístěny v půdních prostorách budovy na

Náměstí Curieových. Samotná stavba není zvenku vidět, ale uvnitř čítá vedle již zmíněné soudní síně pět seminárních místností s celkovou kapacitou 150 míst, tři počítačové učebny a nové kanceláře. Za posledních několik desítek let jde o první zásadní přestavbu na PF UK, pomineme-li několik menších rekonstrukcí. Samotná výstavba půdních prostor měla být zahájena již na přelomu milénia, ale povodně z roku 2002 celý proces zpozdily o několik let. A tak se začalo se stavbou až v roce 2004. Dokončena byla v srpnu letošního roku. Celkové náklady se zatím vyšplhaly na 51 milionů korun, které se částečně uhradily z rozpočtu samotné fakulty a z větší části prostřednictvím investičních programů MŠMT.

● 16. října 2007 Univerzitu Karlovu navštívila Její Královská Výsost princezna Anna

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ ARCHIV UK

Tri dny strávila v ČR J. K. V. princezna Anna v rámci oficiální návštěvy na pozvání prezidenta republiky Václava Klause. Navštívila i akademickou půdu Univerzity Karlovy, prohlédla si části historické budovy Karolina a pohovořila s pedagogy a studenty nově otevřeného magisterského oboru Britská studia. „Děkuji za spolupráci mezi českou a britskou univerzitou. Je důležité udržovat blízké vztahy a nabídnout mladým lidem možnost studovat na všech místech, kde je to možné,“ řekla v krátké zdravici princezna Anna. Rektor Václav Hampl připomenul tradici a historii přátelství mezi UK a britskými univerzitami, mj. vstřícné gesto, které umožnilo uprchlým českým studentům po zavření českých vysokých škol v době nacistické okupace dostudovat lékařskou fakultu na britských univerzitách. Setkání a diskuse s princeznou Annou se zúčastnili i britští studenti-samoplátci studující na UK (např. lékařské fakulty) a další, kteří na UK zavítali v rámci programu Erasmus. Jediná dcera britské královny Alžběty II. je v současnosti devátá v pořadí nástupnictví na britský trůn. Její oficiální titul v angličtině zní Princess Royal.

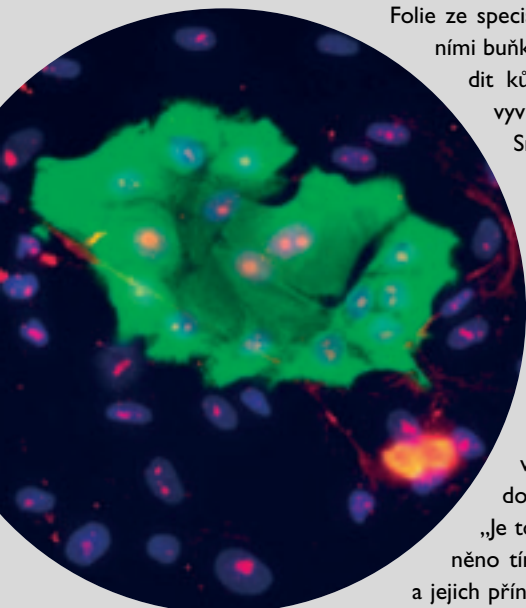
Zdroj: Redakce ve spolupráci s iforum.cuni.cz

VĚDCI ZLEPŠUJÍ NÁŠ ŽIVOT

Další průlet laboratořemi a vědeckými pracovny ukáže, jak užitečná může být výuka mediální gramotnosti, jak speciální hmota osídlená kožními buňkami dokáže nahradit popálenou kůži a taky která by Viagra mohla pomoci vyléčit poškozené plíce. Všemi tématy se zabývají vědci na Univerzitě Karlově. Výsledky jejich práce by už brzo mohly pomoci i vám.

● Lékaři z 1. LF UK vyvíjejí tkáňově kožní náhrady

Folie ze speciální hmoty osídlené kožními buňkami, které mohou nahradit kůži popálenou při úrazu, vyvíjí tým profesora Karla Smetany z 1. LF UK už patnáct let. Tento složitý projekt probíhá v Anatomickém ústavu 1. LF UK, v Centru buněčné terapie a tkáňových náhrad 2. LF UK a v ÚMCH AV ČR.

Klinické použití biologických náhrad, u jejichž vývoje tým z UK stál, dosud není příliš rozšířené.

„Je to pravděpodobně podmíněno tím, že jsou dost nákladné a jejich přínos není z pohledu klinika o tolik lepší než u jiných terapeutických přístupů,“ říká Karel Smetana.

Jeho současný výzkum by právě většímu rozšíření biologických náhrad kůže mohl pomoci. „Rádi bychom se spolupracovníky přispěli k přípravě nových bioaktivních krytů nejlépe nesoucích kožní buňky, které by umožnily ještě rychlejší hojení kožních defektů,“ popisuje Karel Smetana, který do laboratoře přichází nejradši na šestou hodinu ranní, kdy je na práci největší klid. Už v roce 2002 dostal za tento výzkum spolu s Jiřím Labským z ÚMCH AV ČR ocenění Česká hlava.

Vývoj umělých kožních náhrad ale od té doby znovu hodně pokročil. Vědecký tým z UK se nyní soustředí na studium vlivu mikroprostředí nádoru na kožní buňky. Tento výzkum by měl přinést nové poznatky z buněčné biologie nádorů. Paradoxně by však mohl pomoci i pacientům s rozsáhlými kožními defekty, protože by mohl zlepšit přežití a produkci kožních kmenových buněk ve tkáňových kulturách.

Už dříve vyvinul Smetanův tým se spolupracovníky hlavně ze 3. lékařské fakulty UK a z Ústavu makromolekulární chemie AV ČR dvě patentově chráněné technologie pro přenos kultivo-

▲ Zdravé lidské keratinocyty (zelená barva) rostou v přítomnosti buněk připravených z kožního nádoru. Červené body v jádrech keratinocytu ukazují místo exprese bílkoviny nukleosteminu. Její přítomnost dokazuje nízké vyzrání těchto buněk.

FOTO: ARCHIV KARLA SMETANY

vaných kožních buněk na polymerních nosičích, určené pro léčbu kožních defektů. „Jsou to takové polymerní proužky s kožními buňkami,“ vysvětluje Karel Smetana. „Jedna z těchto metod byla i klinicky zkoušena s velmi nadějnými výsledky na Klinice popáleninové medicíny 3. LF UK,“ říká vědec, který je hrdý především na skutečnost, že tato klinicky testovaná metoda výrazně urychlila hojení kožních poškození u většiny pacientů.

Práce na vývoji a testování kožních náhrad by nemohla probíhat bez pomoci postgraduálních studentů a spolupráce se zahraničními týmy, třeba s pracovištěm profesora Gabiuse z Univerzity Ludwiga Maximiliana v Mnichově. „Hlavním prvkem naší organizace je spojení efektivity s příjemnou atmosférou,“ pochvaluje si Karel Smetana pracovní prostředí v Anatomickém ústavu 1. LF UK. Nabídek na práci v zahraničních výzkumných týmech dostal mnoho, nikdy ale žádnou nevyužil. „Jsem tady opravdu velmi spokojený,“ říká Karel Smetana.

● FSV UK učí, jak co nejvíce využít média

Jak žít s médii a mít z nich co nejvíce užítka a co nejméně škody? V souvislosti s právě probíhající reformou českého školství se objevila i mediální výchova v podobě takzvaného průřezového tématu a byla začleněna do Rámcového vzdělávacího programu. Učitelé základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií se od letošního září musí mediální výchově věnovat.

„V Česku je tohle téma úplně nové. Můžeme zatím spíše odhadovat, jak bude výchova směřující k rozvoji mediální gramotnosti v našich školách reálně probíhat,“ popisuje vědec a pedagog Radim Wolák z Centra pro mediální studia Fakulty sociálních věd UK, které se před několika lety podílelo na tvorbě základní struktury a obsahové náplně mediální výchovy u nás. „FSV stojí u zrodu mediální výchovy od samého počátku, zejména díky úsilí docenta Jana Jiráka, který byl jedním z jejich hlavních propagátorů a zasloužil se o to, že potřeba vzdělávání v mediální problematice začala být v naší společnosti brána vážně,“ říká Wolák.

Učitelé se teď podle něj nacházejí ve velmi nezaviděné pozici, kdy se mají věnovat tématu, v jehož základech nebyli během svých studií proškoleni. „My se jim snažíme práci usnadnit. Pořádáme kurzy, přednášky, snažíme se zprostředkovat poznatky z oboru mediálních studií, podílíme se na tvorbě didaktických a metodických materiálů,“ popisuje Wolák. Na FSV UK loni také otevřeli seminář pro studenty, který by výchově budoucích pedagogů měl výrazně pomoci.

Velmi úzce spolupracují odborníci z Fakulty sociálních věd s Výzkumným ústavem pedagogickým, pedagogickými centry

FOTO: KATEŘINA KADLECOVÁ

Zapnete knoflík – a už se z televize sybou informace. Mediální výchova učí, jak neskončit pod informační lavinou.

a dalšími institucemi. S občanským sdružením Partners Czech se podíleli na projektu Rozumět médiím, v jehož rámci vznikla metodická příručka pro učitele a taky série školení.

Tým z Centra pro mediální studia FSV UK teď buduje soustavu e-learningových kurzů pro učitele mediální výchovy. Zároveň se snaží vystavět internetový portál, který by mohl sloužit jako rozcestník pro učitele a pro další zájemce o problematiku médií.

Jako skvělé místo pro získání zpětné vazby Radim Wolák využívá také gymnázium v Kralupech, kde mediální výchovu vyučuje v několika ročnících. „Zajímavé byly první reakce studentů, když se dozvěděli, že budou mít v rozvrhu nový předmět. Hodně se báli, co že jim tam nějaký učitel bude vnucovat. Nakonec se ale zdá, že jsou rádi, že mediální výchovu mají. Veselí mi připadají názvy, které novému předmětu sami dali: mezi největší favority patří meďárna a medoška,“ popisuje třicetiletý vědecký pracovník Centra pro mediální studia.

● Postižené plicce by mohla léčit Viagra

Cystická fibróza (CF) je vrozené onemocnění postihující žlázy s vnitřní sekrecí, především dýchací a trávicí ústrojí. Mutace genu pro transmembránový regulátor vodivosti je zodpovědná za poruchu přenosu iontů přes buněčnou membránu. Dýchací cesty pacientů s CF jsou pak zanesené hustým sekretem a hůře se brání infekcím. Právě na plicní postižení umírá 95 % pacientů s CF. Na Pneumologické klinice UK 2. LF a FN Motol, která se o dospělé pacienty s CF stará od roku 1987, teď zkoumají, nako-

lik se porucha metabolismu oxidu dusnatého v plicích nemocných CF podílí na omezení jejich výkonnosti a kvality života.

„Oxid dusnatý je důležitý mediátor ve fyziologii a patofyziologii plicních chorob. Rozšiřuje plicní tepny a snižuje v nich tlak krve, rozšiřuje průdušky a má antibakteriální účinky,“ popisuje dosavadní výsledky výzkumů Libor Fila z 2. LF UK. Pacienti, kteří se účastní výzkumu v Motole, již třetím rokem dýchají do speciálního kondenzačního přístroje. Ten zachycuje vydechanou vodní páru a z jejího kondenzátu pak specialisté z LF v Hradci Králové vyšetřují metabolity oxidu dusnatého. Výsledky, které vědci z Univerzity Karlovy získali, jsou důležitou součástí výzkumu, jenž v této oblasti ve světě již několik let probíhá.

„Pacienti s CF mají v kondenzátu vydechaného vzduchu nižší koncentrace nitritů a nitrátů a toto snížení souvisí nejen s poklesem plicních funkcí, ale i se zhoršováním stavu výživy a se systémovou zánětlivou odezvou na plicní infekci,“ vysvětluje Fila průběžné závěry výzkumu financovaného z grantu Ministerstva zdravotnictví.

FOTO: ARCHIV LIBORA FILY

Potřebné množství kondenzátu nadýchá pacient do mrazicí jednotky asi za čtvrt hodiny. Vyšetření je pro lékaře i pacienta naprosto bezbolestné, prý i zábavné.

Vědci se podle Fily rovněž snaží ovlivnit procesy tvorby a působení oxidu dusnatého v dýchacím ústrojí. „Současná snaha se týká například snížení rozkladu cyklického guanosinmonofosfátu, který je druhým poslem oxidu dusnatého v buněčné signalizaci, a to pomocí inhibitorů fosfodiesterázy 5. Takovým preparátem je například sildenafil, tedy Viagra, lék dnes běžně využívaný v jiné oblasti medicíny.“ Poslední výzkumy prokázaly, že sildenafil snižuje plicní hypertenzi a zlepšuje toleranci námahy u nemocných s CF. Rovněž pokusy na buněčných kulturách naznačují, že by mohl mít i potenciál upravit nefunkčnost iontových kanálů buněčné membrány. Klinické studie však nikde na světě neprobíhají a zatím se s nimi nechystají začít ani na 2. LF UK. „Provádět klinické studie jen v jediné zemi či dokonce jen v jediném centru pro léčbu CF není možné. Navíc podobné výzkumy obvykle financují a organizují velké farmaceutické firmy,“ popisuje Fila, který dosavadní výsledky letos prezentoval i na kongresu Evropské respirační společnosti ve Stockholmu.

Autor: redakce

†65 let

Emanuel Rádl21. 12. 1873, Pyšely
12. 5. 1942, Praha

Přírodovědec a filozof, od roku 1919 řádný profesor přírodní filozofie na FF, od roku 1920 na PřF. Významný český myslitel 20. století. Výrazně ovlivnil český intelektuální život první poloviny minulého století svým humanistickým pojetím filozofie jako programu společenské obrody. Autor *Útěchy z filosofie*, 1946.

Právník a politik, od roku 1917 řádný profesor českých právních dějin na PF. V letech 1931–1935 senátor NS, 1938–1942 ministr školství a národní osvěty. Za nacistické okupace usiloval o udržení české kulturní autonomie. Autor *Právních dějin zemí Koruny české I–III*, 1913–1920. Člen ČAVU, 1932, a KČSN, 1935.

†60 let

Jan Kapras17. 1. 1880, Brno
13. 5. 1947, Nový Bydžov

†60 let

Jan Jesenský6. 3. 1870, Praha
19. 5. 1947, Praha

Lékař, od roku 1921 řádný profesor zubního lékařství na LF. Spoluzakladatel moderní české stomatologie, založil vlastní školu. Přispěl k objasnění tvorby zubního kazu. Autor *Nauky o plnění zubů I–II*, 1910–1911. Člen ČAVU, 1931.

Lékař, od roku 1945 řádný profesor dětského lékařství na LF. Jeden ze zakladatelů moderní české pediatrie a péče o dítě. Iniciátor nových pediatrických přístupů, vypracoval celostátní systém kojenecké výživy. Autor *Péče o dítě*, 1945.

*110 let

Josef Švejcar20. 5. 1897, Praha
30. 1. 1997, Praha

†65 let

Jan Horbaczewski15. 5. 1854, Zarubnice
24. 5. 1942, Praha

Lékař a chemik, od roku 1884 řádný profesor lékařské chemie na LF, od roku 1920 profesor Ukrajinské univerzity. V letech 1917–1918 první rakouský ministr zdravotnictví. Průkopník lékařské chemie. Jako první syntetizoval kyselinu močovou. Autor *Chemie lékařské I–III*, 1904–1907. Člen Všeukrajinské akademie věd, 1925.

Jazykovědec a literární historik, od roku 1881 řádný profesor slovanské filologie na FF. Zakladatel moderní české bohemistiky, organizátor vědeckého života. Navrhl kodifikaci spisovné češtiny. Spolu s J. Gollem a T. G. Masarykem prokázal nepravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského. Autor *Historické mluvnice jazyka českého I–IV*, 1894–1929, a *Slovníku staročeského I–II*, 1903–1916. Člen KČSN, 1883, a ČAVU, 1890.

†100 let

Jan Gebauer8. 10. 1838, Úbislavice
25. 5. 1907, Praha

†75 let

Antonín Veselý17. 1. 1863, Beroun
27. 5. 1932, Praha

Lékař, od roku 1925 řádný profesor lékařské propedeutiky na LF. Zakladatel české lékařské propedeutiky. Autor *Klinických a vyšetřovacích method a lékařské techniky I–II*, 1903–1907.

***230 let**
Jan Nepomuk Fischer
 29. 5. 1777, Rumburk
 17. 10. 1847, Praha

Lékař, od roku 1820 profesor očního lékařství na LF. Zakladatel vědeckého očního lékařství v Čechách. Autor díla Lehrbuch der gesamten Entzündungen und organischen Krankheiten des menschliches Auges, 1846.

Lékař, od roku 1927 řádný profesor kardiologie na LF. Zakladatel a organizátor moderní české kardiologie, průkopník české elektrokardiologie. Autor Léčení srdečních chorob, 1930.

***130 let**
Václav Libenský
 7. 6. 1877, Praha
 10. 12. 1938, Praha

†65 let
Jan Auerhan
 2. 9. 1880, Leština
 9. 6. 1942, Praha

Statistik a demograf, od roku 1931 soukromý docent antropogeografie Čechů a Slováků na PŘF. Zakladatel Čs. ústavu zahraničního. Za nacistické okupace udržoval kontakty s odbojem, popraven po atentátu na R. Heydricha. Autor Československých jazykových menšin v evropském zahraničí, 1935.

Paleontolog, od roku 1927 řádný profesor paleontologie na PŘF. Zakladatel moderní české paleontologie a české paleontologické školy. Autor Studie o českých graptolitech I–III, 1894–1899. Člen ČAVU, 1946.

†60 let
Jaroslav Perner
 28. 3. 1869, Týnec nad Labem
 9. 6. 1947, Praha

***125 let**
Emil Schoenbaum
 10. 6. 1882, Benešov
 16. 11. 1967, Mexico City

Matematik a statistik, v letech 1923–1948 řádný profesor pojistné matematiky na PŘF. Položil základy moderního sociálního pojištění v Československu, Ekvádoru, Paraguaji, Bolívii, Chile, Kostarice a v Mexiku. Autor Finančních a organizačních zásad sociálního pojištění, 1925.

Lékař, od roku 1933 řádný profesor ortopedie a dětské chirurgie na LF. Průkopník operačních metod, zakladatel moderní české ortopedie. Autor Vrozeného vymknutí kyčlí, 1954.

***125 let**
Jan Zahradníček
 13. 6. 1882, Mastník
 12. 10. 1958, Praha

***120 let**
Karel Absolon
 16. 6. 1887, Boskovice
 6. 10. 1960, Brno

Archeolog, paleontolog, speleolog a geograf, od roku 1927 řádný profesor geografie se zřetelem k antropogeografii a zoogeografii na PŘF. Provedl unikátní výzkumy sídlišť prehistorického člověka na Moravě (Dolní Věstonice a další), popsal nové druhy živočichů žijících v jeskyních. Autor Moravského krasu I–II, 1970.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ÚDA, UK

†25 let

Zdeněk Kalista22. 7. 1900, *Benátky nad Jizerou*17. 6. 1982, *Praha*

Historik a básník, od roku 1933 soukromý docent československých dějin na FF. Po únoru 1948 musel opustit UK, v letech 1951–1960 vězněn. Autor *Století andělů a ďáblů*, 1994.

Matematik, fyzik a technik, od roku 1789 profesor vyšší matematiky na FF, od roku 1803 profesor mechaniky a hydrauliky na pražské polytechnice. Zakladatel českého vysokého technického školství. Podle jeho návrhu byla v Praze v roce 1803 zřízena první polytechnika ve střední Evropě – Královské české stavovské technické učiliště, do roku 1815 součást pražské univerzity, dnes ČVUT. Autor díla *Handbuch der Mechanik I–IV*, 1831–1834. Člen Královské české společnosti nauk, 1785.

†175 let

František Josef Gerstner22. 2. 1756, *Chomutov*25. 6. 1832, *Mladějov*

*160 let

Vítězslav Janovský2. 7. 1847, *Praha*19. 3. 1925, *Praha*

Lékař, od roku 1896 řádný profesor nemocí kožních a příjichných na LF. Zakladatel české dermatovenerologie. Zasloužil se o rozvoj českého ošetrovatelského školství. Autor *Nauky o nemocech venerických a příjichných I–II*, 1911–1920.

Lékař, od roku 1926 řádný profesor chirurgie na LF. Významně ovlivnil vývoj celé české chirurgie, průkopník české neurochirurgie. Autor *Náhých příhod břichních*, 1939, a *O chirurgickém léčení samostatné neuralgie trojklanného nervu*, 1942. Člen ČAVU, 1946, a ČSAV, 1954.

*120 let

Arnold Jirásek3. 7. 1887, *Praha*28. 7. 1960, *Praha*

†65 let

Hynek Pelc25. 2. 1895, *Strakonice*2. 7. 1942, *Praha*

Popraven za stanného práva po atentátu na R. Heydricha. Lékař, od roku 1933 mimořádný profesor sociálního lékařství na LF. Spoluzakladatel českého moderního sociálního lékařství, průkopník sociologických, epidemiologických a statistických metod oboru. Autor *Sociálního lékařství*, 1937.

Knihovnik a literární vědec, kněz. V letech 1786–1788 děkan TF, 1789/90 rektor. Zakladatel české vědecké bibliografie. Od roku 1780 první správce pražské veřejné univerzitní knihovny, dnes Národní knihovny České republiky. Významně se zasloužil o její rozvoj; založil fond bohemik – Národní knihovnu. Člen KČSN, 1784.

†200 let

Karel Rafael Ungar12. 4. 1744, *Žatec*14. 7. 1807, *Praha*

*175 let

Antonín Frič30. 7. 1832, *Praha*15. 11. 1913, *Praha*

Zoolog, paleontolog a geolog, od roku 1880 řádný profesor zoologie na FF. Zakladatel české ichtyologie a hydrobiologie. Autor *Výzkumů zvířeny ve vodách českých III–V*, 1898–1903 (spolu s V. Vávrou) díla *Fauna der Gaskohle und der Kalksteine der Permformation Böhmens I–IV*, 1879–1904. Člen KČSN, 1871, a ČAVU, 1890.

***125 let**
Vilém Mathesius
 3. 8. 1882, Pardubice
 12. 4. 1945, Praha

Jazykovědec a literární historik, od roku 1919 řádný profesor anglického jazyka a literatury na FF. Zakladatel české anglistiky a české statistické lingvistiky, spoluvůdce české strukturální lingvistiky. Spoluzakladatel Pražského lingvistického kroužku. Autor Čestiny a obecného jazykozpytu, 1947. Člen ČAVU, 1924.

Geolog a politik, od roku 1864 řádný profesor mineralogie a geologie na pražské polytechnice, od roku 1881 na FF. Zakladatel české geologie. Autor Geologie, 1860. Člen KČSN.

†120 let
Jan Krejčí
 28. 2. 1825, Klatovy
 1. 8. 1887, Praha

***110 let**
Josef Charvát
 6. 8. 1897, Praha
 31. 1. 1984, Praha

Lékař, od roku 1938 řádný profesor vnitřního lékařství na LF; v letech 1959–1962 člen Vědecké rady pro mezinárodní lékařský výzkum Světové zdravotnické organizace, 1964–1971 člen poradního sboru UNESCO. Zakladatel české endokrinologie, jeden z nejvýznamnějších českých lékařů 20. století. Zdokonalil diagnostiku a terapii řady závažných onemocnění. Autor Chorob žláz s vnitřní sekrecí, 1935. Člen ČSAV, 1954.

Filozof, od roku 1922 soukromý docent dějin novověké filozofie na FF, od roku 1927 řádný profesor filozofie na Masarykově univerzitě. Představitel intuitivní a kontemplativní filozofie. Vytvořil filozofickou soustavu k poznání celistvosti bytí a duchovní obrodě světa. Autor Úvodu do intuitivní a kontemplativní filosofie, 1928.

***125 let**
Vladimír Hoppe
 19. 8. 1882, Brno
 3. 2. 1931, Praha

†40 let
Kamil Henner
 30. 3. 1895, Praha
 26. 8. 1967, Praha

Lékař, od roku 1939 řádný profesor neurologie na LF. Zakladatel české moderní klinické neurologie a spoluzakladatel české neurochirurgie; vytvořil pražskou neurologickou školu. Autor Speciální neurologie pro mediky a lékaře, 1950. Člen ČSAV, 1954.

Filozof, politik a státník, od roku 1896 řádný profesor filozofie na FF. V letech 1891–1893 poslanec rakouské říšské rady a českého zemského sněmu za mladočeskou stranu, 1907–1914 poslanec říšské rady za tzv. realistickou stranu. Hlavní představitel československého zahraničního odboje. Zásadně se zasloužil o vznik Československé republiky. V letech 1918–1935 první československý prezident. Autor Základů konkrétní logiky, 1885, a Nové Evropy, 1920.

†70 let
Tomáš Garrigue Masaryk
 7. 3. 1850, Hodonín
 14. 9. 1937, Lány

PhDr. Jiří Přenosil

Autor článku působí jako odborný pracovník v Ústavu dějin Univerzity Karlovy a Archivu Univerzity Karlovy. Specializuje se na dějiny školství a moderní české dějiny.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: ÚDA, UK

OTEVŘENÉ OTÁZKY VE STUDENTSKÉM POSUZOVÁNÍ KVALITY VÝUKY

Jiří Mareš

Každá vysoká škola a každá její fakulta, pokud nemá ustrnout, potřebuje dostávat průběžnou zpětnou vazbu, jak funguje. Jednodušší to je v oblasti vědecko-výzkumné činnosti (kde jsou vypracována hodnotící kritéria), složitější ve výchovně-vzdělávací činnosti. V posledně zmíněném případě se dají zjišťovat názory odběratelů-zaměstnavatelů, jak dobře jsou studenti připraveni pro výkon povolání, anebo názory absolventů, co bylo ve výuce kvalitní, co postrádali a co by z nynějšího pohledu doporučovali zařadit.

Aktuální stav

Specifickou zpětnou vazbou jsou názory studentů, kteří dosud na vysoké škole studují, jsou tedy „aktuálními uživateli“ pedagogické činnosti a vyjadřují se k tomu, jak kvalitně – podle jejich názoru – právě teď výuka probíhá. Tento typ zpětné vazby je v České republice relativně nový, začal se naplno rozvíjet až po roce 1990. Přitom ve vyspělých zemích má dlouholetou tradici, přinejmenším od 20. let 20. století (McKeachie, 1990), a intenzivní výzkumy v této oblasti probíhají ve světě už posledních 40 let. Naše země měla v této oblasti jisté zpoždění, takže tento přístup ke zjišťování kvality výuky je dodnes širší vysokoškolskou veřejností chápán jako něco neobvyklého, ba problematického.

Některé vysoké školy u nás i v zahraničí nechápu studentské posuzování jen jako jednu z mnoha metod zjišťování kvality vysokoškolské výuky, nýbrž jí přisuzují neobyčejnou závažnost. Často ji neoprávněně považují za metodu hlavní, ne-li jedinou, což je chyba. Zákon o vysokých školách zakotvil hodnocení činnosti vysoké školy jako standardní záležitost pro všechny české vysoké školy¹. Univerzita Karlova připravila (po obšírných diskusích v pedagogické komisi Akademického senátu UK) v roce 2001 vnitřní předpis², který rámcově upravuje danou problematiku pro potřeby celé univerzity. Od roku 2002 organizovala prorektorka J. Svobodová každoročně odborný seminář pro zájemce z řad studentů, učitelů a představitelů fakult UK o hodnocení kvality výuky studenty

Bude-li vás bavit přednáška, to může ovlivnit také fakt, jestli cestujete do školy pět minut či hodinu. U univerzit, které nejsou soustředěny v kampusu, hraje roli i dojezdová vzdálenost. Např. FF UK sídlí hned nad zastávkou metra Staroměstská.

a absolventy; také nové vedení UK se těmto otázkám intenzivně věnuje.

Nehledě na toto úsilí však přetrvávají na českých vysokých školách (a tedy i fakultách UK) problémy s koncipováním, zadáváním, vyhodnocováním a využíváním výsledků studentského hodnocení kvality výuky. V čem tyto problémy spočívají? Studentské posuzování kvality výuky:

- je prováděno nedůvěrou učitelů (tři hlavní argumenty bývají: studenti nejsou k posuzování kompetentní; je to

formální záležitost, která nemůže nic podstatného ovlivnit; výsledky se dají zneužít proti učitelům);

- je prováděno nedůvěrou studentů (tři hlavní argumenty bývají: je to formální záležitost, stejně se tím nedá nic ovlivnit; o výsledcích se nedovíme, nebyvají zveřejněny; výsledky se dají zneužít proti studentům);
- není zatím prováděno odborně, je spíše dílem nadšených amatérů (ať už učitelů nebo studentů);

¹Zákon o vysokých školách č. 111/1998 v § 17 odst. 2 f) říká, že statut vysoké školy musí obsahovat vymezení obsahu, podmínek a četnosti hodnocení činnosti vysoké školy. V § 21 odst. 1 f) ukládá vysoké škole provádět pravidelné hodnocení činnosti vysoké školy a zveřejňovat jeho výsledky.

²Řád pro hodnocení výuky studenty Univerzity Karlovy v Praze (schválen Akademickým senátem UK 8. 6. 2001, zaregistrován MŠMT 3. 9. 2001).

Tab. I Pojetí učení u vysokoškoláků a jemu odpovídající názor na učitelovu činnost (modifikovaně podle Van Rossum et al., 1985, s. 638–639)

Vysokoškolákovo preferované pojetí vlastního učení	Způsob výuky, který by danému typu studenta vyhovoval (vysokoškolákovo pojetí vyučovací činnosti učitele)
Rozšiřovat si znalosti	preferují středoškolský způsob výuky; učitel vysvětluje, dává příklady, hodnotí
Učit se nazpaměť	preferují technologický přístup: rozčlenění učiva na dávky, odlišení hlavního a vedlejšího, poskytování průběžné zpětné vazby
Aplikovat získané znalosti	preferují detailně organizovanou výuku, potřebují být vytíženi, soutěžiti; vadí jim větší volnost
Získat vhléd, nalézat vztahy	preferují aktivity nezávislé na učiteli, chtějí si sami stanovovat cíle, vybírat učivo, pracovat metodou projektů
Svébytně rozvíjet svoji osobnost	preferují samostatnou činnost; chtějí diskutovat s učitelem i kolegy, chtějí se podílet na práci katedry, vyhovuje jim kolegiální vztah s učitelem

- se často opírá o nestandardizované dotazníky, jejichž kvalita se nezkoumá, a tedy nezlepšuje;
- získaná data nejsou vhodným způsobem statisticky zpracována a nejsou adekvátně interpretována;
- výstupní data nemají podobu vhodnou pro systematické využívání výsledků a obecně panují rozpaky, jak s nimi odborně pracovat;
- směšují se dva rozdílné účely hodnocení: 1. jako zpětná vazba pro vlastní potřebu učitelů a kateder (formativní hodnocení), 2. jako podklad pro administrativní rozhodování o kvalitě práce učitelů, kateder, fakult (sumativní hodnocení);
- panují nejasnosti v tom, co je předmětem hodnocení: učitel jako jednotlivec, výuka jednoho vyučovacího předmětu (na niž se může podílet více učitelů), pedagogická práce katedry (katedra může zajišťovat výuku více předmětů);
- pro všechny úrovně hodnocení (od katedrální až po celouniverzitní) a pro všechny objekty hodnocení (od jednoho učitele či předmětu až po pedagogickou činnost fakulty jako celku) se v řadě případů používá jedna metoda, jeden okruh otázek; přitom je zřejmé, že by bylo výhodnější hodnocení víceúrovňové; tj. stanovit okruh otázek společných pro všechny katedry a všechny předměty, nabídnout k výběru okruh otázek specifických pro určitou skupinu kateder a předmětů a konečně nabídnout k výběru okruh otázek specifických jen pro daný předmět (např. předmět s převahou laboratorních cvičení či výuky u lůžka nemocného);

- při zveřejňování získaných výsledků u nás často převládá přístup typu „všechno, nebo nic“; přitom je zřejmé, že i zde by bylo možné odstupňovat způsob zveřejňování a míru podrobnosti zveřejňovaných údajů podle uživatelů a podle míry podrobnosti, kterou se potřebují dozvědět; některé údaje potřebuje vedení fakulty, některé vedení katedry, některé učitel sám, některé studenti;
- objevují se tendence vyvozovat vážné závěry z jednorázových, nikoli opakovaných šetření (Mareš, 2006).

Dosavadní úsilí bylo ponecháno spíše na iniciativě jednotlivých fakult UK. Existují fakulty, na nichž je hodnocení kvality výuky prováděno kvalitně a systematicky, dále fakulty, kde je prováděno jen nárazově, a konečně fakulty, kde nebylo prováděno vůbec nebo jen velmi neprofesionálně.

Rozdíly mezi studenty

Máme-li pracovat s lidmi, kteří jsou klíčovými aktéry vysokoškolské výuky, musíme mít na paměti, že se neřídí nějakou obecnou představou o optimální podobě vysokoškolské výuky, na niž by se shodli přinejmenším buď všichni studenti mezi sebou, nebo všichni učitelé mezi sebou, tím spíše ne všichni studenti se všemi učiteli. Výzkumy i praktické zkušenosti ukazují, že existují subjektivní názory aktérů na to, co by sami měli dělat a co by měli dělat ti druzí, aby výuka byla kvalitní a efektivní. Odborně mluvíme o učitelově pojetí výuky, tj. učitelově názoru na vlastní činnost, na činnosti studentů, které vyučuje, na koncepci práce katedry, na niž působí. Dále mluvíme o studentově pojetí vyučování, tj. o studentových názorech na čin-

nosti učitele a studentově pojetí učení, tj. studentově názoru na svoji vlastní činnost. Zmiňujeme tato tři pojetí proto, že vstupují – bohužel nepoznána – do posuzování vysokoškolské výuky. Výsledky posuzování jsou tedy ovlivněny názory studentů (a pochopitelně i učitelů) na podobu, jakou by měla mít vysokoškolská výuka. Ta, která se tomuto názoru blíží, je podle studentů „dobrá“, výuka, která se tomuto pojetí vzdaluje, je podle studentů „špatná“.

V holandském výzkumu bylo zjištěno pět studentských pojetí učení: 1. rozšíření znalostí, 2. učení se nazpaměť, 3. aplikování znalostí, 4. získání vhlédu, 5. snaha svébytně se rozvíjet (Van Rossum et al., 1985). Holanďané také konstatovali, že vysokoškolští studenti mívají kromě svého vlastního pojetí učení také korespondující studentské pojetí vyučování. Tedy představu o tom, jak by mělo být koncipováno vyučování, aby se jim samotným dobře pracovalo. Podrobnosti uvádí tab. I.

Existuje tedy nejméně pět různých typů vysokoškoláků – od těch, kterým vyhovuje „vodění za ručičku“, až po ty, kteří vyžadují co nejvíce samostatnosti. Z tabulky č. I je zřejmé, že učitel – ať sám zvolí kterékoli pojetí vysokoškolské výuky – nemůže vyhovět zbývajícím typům studentů, a proto od nich nemůže dostat příznivé hodnocení. To je aspekt, který dosavadní analýzy studentského hodnocení výuky nebraly příliš v úvahu. Podobný výzkum uskutečnili Australané Beatová, Gibbs a Morgan (1997). Zajímali se o postoje studentů k vysokoškolské výuce, o jejich osobní cíle, které vysokoškolským studiem sledují. Použili souhrnný termín studijní orientace studentů. Jinak řečeno: zajímali se o studijní moti-

Tab. 2 Základní typy studijní orientace vysokoškoláků (modifikovaně podle Beaty et al., 1997)

Základní typy	Podtypy	Důvod, proč jedinec studuje vysokou školu
profesní orientace	vnější	získat kvalifikaci, která je všeobecně uznávána
	vnitřní	absolvovat takovou přípravu, které je pro zvolenou profesi relevantní a je prováděna efektivně
akademická orientace	vnější	postupovat stále výše po akademickém (a případně vědeckém) žebříčku
	vnitřní	zabývat se tímto oborem z vlastního zájmu, být jím přitahován
osobní orientace	vnější	korigovat předchozí chyby či neúspěchy
	vnitřní	rozšiřovat si obzory a obstarávat si osobní výzvy
sociální orientace	vnější	těšit se z aktivního společenského života, užívat si ho
	vnitřní	snažit se pomáhat lidem nebo přispívat ke společenskému pokroku

vaci vysokoškoláků. Rozlišili čtyři základní typy studijní orientace, které ještě dál členili (viz tab. 2).

Z tabulky č. 2 je zřejmé, že určitý vyučovací předmět či kurz v rámci studijního oboru už svým pojetím nemůže vyhovět rozdílným studijním orientacím rozdílných studentů; proto od nich nemůže dostat příznivé hodnocení. Např. předměty teoretického základu jsou vnímány profesně orientovanými studenty jako „zbytečně rozsáhlé“. Tvrdě logické předměty zase příliš neoslovují sociálně orientované studenty. Ryze praktické předměty často vnímají akademicky orientovaní studenti jako předměty nedostatečně vědecké. To je další aspekt, který dosavadní analýzy studentského hodnocení výuky nebraly příliš v úvahu.

Rozdíly mezi předměty

Celá desetiletí se výzkumy na celém světě věnovaly zjišťování faktorů, které mohou

výsledky studentského posuzování ovlivnit a které je třeba při interpretaci získaných dat brát v úvahu, abychom se nedopustili věcných chyb. Jedna z otázek, které si badatelé kladli, zněla: do jaké míry ovlivňuje charakter vyučovacího předmětu, který má student absolvovat, jeho hodnocení. Obecné závěry shrnuje tab. 3. Z tab. 3 plyne, že při interpretaci výsledků musíme přihlížet ke specifické posuzovaných předmětů či kurzů. Není tedy vhodné sestavovat obecné „žebříčky“ předmětů za celé studium nebo za celý úsek studia. Je třeba dbát na to, abychom srovnávali srovnatelné.

Rozdíly mezi formami studia

Na našich vysokých školách zákon připouští tři formy studia: prezenční, distanční a kombinovanou, která spojuje prvky dvou prvních. Akreditační komise vlády zatím běžně schvaluje provozování prezenční a kombinované formy, které bývají dobře

připraveny. Zkušenosti ukazují, že ryze distanční forma studia je velmi náročná na tvorbu speciálních studijních materiálů (jak tištěných studijních opor, jež řídí studentovo učení, tak hlavně elektronických studijních materiálů), jakož i na technické vybavení a organizační zajištění celého studia. Není tedy divu, že ryze distanční forma studia je zatím na našich vysokých školách vzácností. Přesto na fakultách stoupá využívání počítačů pro řízení studentova učení jak ve škole, tak při domácí přípravě. Jinak řečeno: v prezenční formě studia (a pochopitelně i v kombinované formě studia) se objevují stále častěji prvky e-learningu.

Jak z tohoto pohledu vypadá metodické instrumentarium pro zjišťování studentských názorů na kvalitu výuky, když se podoba vysokoškolské výuky postupně proměňuje?

Naprostá většina metod pro zkoumání studentských názorů na kvalitu výuky je

Tab. 3 Základní typy studijní orientace vysokoškoláků (modifikovaně podle Beaty et al., 1997)

Název proměnné	Předpokládaný vliv	Podrobnější komentář
typ předmětu: povinný, povinně volitelný, volitelný	ano	Příznivěji vycházejí volitelné předměty oproti povinným.
typ předmětu: hlavní, vedlejší	ano	Příznivěji vycházejí hlavní předměty oproti předmětům, které se studentům zdají okrajové.
zařazení předmětu do ročníku	ano	Příznivěji vycházejí předměty ve vyšších ročnících (hodnotí je studenti, kteří prošli selekcí, studenti vyzrálější a zkušenější; předměty jsou pro ně zajímavější, chápou jejich význam)
obsahové zaměření předmětu	ano	Příznivěji vycházejí předměty typu historie, literatura; poměrně příznivě předměty typu psychologie, sociologie, vědy o chování; nejméně příznivě matematika, fyzika, přírodovědné předměty. Neplatí to však obecně, záleží na tom, jak souvisí s hlavním zaměřením studenta.
praktické zaměření předmětu	ano	Příznivěji vycházejí praktičtější zaměřené předměty oproti teoretickým předmětům.
obtížnost předmětu, nároky kladené na studenta	údaje jsou rozporné	Zdá se, že je třeba rozlišovat dvě podoby: - oprávněná náročnost, jasné definování požadavků; stabilní kritéria hodnocení, spravedlnost hodnocení - přehnaná náročnost, vyhrožování; nejasná či nesplnitelná kritéria hodnocení, nespravedlivost při hodnocení

konstruována pro prezenční formu studia. Pro formu, při níž jsou studenti v dennodenním živém osobním kontaktu s vyučujícími a jen v menší míře ve zprostředkovaném styku s autory učebnic či počítačových učebních programů. Práci, které se cíleně věnují zjišťování studentských názorů na kvalitu distanční formy studia, v níž dominuje právě zprostředkovaný kontakt, je mnohem méně (např. Phipps, Merisotis, 1999; Arbaugh, 2000). Máme-li však zachytit a zhodnotit prvky e-learningu v kombinované formě studia, měli bychom znát, kam výzkum zatím dospěl. Užitečným vodítkem nám může být např. práce, která spojuje přehled dosavadního bádání s empirickým ověřením široce koncipovaného dotazníku (McGorry, 2003). Zatím se zdá, že by dotazníky, jež zjišťují kvalitu e-learningu, měly zahrnovat šest tematických okruhů. Ty pak bývají rozvedeny do konkrétních dotazníkových položek:

1. flexibilita kurzu: možnost studovat v době, kdy to studenti vyhovuje, a na místě, které mu vyhovuje, možnost plynule navázat tam, kde předtím s učením skončil;
2. citlivost systému na zvláštnosti studenta a poskytování pomoci studentovi;
3. studentův pohled na průběh a výsledky učení pomocí počítače;
4. kvalita interakce mezi vyučujícími a studentem, jakož i interakce mezi studenty navzájem (zprostředkovaná technikou);
5. snadnost práce s technickým zařízením a její přínos k učení;
6. technologické zajištění všech potřebných vstupů, návazností, včetně dostupnosti dalších systémů;
7. celková spokojenost studenta s kvalitou elektronického kurzu.

Evropská tradice jde ještě dál, zejména v otázce, nakolik je počítačový systém citlivý na individuální zvláštnosti studenta (např. na jeho svébytný styl učení), nakolik je schopen reagovat na jeho aktuální situaci (např. na potřebu cílené pomoci v dané fázi učení) a nakolik ho systém učí přebírat odpovědnost za učení, tedy i přechod od vnější regulace k autoregulaci vlastního učení (Mareš, 2007).

Studenti postgraduálního studia jsou dotazováni jen zřídka. Pro potřeby tohoto šetření byly fakulty rozděleny podle zaměření na přírodovědné, lékařské a humanitní.

Rozdíly mezi pregraduálním a postgraduálním studiem

Většina dosavadních metod, které byly ve světě i u nás vyvinuty a používají se v praxi, se soustřeďuje na pregraduální přípravu studentů. Je to pochopitelné, neboť právě tam je těžiště práce většiny vysokých škol. Tam se vyučuje nejvíce předmětů, do této výuky je zapojeno nejvíce učitelů a studentů.

Kromě toho však existuje také postgraduální studium, zejména vědecká příprava doktorandů. Ta je u nás ze zákona svěřena

vysokým školám a provozují ji ve spolupráci s vědecko-výzkumnými institucemi. Pokud se začneme zajímat, jak kvalitně tato příprava probíhá, zjistíme, že z pohledu doktorandů se zkoumá jen výjimečně, a to i v celosvětovém měřítku (z poslední doby Anderson a Swazey, 1998, Marsh et al., 2002). Jeden z prvních rozsáhlých výzkumů v ČR byl proveden na UK Praha (Mareš, Anděl, Svobodová, 2005).

Obdobné šetření proběhlo na UK s odstupem dvou let (Mareš, Ježek, 2007).

Ze 763 oslovených absolventů PhD studia odpovědělo 392 absolventů z 15 fakult UK. Ve výzkumu byl použit anonymní dotazník o 35 položkách, který vycházel z požadavků vedení UK na okruh informací, které je třeba od absolventů získat, ze zkušeností s obdobnými výzkumy u studentů pregraduálního studia, z australského dotazníku PREQ – Postgraduate Research Experience Questionnaire (Marsh et al., 2002), ze zkušeností získaných v rámci prvního šetření u absolventů doktorského studia na UK.

Český dotazník je strukturován do sedmi bloků:

1. identifikační údaje o fakultě, formě studia, stáží a současném zaměstnání;
2. údaje o sociálním klimatu na školícím pracovišti;
3. údaje o pracovních podmínkách na školícím pracovišti;
4. údaje o dovednostech získaných během vědecké přípravy;
5. údaje o práci školitele;
6. údaje o zkouškách a obhajobě;
7. celkové hodnocení studia a jeho přínosu z pohledu absolventů.

Explorativní faktorová analýza u tohoto souboru potvrdila existenci čtyř faktorů (v předchozím šetření bylo identifikováno pět faktorů). Čtyři faktory jsou:

1. sociální klima na pracovišti a pracovní podmínky na pracovišti;
2. získané dovednosti;
3. školitel a klima jím vytvářené;
4. zkoušení a obhajoba práce.

Uvedené čtyři faktory vysvětlily 57 % celkového rozptylu.

Porovnávali jsme tři skupiny fakult na UK – přírodovědně zaměřené, humanitní a lékařské. Statisticky významné rozdíly byly zjištěny v jedenácti hodnotících proměnných: přijetí doktoranda do kolektivu na školícím pracovišti, možnost spolupráce s dalšími doktorandy, možnost zapojit se do kvalitního výzkumu, vlastní pracovní místo, dostupnost počítače a informačních zdrojů, využití přístrojového vybavení pracoviště, zajištění pomocných či administrativních prací, dovednost analyzovat a řešit výzkumné problémy, dovednost promýšlet a formulovat nápady, dostupnost školitele. V těchto proměnných byli nejspokojenější absolventi přírodovědných a nejméně absolventi humanitních oborů (pouze dostupnost školitele hodnotili nejhůře absolventi lékařských oborů). Stejný rozdíl je patrný i v celkovém hodnocení studia.

Statisticky nevýznamné rozdíly mezi třemi skupinami fakult byly zjištěny u dalších deseti proměnných, jimiž jsou organizace seminářů pro doktorandy, dovednost plánovat si práci, dovednost prezentovat svou práci, vedení školitelem, zpětná vazba od školitele, zájem školitele o téma, korektnost zkoušení u dílčích zkoušek, zkoušení u doktorské zkoušky, čas a forma obhajoby disertační práce. U právě zmíněných proměnných šlo vesměs o příznivé hodnocení doktorského studia na UK.

Závěry

Studentské hodnocení kvality vysokoškolské výuky má svou praktickou podobu, která zatím na českých vysokých školách (až na výjimky) nedosahuje úrovně, jež je obvyklá ve vyspělých zemích.

Má však i svou teoreticko-výzkumnou podobu, neboť intenzivní bádání v dané oblasti stále pokračuje. Naše přehledová studie se soustředila převážně na tuto druhou podobu.

Upozornila na některé rozdíly mezi studenty, kteří hodnocení provádějí, rozdíly, které mohou ovlivnit podobu získaných výsledků. Ve hře jsou též rozdíly mezi vyučovacími předměty a kurzy. Připomněla též, že bude třeba věnovat specifické úsilí studentským pohledům na kvalitu kombinované formy studia a nezůstávat jen u hodnocení prezenční formy. Na konkrétních výsledcích doložila, že kvalitu vysokoškolského studia tvoří i studium doktorské, které je další, svébytnou a věcně zajímavou oblastí hodnocení.

Studie vznikla s podporou rozvojového projektu MŠMT č. 167/2007.

Prof. PhDr. Jiří Mareš, CSc.

Autor článku je přednostou Ústavu sociálního lékařství Lékařské fakulty UK v Hradci Králové. Kromě sociálního lékařství se zabývá také pedagogickou psychologií a psychologií zdraví. Je členem Akreditační komise vlády a garantuje obory pedagogika, psychologie a kinantropologie.

Literatura: Anderson, M. S., Swazey, J. P.: Reflections on the Graduate Student Experience: An Overview. New Directions for Higher Education, 1998, roč. 26, č. 1, s. 3-13. ISSN 0271-0560. Arbaugh, J. B. Virtual Classroom Characteristics and Student Satisfaction in Internet-Based MBA Courses. Journal of Management Education, 2000, roč. 24, č. 1, s. 32-54. ISSN (printed): 1052-5629. ISSN (electronic): 1552-6658. Beaty, E., Gibbs, G., Morgan, A. Learning Orientations and Study Contracts. In Marton, F., Hounsell, D. J., Entwistle, N. J. (Eds.) The Experience of Learning: Implications for Teaching and Studying in Higher Education Edinburgh: Scottish Academic Press, 1997, s. 72-88. ISBN 0-7073-0749-X. McGorry S.Y. Measuring Quality in Online Programs. Internet in Higher Education, 2003, roč. 6, s. 159-177. ISSN 1096-7516. McKeachie, W. J. Research on College Teaching – The Historical Background. Journal of Educational Psychology, 1990, roč. 82, č. 2, s. 189-200. ISSN 0022-0663. Mareš, J. Manuál pro tvůrce a uživatele studentského posuzování výuky. Praha: Karolinum 2006, s. ISBN 80-246-1234-8. Mareš, J. Elektronické učení a zvládnutí člověka. In Sak, P. (Ed.) Člověk a vzdělání v informační společnosti. Praha: Portál 2007, s. ISBN 978-80-7367-230-0. Mareš, J., Anděl, J., Svobodová, J. Průzkum názorů na kvalitu doktorského studia u absolventů Ph.D. studia na Univerzitě Karlově v Praze. Forum, 2005, č. 2, s. 29-31. ISSN 1211-1724. Mareš, J., Ježek, S. Kvalita doktorského studia na Univerzitě Karlově z pohledu absolventů Ph.D. studia. Hradec Králové: LF UK 2007, 12 s. (v tisku) Marsh, H. W., Rowe, K. J., Martin, A.: PhD Students' Evaluations of Research Supervision. Journal of Higher Education, 2002, roč. 73, č. 3, s. 313-348. ISSN 0022-1546. Phipps, R., Merisotis, J. What's the Difference? A Review of Contemporary Research on the Effectiveness of Distance Learning in Higher Education. Washington, D.C.: Institute for Higher Education Policy 1999, 48 s. Dostupné na: <http://www.ihep.org/Pubs/PDF/Difference.pdf>. Rossum, Van E. J., Deijkers, R., Hamer, R.: Students Learning Conceptions and Their Interpretation of Significant Educational Concepts. Higher Education, 1985, roč. 14, č. 6, s. 617-641. ISSN 0018-1560.

KVALITA A HODNOCENÍ: EXISTUJE NĚJAKÁ KORELACE?

Ferdinand Devínský

Soutěživost nás provází odnepaměti a těžko bychom hledali obor lidské činnosti, který se srovnávání vyhnul. A protože jsme již mnoho let součástí evropské integrace, pojďme se podívat na několik základních směrů, jimiž se hodnocení univerzit v Evropě již ubírá či v nejbližší době ubírat bude.

FOTO: ONDŘEJ SYSEL

V takzvané Věži FAMU studují budoucí scenáristé a z okna se dívají na sochy střešy Národního divadla. Do dějin vědy se zřejmě nezapiší a nezvednou tak výzkumný rating své školy, přesto mohou najít uplatnění v zábavním průmyslu, jehož obrat dosahuje závratných částek.

Od roku 1999 dominuje Boloňskému procesu Evropský prostor vyššího vzdělání (European Higher Education Area – EHEA). Zpráva „Trendy“¹ uveřejněná ze strany Asociace evropských univerzit (European University Association – EUA) jasně ukazuje, že implementace cílů Boloňského procesu v signatářských zemích se stala nedílnou součástí strategického rozvoje univerzit. Přestože původní Boloňská deklarace² nemluvila příliš mnoho o kvalitě a zajištění kvality, již Pražské komuniké³ ministrů uznalo zásadní roli, kterou systémy zajiš-

tění kvality hrají ve vytváření vysoce kvalitních standardů. V Berlíně⁴ pak byla kvalita uznána jako první a nejdůležitější aspekt v rámci EHEA.

Konečně pak v Bergenu⁵ byly vyzvány HEIs (higher education institutions), aby pokračovaly ve snaze zlepšit kvalitu svých činností prostřednictvím systematického zavádění interních mechanismů a jejich přímé korelaci s externím zajištěním kvality. Navíc bylo zdůrazněno, že bude sledován progres v rámci „implementace standardů a směrnic pro zajištění kvality způsobem, jaký byl navržen ve zprávě

ENQA“⁶. Zdá se být zřejmé, že vytvoření a zlepšování kvality vyššího vzdělání je důležitější než zajištění této kvality. Toto je nejkritičtější krok, který musí být realizován, aby byl EHEA hodnotný konkurent v globálním světě vyššího vzdělání. Zajištění kvality vyššího vzdělání nepředstavuje pouze evropskou záležitost. Všude na světě existuje rostoucí zájem o kvalitu a standardy, který odráží rapidní růst vyššího vzdělání i náklady soukromé i veřejné pokladny. Navíc je vyšší vzdělání obrovský obchod. A mobilita studentů (v současné době

studují přibližně 2 miliony studentů mimo svou domovinu; toto číslo by se podle nedávné studie mělo do roku 2025 zvýšit na 8 milionů⁷ dodává tomuto obchodu nový a velmi zajímavý rozměr. Nyní jsou cíle vytyčeny, ale jak jich dosáhnout?

O čem to vlastně mluvíme?

Zpráva ENQA říká, že termín „zajištění kvality“ (Quality Assurance) zahrnuje procesy, jako je hodnocení, akreditace a audit. Mnoho chyb, napětí a nedorozumění pochází z různých chápaných definic. Kvalita není jednorozměrná záležitost; právě naopak. Jedná se o komplikovaný problém, často velmi emocionální proces, především ve vzdělání. Proto je jakékoliv zjednodušení velmi nebezpečné.

Podívejme se na to, jak slovníky Oxford Advanced Learner's Dictionary a Webster's New World Dictionary⁸ pohlížejí na tento problém (z pohledu HEI v rámci EHEA):

Kvalita – standard něčeho, pokud je to srovnáváno s věcmi podobnými; jak dobré či špatné něco je. Zajímavá definice říká, že kvalita je vlastnost něčeho, a to především taková, která ono něco odlišuje od něčeho jiného. Tato definice rovněž zahrnuje špatnou kvalitu. Míra dokonalosti, kterou věc disponuje; dokonalost, nadřazenost

Zajištění kvality – postup pro řízení způsobů výroby zboží či poskytování služeb, aby bylo zajištěno, že je u nich udržen vysoký standard

Akreditace – oficiální souhlas udělený určitou organizací, který vyjadřuje, že někdo dosáhl, případně něco dosáhlo požadovaného standardu

Zhodnocení – utvoření názoru o množství, hodnotě nebo kvalitě něčeho, a to na základě pečlivého promyšlení

Audit – oficiální prověrka kvality nebo standardu něčeho; jakákoliv důkladná prověrka či zhodnocení nějakého problému

Hodnocení – pozice někoho/něčeho na stupnici, která ukazuje, jak dobré či důležité jsou vzhledem k podobným lidem nebo věcem; relativní pozice na stupnici, která klasifikuje lidi či věci

Rating – měření toho, jak dobrý, populární, důležitý atd. někdo či nějaký

jev/předmět/stav je, především vzhledem k ostatním lidem či věcem; umístění na určité pořadí, do určité třídy; odhad hodnoty, ceny, síly, kapacity atd.; ocenění – což je stejné jako u zhodnocení.

I z tohoto krátkého přehledu může být zřejmé, že některé významy výše uvedených termínů se překrývají, nicméně lze celkem jasně nastavit hranice. Navíc mají všechny tyto termíny něco společného: snahu o určitý popis, určení, prověření, odhadnutí, ocenění či kontrolu procesů kvality (učení se, přednášení, výzkum, řízení atd.).

Akreditace, evaluace, rankingy

Ve zkratce: Akreditace je formální, uveřejněné prohlášení týkající se kvality instituce nebo programu, a to na základě cyklického hodnocení založeného na dohodnutých standardech.⁹ Akreditace slouží pro zajištění kvality ve vzdělání, učení¹⁰, ve výzkumu a řízení, a to potvrzením toho, že instituce splňuje určité minimální standardy nastavené či požadované ze strany akreditující agentury. Velmi často je to stát, který stanovuje kritéria, protože stát často garantuje celkovou kvalitu vzdělání reprezentovanou diplomy. Proto je výsledkem rozhodnutí, které jednoduše řekne ano nebo ne. Program, oddělení či instituce mohou být akreditovány, nebo nemohou být akreditovány – nic mezi tím. Neexistuje nic takového, jako je „částečná akreditace“. Univerzity musí spolupracovat s agenturou a dodat určitá požadovaná data a materiály. Tento typ zajištění kvality není příliš motivující, neboť stačí dosáhnout určitých minimálních standardů.

Zhodnocení (evaluace) je zpravidla externě řízená revize interního zajištění kvality, hodnocení a systému zlepšování. Na rozdíl od měření nehodnotí kvalitu: soustředí se na procesy, o kterých se domníváme, že produkují kvalitu, a na metody, podle kterých se akademici ujišťují, že bylo dosaženo kvality. Na rozdíl od akreditace neurčuje, zda instituce nebo program splňují určitá hraniční kvalitativní kritéria, a proto veřejnosti dokládá a zaručuje existenci určitých minimálních vzdělávacích standardů. Neoslovuje akademické standardy, ani neurčuje kvalitu

učení či vzdělávání, ale stanovuje, jak sama instituce zaručuje plnění vybraných standardů.^{11,12} Cílem zhodnocení (např. v rámci Programu hodnocení EUA)¹³ je nabídnout univerzitám externí názor, který zohledňuje jejich externí a interní prostředí. Hodnotí stávající koncepce strategií a činností a podporuje interní kvality univerzit. Proto je výsledkem doporučení a nikdy ne rozhodnutí nebo srovnání s jinými subjekty. Charakteristickým znakem tohoto přístupu je zvážení toho, zda je univerzita více než sumou svých jednotlivých částí. Proto zhodnocení pohlíží na univerzitu jako celek spíše než z hlediska jednotlivých základních částí. Proces institucionálního zhodnocení je možno shrnout vzorcem „vhodný pro daný účel“. Univerzity musí spolupracovat, a to přípravou sebehodnotící zprávy, která tvoří klíčový a ústřední dokument pro celý proces zhodnocení. Proces je dobrovolně přijatý a obecně závisí to, zda bude univerzita zhodnocena, na míře osvětlení jejího vedení. Jedná se o přátelskou, nikoliv odstrašující metodu rozvoje kvality.

Metody pro posuzování, rozhodování, měření a oceňování kvality jsou různé. Jedna metoda je rovněž seřazení (ranking) institucí podle určitého zvoleného kritéria. Univerzitní hodnocení jsou seznamy určitých skupin institucí (zpravidla, avšak ne vždy, v rámci jedné národní jurisdikce), komparativně seřazené podle společného souboru ukazatelů v sestupném pořadí. Univerzitní hodnocení jsou obvykle prezentována ve formátu „ligové tabulky“.¹⁴

Svět se zdá být posedlý různými hodnoceními, a to ve všech oblastech života. Země jsou řazeny podle výkonnosti v každé možné oblasti – od úspěchů v olympijských hrách po životní úroveň. Dokonce i Mozartova hudební díla řadíme do žebříčku v době, kdy planeta oslavovala 250. výročí jeho narození. Není tedy překvapující, že v dnešním světě terciárního vzdělání, který je charakteristický zvýšeným globálním bojem o studenty, vzrostl počet univerzitních tabulek v posledních letech velmi významně, neboť vlády i široká veřejnost prokazují ještě větší míru zaujetí relativní

FOTO: ONDŘEJ SYSEL

FAMU patří k nejprestižnějším a nejkvalitnějším filmovým školám v Evropě, čemuž odpovídá i množství zahraničních studentů. Kupříkladu na Katedře režie pravidelně studuje v ročníku více než polovina zahraničních filmařů.

výkonností terciárních vzdělávacích institucí a získáním nejvyšší možné domnělé hodnoty pro sebe jakožto spotřebitele vzdělání.¹⁵

Je nezbytné uvést, že HEIs nemají rády žádná hodnocení, a to z mnoha důvodů. Domnívám se, že hlavním důvodem je to, že nikdo nechce být poslední. Každý chce být první nebo patřit do „top ten“. Další možnou výhradou je fakt, že je obtížné hodnotit univerzity jako jeden celek, protože např. vysoké celkové hodnocení může utajit slabou fakultu, popř. oddělení, či naopak. Proto je důležité hodnotit skupiny škol nebo dokonce studijní obory či programy. Skupinový přístup může využívat různá schémata klasifikace univerzit či programů, např. manuál Frascati nebo klasifikaci Carnegie. Samozřejmě si kdokoliv může vytvořit své vlastní hodnocení na základě poskytnutých dat a výsledků, pokud jsou všechna tato data a všechny tyto ukazatele uveřejněny.

Jak hodnotíme hodnocení

Hodnocení lze posuzovat jako zrcadlo a říct: situace – podle zvolených ukazatelů

– je taková a taková. Kritickým bodem je to, že výsledky musí být VŽDY posuzovány ve světle ukazatelů použitých ze strany agentury či médií. A protože ve světě neexistuje žádná dohoda o obecných ukazatelích, jsou všechna hodnocení jedinečná a rozdílná, stejně jako univerzity.

Nicméně v květnu 2006 se v Berlíně „hodnotící guruové“ – David Jobbins z THES (UK), Tetsuo Kobayashi z Asahi Shimbun (Japonsko), Nian Cai Liu z Šanghaje (Čína), Jamie Merisotis z Institute for Higher Education Policy (USA), Robert J. Morse z USNWR (USA), Detlef Müller-Bölling z CHE (Německo), Jan Sadlak z UNESCO-CEPES (Rumunsko), Jamil Salmi ze Světové banky (USA), Waldemar Siwinski z Perspectives (Polsko), Alexander Usher z Education Policy Institution (Kanada) a dalších 35 expertů z celého světa – dohodli na 16 principech rozdělených do čtyř skupin týkajících se hodnocení a ligových tabulek (www.che.de/downloads/Berlin_Principles_IREG_534.pdf). Tohoto setkání se zúčastnil i autor tohoto článku.

A) Účely a cíle hodnocení:

- Být jedním z několika různých přístupů pro hodnocení vstupů, procesů a výstupů vyššího vzdělání.
- Být přesvědčen o svém účelu a cílové skupině.
- Uznávat různorodost institucí a zohledňovat různá poslání a různé cíle institucí.
- Poskytovat jasné informace o škále informačních zdrojů pro hodnocení a o zprávách, které každý tento zdroj poskytne.
- Specifikovat jazykové, kulturní, ekonomické a historické kontexty hodnocených vzdělávacích systémů.

B) Určit váhu ukazatelů:

- Být transparentní s ohledem na metodologii používanou při tvorbě hodnocení.
- Vybírat ukazatele podle jejich relevance a validity.
- Měřit výstupy přednostně před vstupy, a to kdykoli je to možné.
- Učinit váhy přiřazené jednotlivým ukazatelům (pokud jsou použity) markantními a omezit jejich změny.

Univerzita Komenského v Bratislavě byla založena krátce po vzniku Československa, v roce 1919.

FOTO: WWW.UNIBA.SK

C) Sběr a zpracování dat:

- Věnovat řádnou pozornost etickým standardům a doporučením dobré praxe, které jsou uvedeny v těchto Principech.
- Využívat auditovaná a ověřitelná data, kdykoli je to možné.

- Zahrnout data, která jsou získána v souladu s řádnými postupy pro sběr vědeckých dat.
- Aplikovat opatření zajištění kvality na hodnotící procesy samotné.
- Aplikovat organizační opatření, která zvyšují důvěryhodnost hodnocení.

D) Prezentace výsledků hodnocení:

- Poskytnout spotřebitelům jasně informace pro pochopení všech faktorů použitých pro vytvoření hodnocení a nabídnout jim možnost zobrazení hodnocení.
- Sestavit hodnocení způsobem, který eliminuje nebo redukuje chyby původních dat, a organizovat a uveřejňovat způsobem, který umožňuje nápravu chyb a vad.

Toto je velmi podobné tomu, co doporučují Salmi a Saroyan:¹⁶

- Mít jasno v tom, co hodnocení vlastně měří.
- Používat škálu ukazatelů a mnohočetná opatření namísto jednoho váženého hodnocení.
- Porovnávat podobné programy a instituce.
- Na institucionální úrovni: používat hodnocení pro strategické plánování a pro účely zlepšování kvality.
- Na úrovni vlády: používat rankiny pro stimulaci kultury kvality.
- Používat hodnocení jako jeden z nástrojů dostupných pro informování studentů, rodin a zaměstnavatelů a pro podporu veřejných debat.

Těchto šest bodů popisuje většinu problémů, avšak i některé výstupy hodnocení.

Je zřejmé, že volba ukazatelů závisí na subjektech, které hodnocení připravují. V důsledku toho se – i přes existenci určitých normativních názorů na akademickou kvalitu – soubory ukazatelů budou lišit podle názoru osoby nebo skupiny, která hodnocení připravila. Je rovněž zřejmé, že různé cílové skupiny (žadatelé, zaměstnavatelé, rodiče, HELS atd.) se budou zajímat o rozličné ukazatele a budou je různě „vážit“. Proto hodno-

cení nemůže uspokojit všechny zainteresované strany, nicméně je nezbytné najít tu správnou rovnováhu.

Možná by i toto mohl být důvod, proč odpůrci zpochybňují každou složku hodnocení a jakýkoliv princip, který se hodnocení účastní, je považován za typický produkt „anglosaské“ kultury, která je posedlá soutěžením, nebo za nesnesitelný zásah do nezávislosti univerzit, až po systematickou kritiku špatné metodologie včetně koncepčních návrhů průzkumů, volby ukazatelů, relativní váhy přiřazené jednotlivým ukazatelům a včetně datových podkladů, na nichž jsou hodnocení prováděna. Výsledky jsou často označeny za irelevantní nebo chybné. V mnoha případech, ne-li ve většině případů, kritika pochází od institucí, které nejsou spokojeny se svou pozicí na žebříčku. Naopak univerzity s dobrými výsledky používají hodnocení/žebříčky jako reklamní argumenty, především pro přilákání zámožských studentů.

Nyní se vraťme k názvu tohoto pojednání. Existuje nějaká korelace mezi kvalitou a hodnocením? Nebo jinými slovy: mají hodnocení vliv na kvalitu? Nechám za sebe promluvit pár příkladů:

1. V září roku 2005, poté co světová ligová tabulka zveřejněná v Times Higher Education Supplement ukázala, že dvě přední malajské univerzity ztratily téměř 100 míst v porovnání s předchozím rokem, žádal vrcholný představitel opozice vyšetřování ze strany Královské vyšetřovací komise (Royal Commission of Inquiry), nehledě na fakt, že tento dramatický pád byl částečně způsoben změnou metodologie hodnocení.¹⁷

2. Dobrý příklad je rovněž debata, která odstartovala ve Francii poté, co byla poprvé uveřejněna světová hodnocení Shanghai Jiao Tong World. Poté co nejlepší francouzská univerzita obsadila 65. místo, otiskl deník Le Monde 24. ledna 2004 článek nazvaný Velké utrpení francouzských univerzit. Překvapivě nikdo z dotazovaných univerzitních prezidentů či představitelů odborů nekritizoval principy výpočtu hodnocení nebo metodologii daného hodnocení. Namísto toho se soustředili (správně) na problémy, se kterými se jejich instituce potýkají, především pak

na nedostatek rozpočtových zdrojů jako na jednu z hlavních příčin úpadku francouzského univerzitního systému. O několik měsíců později napsal François Orivel, přední francouzský ekonom zaměřený na problematiku vzdělání, dobrý článek, který analyzoval důvody, proč nejsou francouzské univerzity mezinárodně konkurenceschopné.¹⁸

3. Je rovněž velmi zajímavé číst dva výňatky ze zápisu z jednání senátu a správní rady dvou kanadských univerzit, které dobře znázorňují míru důležitosti hodnocení a způsoby, jak na ně vrcholné akademické orgány reagují¹⁹ (hodnocení v MacLeans o Laurentian Uni a Simon Fraser Uni).

4. Dobrým příkladem je rovněž často slychaný cíl tvorby např. strategických plánů univerzity, který hlásá, že jedním z hlavních cílů univerzity je umístit se v horních pěti stovkách v rámci šanghajského hodnocení v období pěti let.

Zdá se tedy, že to funguje. Kdykoli jsou hodnocení zveřejněna, odstartují velmi živou veřejnou diskusi²⁰ týkající se kritických problémů ovlivňujících systém terciárního vzdělání, které jsou často ignorovány ať již pro nedostatek širší perspektivy, nebo z nechuti napadnout zavedené postupy či investované zájmy.²¹

Jak již bylo zmíněno, univerzity obecně nemají hodnocení rády. Ty nejlepší univerzity jsou k nim vcelku lhostejné a jejich nadšení z hodnocení/žebříčků je vlažné. Ostatní univerzity zpochybují cokoli, co

se hodnocení/žebříčků týká. Nikdo nechce být poslední.

Avšak toto je rovněž problém „hodnotitelů“; abych parafrázoval Alana Ryana, správce školy New College v Oxfordu: „Vybrat nejlepší není těžké. Avšak narysovat čáru mezi posledním nejlepším a nejlepším posledním, to je noční můra.“

Hodnocení je podobné demokracii: „Stejně jako demokracie je podle Winstona Churchilla tou nejhorší formou vlády s výjimkou všech ostatních, tak i hodnocení kvality rankingem představuje nejhorší nástroj pro srovnávání kvality vysokých škol a univerzit, s výjimkou všech ostatních.“²²

Nicméně pokud chápeme korelaci jako závislost nebo vztah²³ mezi dvěma či více jevy nebo jako souvislost mezi dvěma věcmi, kdy se jedna věc změní v závislosti na druhé²⁴, potom můžeme říct, že kvalita a hodnocení jsou skutečně jevy příbuzné.

Budoucnost hodnocení? Kdo ví...

Rád bych skončil slovy profesora Philipa Altbacha z Bostonu, který zcela nepochybně není velkým přívržencem hodnocení. „Hodnocení a ligové tabulky hrají důležitou roli. Soustředí se na klíčové aspekty akademických výsledků a mohou ovlivnit tvůrce politik, kteří by jinak mohli spokojeně seškrtnat rozpočty a uchovat meritokracii. Mohou stimulovat akademickou obec ve snaze o zlepšení kvality a podporovat konkurenci a produktivitu. Hodnocení jsou srovnání/standardy

(benchmarky) dokonalosti pro veřejnost. Navíc pomáhají označit rozdíly mezi jednotlivými akademickými institucemi, přičemž takto může pomoc vést k diferenciovaným cílům a misím akademických systémů. V rámci konkurenčního a tržně orientovaného akademického světa 21. století jsou hodnocení/žebříčky nezbytné²⁵.“ Ať se nám to líbí nebo ne, hodnocení a ligové tabulky HEI tu zůstávají relativně dlouhou dobu.

Vyšší vzdělání se stane důležitějším pro aspirace národů, jejich občanů a globální společnosti. Přijetí opatření pro zlepšení a rozvoj schopnosti pochopit a měřit složky kvality vyššího vzdělání za použití jakýchkoliv dostupných metod bude pro tyto aspirace velmi přínosné.

Jen si vzpomeňte na Billa Gatese, který řekl: „640 K by mělo být dost pro kohokoliv.“ Psal se rok 1981.

prof. Ferdinand Devínský

Autor je bývalým prorektorem a rektorem Univerzity Komenského v Bratislavě na Slovensku (1990–2003), jedním ze zakladatelů Akademické rankingové a ratingové agentúry (ARRA) v Bratislavě a předsedou Výboru Národní rady Slovenské republiky pro vzdělání, mládež, vědu a sport.

¹Crosier D., Purser L., Smidt H., Trends V.: Universities Shaping the European Higher Education Area, EUA, Brusel, 2007; ²Evropský prostor vyššího vzdělání, Společné prohlášení ministrů školství, Boloña, 19. 06. 1999; ³Směrem k Evropskému prostoru vyššího vzdělání, Praha, 19. 05. 2001; ⁴Realizace Evropského prostoru vyššího vzdělání, Berlín, 19. 09. 2003; ⁵Evropský prostor vyššího vzdělání – Plnění cílů, Bergen, 19. – 20. 05. 2005; ⁶European Association for Quality Assurance in Higher Education, Standardy a směrnice pro zajištění kvality v rámci Evropského prostoru vyššího vzdělání, Helsinky, 2005.; ⁷Altbach P. G., Higher Education Crosses Borders, Change March – April, 2004; ⁸Oxford Advanced Learner's Dictionary 7th Ed, Sally Wehmeier (ed), Oxford University Press, Oxford, 2005. Webster's New World Dictionary, 2nd Ed, David B. Grubalnik (ed), Simon and Schuster, New York, 1984.; ⁹Definice CRE (nyní EUA). V: Scheele K., License to Kill: About accreditation issues and James Bond, Address to F. Leeuw, 2003.; ¹⁰Gaethgens P., 2004–2005 Annual Report of HRK, HRK Bonn, 2005.

¹¹Dill D. in Hoffman S.: 10 years on: Lessons Learned from the Institutional Evaluation Programme, EUA, Brusel, 2005; ¹²Dill, D., Soo, M. (2005). Academic quality, league tables, and public policy: A cross-national analysis of university ranking systems. Higher Education, 49, str. 495–533.; ¹³www.eua.org; ¹⁴Usher A., Savino M., loc. cit. str. 5; ¹⁵Salmi J., Saroyan A., League Tables as Policy Instruments: the Political Economy of Accountability in Tertiary Education, IREG, Berlín, 2006, str. 27; ¹⁶Salmi J., Saroyan A., loc. cit. str. 28; ¹⁷Pád Malajské univerzity v porovnání s rokem 2004 může být částečně přisouzen extrémně nízkým výsledkům u dvou ukazatelů: citace u učitelského sboru a recenze pracovníků nábory zaměstnanců. „Recenze pracovníků nábory“ je novým ukazatelem, zavedeným v roce 2005, který odráží názor zaměstnavatelů na kvalitu absolventů.; ¹⁸Orivel, F. „Pourquoi les universités françaises sont-elles si mal classées dans les palmarès internationaux?“. Dijon: Notes de l'IREDU, květen 2004.; ¹⁹Salmi J., Saroyan A., loc. cit. str. 23; http://www.laurentian.ca/president/governors/minutes_e.php?id=204 http://www.sfu.ca/Senate/archives-Senate/SenateMinutes97/Sum_1297.html; ²⁰www.arra.sk; ²¹Salmi J., Saroyan A., loc. cit. str. 25.;

²²Webster, D.S., Academic Quality Rankings of American Colleges and Universities, Springfield, C. C. Thomas, str. 6, 1986; ²³Webster's New World Dictionary, loc. cit.; ²⁴Oxford Advanced Learner's Dictionary, loc. cit.; ²⁵Altbach P. G., The Dilemmas of Ranking, International Higher Education, 42, str. 2 (2006).

INSTITUCIONÁLNÍ PROFILY: SMĚREM K TYPOLOGII INSTITUCÍ VYŠŠÍHO VZDĚLÁNÍ V EVROPĚ

Jeroen Bartelse a Frans van Vught¹

Evropský svět vyššího vzdělání je značně různorodý. Velikostně je Evropský prostor vyššího vzdělání srovnatelný s americkým systémem vyššího vzdělání. V Evropské unii se nachází 3 300 zařízení vyššího vzdělání a přibližně 4 000 v Evropě jako celku (EK, 2003). Avšak zároveň je daleko komplexnější, neboť je primárně organizován na národní i regionální úrovni, přičemž pro každý systém existují vlastní legislativní podmínky, kulturní i historické rámce a celá řada různých jazyků, ve kterých mohou být tyto různé formy, typy a mise institucí vyššího vzdělání vyjádřeny. Jak je hodnotit?

Některé vysoké školy se tradičním ratingům zaměřeným na výzkum brání. Např. portugalská Escola Superior de Teatro e Cinema vyučuje mladé divadelníky a mnoho bodů za publikaci v Science či Nature zřejmě nezíská.

Různé vysokoškolské instituce přispívají mnoha různým potřebám rozvíjejících se znalostních společností. Tým výzkumných pracovníků² v současné době pracuje na projektu, jehož cílem je prozkoumat hodnotu vytvoření typologie s ohledem na instituce vyššího vzdělání v Evropě. Výchozím bodem je předpoklad, že síla evropského systému vyššího vzdělání spočívá v různorodosti jeho institucí vyššího vzdělání. Tento článek odráží výsledky jejich dosavadní práce.

V tomto článku tvrdíme, že lepší pochopení jednotlivých typů institucí, jejich různých misí, charakteristik a ustanovení podpoří mobilitu, meziinstitucionální spo-

lupráci a uznávání titulů – tedy mezinárodní konkurenceschopnost a atraktivitu evropského vyššího vzdělání. Vytvoření typologie institucí vyššího vzdělání by bylo slibným nástrojem pro jejich lepší pochopení. Typologie by měla odhalit institucionální profily evropského světa vyššího vzdělání a zároveň respektovat odlišnosti a charakteristické rysy těchto institucí.

Odůvodnění typologie

Často se argumentuje, že rozmanitost vyššího vzdělání by měla být zachována nebo dokonce rozvíjena. Studie EK o roli univerzit v rámci Evropy znalostí (2003)

hlásá, že: „Evropské univerzity se dlouho modelovaly podle určitých významných modelů, především pak podle téměř dvě století starého modelu univerzity dle Wilhelma von Humboldta v rámci jeho reformy německé univerzity, která ustanovuje výzkum jako srdce každé univerzity a samozřejmě jej bere jako základ výuky. Současný trend spočívá v odklonu od těchto modelů, směrem k vyšší úrovni diferenciace“ (str. 5–6). Ve Sdělení EK o vyšším vzdělání (EK, 2005) je potřeba vyšší úrovně diferenciace zdůrazněna ještě silněji, neboť nedostatečná diferenciace představuje překážku pro přijímání širší skupiny posluchačů a pro dosažení

¹Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS), University of Twente. Obsah této publikace nutně neodráží postoje organizací, se kterými jsou autoři svázáni; tyto organizace nenesou odpovědnost za jakékoliv využití zde uvedených informací; ²Zde definováno jako všechny signatářské země Boloňského procesu (45), a to k Ministerskému setkání v Bergenu v květnu roku 2005. Viz: http://www.bologna-bergen2005.no/Docs/00-Main_doc/050520_Bergen_Communique.pdf a <http://www.bologna-bergen2005.no/EN/BASIC/Map.htm>; ³Během tohoto projektu se výzkumného týmu účastnily následující osoby: David Bohmert, Nadine Burquel, Leon Cremonini, Jindra Davis, Christiana Gaehtgens, Jeroen Huisman, Frans Kaiser, Sybille, Reichert, James Taylor, Marijk van der Wende, Peter West. Autoři by rádi poděkovali členům projektového týmu, neboť tento článek je založen na jejich práci a přispěvčích.

kvality světové úrovně (str. 3–4). S ohledem na řídicí uspořádání a regulační rámce je různorodost důležitá jako autonomie, a to za účelem dosažení širšího přístupu a vyšší kvality (str. 7).

Různé země, které mají „unifikovaný“ systém (např. Spojené království nebo Austrálie), hlásí, že nedostatek diferenciacce mezi institucemi měl negativní důsledky, jako například konvergenci poslání a institucionální izomorfismus (Van Vught, 1996), který je často zmiňován jako zdůvodnění pro nové reformy (Scott, 2004; Douglas, 2004; Moses, 2004). To vede k novému hledání efektivních forem různorodosti včetně obnovené pozornosti týkající se poslání učení institucí vyššího vzdělání, např. viz Bílou knihu Spojeného království o vyšším vzdělání (DfES, 2004) a Revizní proces vyššího vzdělání v Austrálii (DEST, 2004). A z USA, které jsou známé silně diverzifikovaným systémem, zní prosby za různorodost s ohledem na různé dimenze a poslání institucí vyššího vzdělání, výzkumu a jiných aspektů (Douglas, 2004). Tato různorodost by proto měla být systematicky brána v úvahu, a to při jakémkoliv srovnání či klasifikaci těchto institucí (Lombardi, 2000; Shedd & Wellman, 2001).

Silící konsensus s ohledem na princip a hodnotu různorodosti tvoří pevný základ pro další rozvoj politiky v oblasti evropského vyššího vzdělání a výzkumu. Avšak proto, aby byla různorodost užitečná, musí být pochopena. Proto je pro Evropu – s ohledem na opatření týkající se transparentnosti – dalším logickým krokem rozvoj typologie institucí vyššího vzdělání. Tato typologie umožní jednotlivým institucím efektivnější plánování jejich misí a profilů, přičemž zainteresované subjekty získají vyšší míru transparentnosti.

Pohled zainteresovaných subjektů

Lepší pochopení různých typů institucí vyššího vzdělání, jejich misí a ustanovení podpoří evropský cíl vyšší mobility studentů, meziinstitucionální a univerzitní spolupráci, uznávání titulů a tedy mezinárodní konkurenceschopnost evropského vyššího vzdělání. V důsledku tohoto vývoje typologie evropských institucí

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: JANA SCHMIEDTOVÁ

Nejeden vysokoškolský student navyklý stravování v pravé české menze by v portugalské Escole Superior uronil slzu dojetím. Je líbo vegetariánské, masité, nebo dietní jídlo? Celé menu o třech chodech za 2 EUR...

vyššího vzdělání přímo souvisí s cíli Boloňského procesu a Lisabonské strategie. Tvrdíme, že typologie musí přispívat k plnění potřeb různých zainteresovaných subjektů:

● Transparentnost pro studenty

Základní informace o typech programů nabízených institucí lze odvodit z její pozice v rámci typologie. Studenti mohou identifikovat kategorie institucí a vztáhnout tyto informace na své preference a schopnosti.

● Transparentnost pro obchod & průmysl a jiné organizace

Pro obchod a průmysl i jiné organizace typologie odhalí, které typy institucí je zvláště zajímavé. Jsou snadněji vytvářena vzájemná partnerství a silnější vztahy.

● Snadnější vytváření konsorcií mezi institucemi

Typologie usnadňuje identifikaci potenciálních partnerských institucí. V rámci segmentu typologie se instituce mohou snadněji sdružovat a vytvářet konsorcia, ve kterých může zkvétat mobilita, srovnávání a společné tituly.

● **Zvýšení transparentnosti systému**
Prostřednictvím typologie budou instituce vyššího vzdělání stimulovány k objas-

nění svých misí a ke zvolení příslušných profilů. V důsledku tohoto se celkový systém vyššího vzdělání stane transparentním a bude možné lépe zaměřovat nástroje politiky. Například mobilita a grantové programy se mohou zaměřit na specifické skupiny institucí, a to s ohledem na jejich komparativní nevýhody či přínos sociálním nebo ekonomickým potřebám Evropy.

● Základ pro přístupy diverzifikované politiky

Tvůrci politiky ve vládním a jiném kontextu budou profitovat z hlubších znalostí institucionální různorodosti. Národní, ale především evropské politiky pro vyšší vzdělání nemohou být založeny na přístupu „jeden typ padne všem“. Namísto toho je třeba politiky sladit s existující různorodostí a tak bude tato různorodost nejefektivnější.

● Metodologický a analytický nástroj pro výzkum

Výzkumní pracovníci, analytici a ostatní experti získají nástroj pro snadnější analýzu politiky, pro mezinárodní srovnávací studie i institucionální standardy, a to v důsledku lepších znalostí o institucionální různorodosti – s ohledem na metodologii i analýzu.

Metodologické úvahy

Klasifikace je činnost, která nevyhnutelně souvisí s lidskou snahou o vytvoření řádu z chaosu, o zvýšení transparentnosti komplexních systémů, o pochopení různorodosti těchto systémů a – v důsledku toho – o jejich pochopení a o podporu efektivnější komunikace. Klasifikace se ukázaly jako přínosné ve všech oblastech lidského života, a to dokonce i tam, kde je rozeznávána jedinečnost každého jednotlivce nebo každé složky systému. Pravděpodobně nejzajímavější je klasifikace zvířat a rostlin. Průlomová Linnaeusova práce vytvořila základ pro lepší pochopení rozdílů a podobností jednotlivých druhů zvířat a rostlin. Tam, kde Linnaeus postrádá precizní teoretické pochopení evolučních mechanismů podírajících rozdíly a podobnosti, poskytla Mendelova práce v oblasti dědičnosti větší znalosti evolučních procesů. Současné technologie (zaměřující se na precizní analýzy genetického materiálu) nám umožňují úplné pochopení mapování živočišné (včetně lidské!) a rostlinné říše.

V oblasti vyššího vzdělání se výzkumní pracovníci pokoušejí pochopit systémy vyššího vzdělání vývoje typologií institucí. Na základě prozkoumání literatury o typologiích vyššího vzdělání jsme odvodili pět problémů, které je nutné jasně definovat dříve, než lze vytvořit typologii. Jedná se o následující problémy:

● Jaký druh typologie?

Je důležité zdůraznit rozdíl mezi typologiemi a priori a mezi typologiemi posteriori. Existuje koncepční rozdíl mezi uspořádáním jednotlivých států při vymezení typů institucí vyššího vzdělání (polytechniky neboli v různých zemích hogescholen, Fachhochschulen, Ammattikorkeakoulut) a mezi snahou analytiků o kategorizaci různých typů institucí na základě podobností a rozdílů. V rámci tohoto projektu budou instituce vyššího vzdělání klasifikovány na základě objektivních dat o „chování“ institucí. Toto tedy naznačuje, že naše klasifikace je typ „posteriori“.

● Jaké typy charakteristik jsou použity pro kategorizaci?

Musí být jasné, jaké charakteristiky jsou při kategorizaci institucí brány v úvahu.

Tabulka 1: Schéma s ohledem na vzdělání

Typy nabízených titulů.	Toto schéma poskytuje informace o akademických titulech, které instituce nabízí.
Škála nabízených předmětů.	V rámci tohoto schématu jsou instituce uváděny na základě škály nabízených předmětů.
Orientace titulů.	Toto schéma odráží akademickou nebo profesionální orientaci instituce.
Evropský profil vzdělání.	Toto schéma odráží zapojení instituce do evropských programů vyššího vzdělání.

Tabulka 2: Schémata s ohledem na výzkum a inovaci

Intenzita výzkumu.	Toto schéma odhaluje zapojení instituce do vědeckého výzkumu.
Výzkum založený na inovaci.	Míra, do jaké je instituce zapojena do socioekonomického využívání svého výzkumu.
Evropský profil výzkumu.	Toto schéma odráží zapojení instituce do evropských programů výzkumu.

Tabulka 3: Schémata s ohledem na profil studentů a personálu

Mezinárodní orientace.	Toto schéma poskytuje informace o snaze instituce přilákat mezinárodní studenty a zaměstnávat mezinárodní zaměstnance.
Zapojení do celoživotního učení.	Toto schéma odráží zapojení instituce do vzdělání pro všechny věkové skupiny.

Tabulka 4: Institucionální schémata

Velikost.	Toto schéma kategorizuje instituce podle jejich celkové velikosti s ohledem na počet zapsaných studentů a počet zaměstnanců.
Způsob dodání.	Toto schéma třídí instituce na základě způsobu dodání vzdělávacích programů.
Služby společnosti.	Toto schéma odráží zapojení institucí do neziskových činností v rámci společnosti či veřejnosti.
Veřejný/soukromý charakter.	Toto schéma seskupuje instituce na základě jejich veřejného/soukromého financování.
Právní statut.	Toto schéma odráží právní statut institucí vyššího vzdělání.

Protože využíváme pohled vícenásobných subjektů, jsou pro klasifikaci institucí vyššího vzdělání v Evropě relevantní různé charakteristiky. Z tohoto důvodu se snažíme o přístup „mnohonásobné“ klasifikace, která umožňuje kategorizaci institucí na základě různých dimenzí.

● Hierarchická typologie, či nikoliv?

Typologie mohou, ale nemusí být konstruovány hierarchicky. Koncepce „hierarchie“ zde má dva významy. Lze ji interpretovat s ohledem na strukturu klasifikace (stromová klasifikace, s obecnými typy na vrcholu a s větvemi pro jednotlivé podtypy; srov. pět říší v přírodě) nebo s ohledem na výsledky (předpokládá vznikající klasifikace pořadí institucí). V typologii, kterou vyvíjíme my, neexistuje hierarchie mezi dimenzemi ani mezi kategoriemi v rámci jednotlivých dimenzí. Avšak je nutné zmínit, že při jakékoliv snaze o klasifikaci složek se nelze vyhnout interpretacím spojeným s hierarchií.

● **Spolehlivost dat**
Je důležité rozhodnout se, jaké typy dat jsou relevantní pro klasifikaci. Klasifikace mohou být založeny na subjektivních názorech (kolegů, studentů atd.) nebo na víceméně objektivních datech. Je nezbytné jasně definovat kritéria klasifikace a zaměřit se na spolehlivost dat.

● Které instituce lze zahrnout?

Pouze akreditované nebo národně uznané instituce vyššího vzdělání mohou

Ratingy – jak k nim přistupovat?

být zahrnutý do klasifikace. Každou vhodnou instituci lze přiřadit do určité kategorie v rámci dimenze, přičemž každá instituce může patřit pouze do jedné kategorie v rámci každé dimenze.

Složky typologie

Srdcem typologie institucí vyššího vzdělání budou různé charakteristiky, na jejichž základě jsou mapovány podobnosti a rozdíly institucí. Každá charakteristika vyzdvihuje rozdílný aspekt profilu zahrnutých institucí. Takto se bude typologie skládat z několika paralelních „schémat“, kdy každé schéma bude založeno na jiné charakteristice. Tato mnohoschematická typologie uznává, že instituce mohou být seskupovány a srovnávány různými způsoby.

Typologie institucí vyššího vzdělání musí být založena na principu, že různorodost institucí vyššího vzdělání bude reflektována na příslušné charakteristiky, přičemž bude zároveň respektována úspornost. Relevance charakteristik záleží na „oku pozorovatele“, závisí na subjektivních zájmech institucí vyššího vzdělání a zainteresovaných subjektů. Proto je přístup k výběru schémat heuristický. Během nekonečného procesu byly dlouhé seznamy dimenzí projednávány s experty a výzkumnými pracovníky oblasti vyššího vzdělání. V této fázi jsme získali několik schémat, která na jedné straně zajistí dostatek příležitostí pro profilaci institucí velmi různorodými způsoby a na straně druhé poskytnou

FOTO NA TĚTO STRANĚ: JANA SCHMIEDTOVÁ

Na portugalské umělecké škole *Escola Superior de Teatro e Cinema* je divadlo nutností, a to pro veřejné předvedení semestrálních prací studentů. Konají se tu však i normální hodiny.

relevantní informace o institucích vyššího vzdělání v Evropě.

V tomto bodě výzkumného projektu řešíme čtyři skupiny schémat: s ohledem na vzdělání (1); s ohledem na výzkum a inovaci (2); s ohledem na profil studentů a personálu (3); s ohledem na instituce (4). Tato schémata jsou stručně popsána v níže uvedených tabulkách.

Cesta vpřed

Životaschopnost této typologie bude záviset na zapojení institucí vyššího vzdělání i zainteresovaných subjektů. V úzké spolupráci s těmito hráči budeme dále zkoumat relevantnost navrhovaných schémat. V příštích letech bude určitý počet schémat operacionalizován, a to vývojem kritérií pro každé schéma, na jehož základě lze instituce diferencovat. Navíc bude zkoumána dostupnost spolehlivých dat a jednotlivá schémata budou extenzivně testována. Do těchto kroků je zapojen velký počet institucí vyššího vzdělání i zájmových skupin.

Pokud se návrh typologie institucí vyššího vzdělání ukáže jako životaschopný, bude důležité pečlivě organizovat vlastnictví a koordinaci typologie. V této fázi navrhuje, aby byla založena či určena nezávislá organizace, která bude odpovědná za implementaci v Evropě. Tato organizace musí fungovat důvěryhodně a být strukturálně i procesuálně transparentní.

Socrates

Tento projekt byl financován s podporou Evropské komise. Publikace odráží pouze názory autorů, přičemž Evropská komise nenes žádnou odpovědnost za jakékoliv využití zde uvedených informací.

Článek již vyšel v IAU HORIZONS, World Higher Education News, vydáno Mezinárodní asociací univerzit (International Association of Universities), Vol. 13, č. 2–3, květen 2007

Prof. dr. Frans van Vught

Autor článku je členem Group of Societal Policy Analysis (GSPA) spadajícím pod Evropskou komisi. Vyučuje na nizozemské University of Twente v Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS).

Dr. Jeroen Bartelse

Autor vyučuje na nizozemské University of Twente v Center for Higher Education Policy Studies (CHEPS).

◀ *Různorodosti lidských činností odpovídá i mnohost typů vysokého školství. Jak najít společný jmenovatel, to je, oč tu běží...*

ŽEBŘÍČKY UNIVERZIT

Bohuslav Gaš

Porovnávání síly a výkonnosti je odvěkou činností lidského druhu (a nakonec nejen lidského), a pokud probíhá v rámci férových pravidel, může být i zábavné, jak dokazuje velký zájem o sledování sportovních soutěží. Už to tak vypadá, že co se poměřit dá, to se nakonec vždy dříve či později poměří, ať už se to někomu líbí, či ne. Nelze se tedy divit, že se musely objevit jakési „soutěže“, v nichž i univerzity poměřují své síly. Těmto „soutěžím“ či spíše žebříčkům z nich vzniklým se anglicky říká ranking, česky asi nejlépe přeloženo jako žebříčky nebo hodnocení univerzit.

Žebříčky jsou sestavovány na základě různé vážené kombinace různých parametrů univerzit, v nichž někdy velkou roli hraje subjektivně vnímaná „kvalita“. Sestavují se na základě průzkumů mezi významnými osobnostmi, často opět subjektivně vybranými, nebo průzkumů mezi učiteli, studenty. Jindy se zase snaží využít objektivní parametry, např. počty publikací, které se objevují na webu či ve význačných databázích, jako je např. Web of Science, nebo třeba jen v několika vybraných význačných časopisech.

Všechny takto vzniklé žebříčky, ať už vytvořené pomocí subjektivních, či objektivních kritérií nebo kombinací obou, samozřejmě neslouží pouze pro pobavení čtenářů nedělních sloupků. Všimají si jich budoucí studenti, když se rozhodují, na kterou univerzitu půjdou studovat. A také jejich rodiče, zvláště pak pokud budou muset platit za svou ratolest školné, jak tomu je v případě soukromých univerzit.

Metodika národního hodnocení univerzit je samozřejmě v různých zemích různá. Vzniklé žebříčky někdy skutečně navozují duch sportovní soutěže. Takový je např. League tables of British universities, který sestavuje britský deník The Times. Ve Spojených státech je nej-

známější College and University rankings, který sestavuje časopis U.S. News & World Report. V naší zemi dosud podobná univerzitní ligová tabulka chybí, a pokud se nedávno poprvé v některých novinách objevila, vzbuzovala velké kontroverze svou primitivností a chybami ve vstupních datech. Je však jisté, že dříve či později se některé noviny nebo možná jiná instituce hozené rukavice chopí a brzy si budeme prohlížet serióznější žebříčky vytvořené mnohem pečlivěji a s větší odpovědností a následně i s dopadem na budoucí zájem uchazečů o studium.

The THES – QS World University Rankings

Univerzita Karlova aspiruje na pozici univerzity, která má světové parametry. Proč se tedy nepodívat, jak si stojí v mezinárodním srovnání. Jeden z uznávaných světových žebříčků se jmenuje The THES – QS World University Rankings. Je publikován novinami The Times Higher Education Supplement, což jsou britské noviny, které se zabývají problematikou vyššího vzdělávání. Žebříček je vypracováván každoročně ve spolupráci s QS Quacquarelli Symonds Ltd., společností, která se specializuje na studium

v zahraničí. Seznam univerzit je publikován na webu.

Kritéria pro hodnocení jsou:

- Peer Review Score (váha 40 %). Redakce oslovuje e-mailem velké množství akademiků z různých oblastí a různých zaměření. Respondenti jsou vyzváni, aby vybrali 30 institucí ze svého regionu, které jsou v jejich zaměření nejlepší. V takto vzniklém seznamu je nyní 520 univerzit.
- Recruiter Review (váha 10 %). Několik set agentur zprostředkujících zaměstnání je vyzváno, aby ohodnotily kvalitu absolventů.
- International Faculty Score (váha 5 %). Body úměrné tomu, jak velká část zaměstnanců je mezinárodní.
- International Students Score (váha 5 %). Body úměrné tomu, jak velká část studentů je internacionální.
- Student Faculty Score (váha 20 %). Body úměrné poměru počet zaměstnanců / počet studentů.
- Citations per Faculty (váha 20 %). Počet citací na publikace univerzity v databázích Web of Science firmy Thomson Corporation vztážený k celkovému počtu zaměstnanců. Citační data jsou vybrána za posledních pět let.

Tabulka 1. The THES – QS World University Rankings

	Název univerzity	Země	Peer Review	Recruiter Review	Intl. Faculty	Intl. Students	Faculty / Student	Citations / Faculty	Celkem
1	Harvard University	USA	92.6	100.0	15.0	25.2	56.4	55.1	100.0
2	Univ. Cambridge	UK	100.0	79.4	57.6	43.2	63.5	16.9	96.8
3	Univ. Oxford	UK	96.8	76.5	53.5	38.6	60.6	15.4	92.7
4	Yale Univ.	USA	71.5	81.5	45.0	25.7	93.1	23.7	89.2
4	Massachusetts Inst. of Tech. (MIT)	USA	81.4	93.3	10.6	38.9	42.2	53.9	89.2
6	Stanford Univ.	USA	82.2	85.1	9.0	33.9	32.3	54.7	85.4
7	California Inst. Tech.	USA	52.6	21.3	23.9	39.7	67.2	100.0	83.8
8	Univ. California, Berkeley	USA	91.9	74.9	6.0	12.6	21.7	39.3	80.4
9	Imperial Coll. London	UK	65.0	44.0	55.2	56.3	88.2	12.3	78.6
10	Princeton Univ.	USA	67.8	61.1	20.6	29.0	52.6	33.6	74.2
...									
248	Charles Univ.	ČR	25.2	0.0	10.6	18.2	29.8	1.8	25.0

Tabulka 1 udává pořadí na prvních deseti místech THES – QS World University Rankings 2006. Jak se dalo očekávat, jsou zde výhradně americké a britské univerzity z důvodů, které jsou celkem zřejmé. Až na 14. místě se objeví univerzita z další země, kupodivu z Číny – Pekingská univerzita. Všimáme-li si univerzit z bývalých evropských komunistických zemí, první z nich je právě naše univerzita, a to na 248. místě. Tabulka 1 rovněž prozradí, že jsme nedostali žádný bod od personálních agentur, což je skutečnost, která se dala čekat vzhledem k předpokládanému výběru těchto agentur. Podobně je však na tom mnoho univerzit ze třetích zemí a Asie. Kritéria hodnocení nejsou příliš robustní a pořadí jednotlivých univerzit fluktuuje v jednotlivých rocích o mnoho míst. THES – QS Rankings je příkladem žebříčku, který je z velké části, z 50 %, založen na subjektivním lidském názoru – peer review.

Academic Ranking of World Universities

Academic Ranking of World Universities je sestavován šanghajskou univerzitou Jiao Tong a v českém univerzitním prostředí se mu říká Šanghajský žebříček. Vznikl původně jako projekt, který měl poskytnout nezávislý pohled na rozdíl mezi úrovní čínských univerzit a univerzit okolního světa. Výsledky byly zveřejňovány časopisem The Economist, který si hodně všimá čínské ekonomiky, a tím se dostaly do mezinárodního povědomí. Žebříček je založen na objektivních kritériích, tj. takových, jejichž hodnota nezávisí na individuálním názoru posuzovatele.

Kritéria pro hodnocení jsou:

- **Alumni.** Absolventi univerzity, kteří získali Nobelovu cenu nebo Fields Medal, což je cena udělovaná vědcům v matematických oborech Mezinárodním kongresem matematické unie (váha 10 %).
- **Award.** Zaměstnanci univerzity, kteří získali Nobelovu cenu nebo Fields Medal (váha 20 %).
- **HiCi.** Vysoce citovaní výzkumníci. Jedná se o ty, kteří jsou v databázi ISI HighlyCited.com společnosti Thomson Corporation. V této chvíli je v databázi 250 význačných světových vědců, bohužel žádný z České republiky (váha 20 %).
- **N&S.** Články publikované v časopisech Nature a Science v posledních pěti letech (váha 20 %).
- **SCI.** Články obsažené v databázích Science Citation Index-expanded (SCI) a Social Science Citation Index (SSCI) firmy Thomson Corporation za poslední rok (váha 20 %).
- **Size.** Vážený součet předchozích pěti výsledků vydělený počtem pracovníků univerzity (váha 10 %).

Žebříčku je vytýkáno, že příliš straní přírodním vědám na úkor společenských oborů, což je zřejmé z existence takových kritérií jako Nobelovy ceny a Fieldsova medaile či publikace v Nature a Science.

Tabulka 2 udává pořadí na prvních deseti místech Šanghajského žebříčku. Univerzity, které se zde objevují, jsou z největší části stejné jako v žebříčku THES – QS. Dokonce ani pořadí se příliš neliší. První univerzita z jiné země než Spojeného království či USA je tentokrát japonská Tokyo University. Univerzita Karlova je na nerozlišeném

201.–300. místě, opět ve shodě s předchozím hodnocením. Nenulovou hodnotu kritéria Alumni (význační absolventi) máme stále díky Nobelově ceně Jaroslava Heyrovského.

Je to také na nás

Otázka, která se nabízí, je nasnadě: je naše pozice mezi 200. a 300. místem úspěchem, nebo ne? Na nevýhodná či nevhodná kritéria se vymlouvat nemůžeme. V žebříčcích sestavených podle poněkud jiných kritérií vycházíme dost podobně a lepší kritéria zatím nikdo nevymyslel. Jistě, je otázka, jak spolehlivá data týkající se třeba personálních parametrů univerzit hodnotící instituce získávají; zde bychom jim určitě měli vyjít vstříc. Ale největší část našeho výkonu, a tím i pořadí v žebříčcích, je na nás samotných. Zda jsme schopni se oprostít od respektu před dobrými a nejlepšími časopisy a naučit se publikovat právě tam. Zda jsme schopni dát studentům, kteří naše brány opouštějí po skončení studia, ten nejlepší základ ve vzdělání, který jim pomůže najít dobrá místa. Zda jsme schopni vytvořit takové podmínky, že přitáhneme některé naše nejlepší absolventy zpět na univerzitu poté, co se v cizině naučili nové věci. Zde máme stále volné pole působnosti.

prof. RNDr. Bohuslav Gaš, CSc.

Autor článku působí jako prorektor UK pro vědeckou a tvůrčí činnost. Vyučuje na Katedře fyzikální a makromolekulární chemie Přírodovědecké fakulty UK.

Tabulka 2. Academic Ranking of World Universities

	Název univerzity	Země	Alumni	Award	HiCi	N&S	SCI	Size	Celkem
1	Harvard Univ.	USA	100	100	100	100	100	73	100
3	Stanford Univ.	USA	42	78,7	86,1	69,6	70,3	65,7	73,7
4	Univ. California, Berkeley	USA	72,5	77,1	67,9	72,9	69,2	52,6	71,9
2	Univ. Cambridge	UK	93,6	91,5	54	58,2	65,4	65,1	71,6
5	Massachusetts Inst. of Tech. (MIT)	USA	74,6	80,6	65,9	68,4	61,7	53,4	70,0
6	California Inst. Tech.	USA	55,5	69,1	58,4	67,6	50,3	100	66,4
7	Columbia Univ.	USA	76	65,7	56,5	54,3	69,6	46,4	63,2
8	Princeton Univ.	USA	62,3	80,4	59,3	42,9	46,5	58,9	59,5
9	Univ. Chicago	USA	70,8	80,2	50,8	42,8	54,1	41,3	58,4
10	Univ. Oxford	UK	60,3	57,9	46,3	52,3	65,4	44,7	56,4
...									
203-304	Charles Univ.	CR	14,4	0	0	11,3	37,1	15,8	

UNIVERZITA KARLOVA SE V HLAVNÍCH SVĚTOVÝCH ŽEBŘÍČCÍCH NEZTRÁCÍ

Ivana Halašková

Univerzita Karlova v Praze má s více jak 190 univerzitami z celého světa uzavřeny dohody o vědecké a pedagogické spolupráci. Na návrh svého vedení provedla vyhodnocení těchto spolupracujících zahraničních univerzit podle toho, jak jsou zařazeny ve své zemi v žebříčku univerzit s ohledem na akademický a vědecký výkon. Při tomto vyhodnocování bylo použito „rankingů“ a „ratingů“ sestavovaných vysokoškolskými organizacemi či centry pro výzkum vysokého školství, které pořadí připravují. Pracovalo se také s informacemi uveřejněnými v prestižních vědeckých časopisech, v několika případech se spolupracovalo s jednotlivými velvyslanectvími států zastoupených v Praze.

Z porovnání vyplynulo, že v západní a střední Evropě a na východoasijském kontinentě (např. v Číně, Japonsku a Austrálii) spolupracuje Univerzita Karlova s univerzitami, které jsou uvedeny na jednoznačně prvních místech. Podle Světového ratingu univerzit (vizte šanghajský ranking), který vypracovala univerzita Jiao Tong v čínské Šanghaji, je zařazena Univerzita Karlova na 304. místo. Podle tohoto rankingu spolupracuje se 69 univerzitami, které jsou uvedeny před ní.

Pokud se jedná o metodiku sestavení Světového ratingu univerzit, posuzovali čínští profesori 2 000 vysokých škol z celého světa a používali při tom řadu kritérií včetně počtu studentů. Hlavní vědecký výkon měří podle množství udělených Nobelových cen (fyzika, chemie, medicína a ekonomika), Fields medal v matematice, počtem článků v uznávaných vědeckých časopisech, v časopisech Nature a Science, článků v Science Citation Index-expanded a Social Science Citation Index.

V tomto hodnotícím žebříčku je v první dvacítkě zařazeno 17 univerzit na americkém kontinentě, dvě evropské (Cambridge a Oxford) a jedna asijská (Tokyo University). Do první stovky, kde figuruje 55 amerických univerzit, však začínají výrazněji zasahovat evropské univerzity s počtem 37 a osm míst zbývá na Asijsko-pacifický kontinent. V první pětistovce se počet amerických a evropských vyrovnává v poměru 200 amerických a 209 evropských, 89 zástupců mají asijské univerzity a čtyři můžeme najít na africkém kontinentu.

Podle států pak statistiky ukazují, že je před námi 119 univerzit z USA, 29 univerzit z Velké Británie, 13 japonských univerzit, 27 německých, 16 kanadských, 13 francouzských, 25 univerzit ve Švédsku, Švýcarsku a Nizozemsku a další jednotlivě (vizte tabulku Srovnání univerzit podle zemí).

Samotní autoři však varují – žádný žebříček není absolutně objektivní. Lidé by měli být opatrní vůči jakýmkoli žebříčkům včetně našeho a upozorňují, že každý podobný přehled má své meze a úskalí.

Tab. I – Academic Ranking of World Universities

World Rank	Institution	Country	Total Score
1	Harvard Univ	USA	100
2	Stanford Univ	USA	73,7
3	Univ California – Berkeley	USA	71,9
4	Univ Cambridge	UK	71,6
5	Massachusetts Inst Tech (MIT)	USA	70,0
6	California Inst Tech	USA	66,4
7	Columbia Univ	USA	63,2
8	Princeton Univ	USA	59,5
9	Univ Chicago	USA	58,4
10	Univ Oxford	UK	56,4
11	Yale Univ	USA	55,9
12	Cornell Univ	USA	54,3
13	Univ California – Los Angeles	USA	52,6
14	Univ California – San Diego	USA	50,4
15	Univ Pennsylvania	USA	49,0
16	Univ Washington – Seattle	USA	48,2
17	Univ Wisconsin – Madison	USA	48,0
18	Univ California – San Francisco	USA	46,8
19	Johns Hopkins Univ	USA	46,1
20	Tokyo Univ	Japan	45,9
21	Univ Michigan – Ann Arbor	USA	44,0
22	Kyoto Univ	Japan	43,1
23	Imperial Coll London	UK	43,0
23	Univ Toronto	Canada	43,0
25	Univ Coll London	UK	42,8
26	Univ Illinois – Urbana Champaign	USA	42,7
27	Swiss Fed Inst Tech – Zurich	Switzerland	39,9
28	Washington Univ – St. Louis	USA	39,7
29	Northwestern Univ	USA	38,2
30	New York Univ	USA	38,0
30	Rockefeller Univ	USA	38,0
32	Duke Univ	USA	37,4
33	Univ Minnesota – Twin Cities	USA	37,0
34	Univ Colorado – Boulder	USA	36,6
35	Univ California – Santa Barbara	USA	35,8
36	Univ British Columbia	Canada	35,4
37	Univ Maryland – Coll Park	USA	35,0
38	Univ Texas – Austin	USA	34,4

World Rank	Institution	Country	Total Score
39	Univ Paris 06	France	33,8
39	Univ Texas Southwestern Med Center	USA	33,8
41	Vanderbilt Univ	USA	33,6
42	Univ Utrecht	Netherlands	33,5
43	Pennsylvania State Univ – Univ Park	USA	32,7
43	Univ California – Davis	USA	32,7
45	Univ California – Irvine	USA	32,5
46	Univ Copenhagen	Denmark	32,2
47	Rutgers State Univ – New Brunswick	USA	32,1
48	Univ Manchester	UK	32,0
49	Univ Pittsburgh – Pittsburgh	USA	31,9
50	Univ Southern California	USA	31,4
51	Univ Florida	USA	31,1
52	Univ Paris 11	France	30,9
53	Karolinska Inst Stockholm	Sweden	30,8
53	Univ Edinburgh	UK	30,8
53	Univ Munich	Germany	30,8
56	Tech Univ Munich	Germany	30,6
57	Australian Natl Univ	Australia	30,4
58	Univ North Carolina – Chapel Hill	USA	30,2
58	Univ Zurich	Switzerland	30,2
60	Carnegie Mellon Univ	USA	30,0
61	Ohio State Univ – Columbus	USA	29,5
62	Univ Bristol	UK	29,4
63	McGill Univ	Canada	29,3
64	Hebrew Univ Jerusalem	Israel	29,0
65	Univ Heidelberg	Germany	28,9
66	Uppsala Univ	Sweden	28,8
67	Osaka Univ	Japan	28,6
68	Purdue Univ – West Lafayette	USA	28,3
69	Univ Oslo	Norway	28,2
70	Brown Univ	USA	28,1
71	Univ Leiden	Netherlands	28,0
72	Univ Sheffield	UK	27,9
73	Univ Helsinki	Finland	27,8
74	Univ Arizona	USA	27,6
75	Univ Rochester	USA	27,4
76	Moscow State Univ	Russia	27,1
76	Tohoku Univ	Japan	27,1
78	Case Western Reserve Univ	USA	26,8
79	Univ Melbourne	Australia	26,6
80	Michigan State Univ	USA	26,1
81	Univ Nottingham	UK	26,0
82	Univ Basel	Switzerland	25,9
83	Boston Univ	USA	25,5
83	Ecole Normale Super Paris	France	25,5
83	King's Coll London	UK	25,5
86	Stockholm Univ	Sweden	25,3
87	McMaster Univ	Canada	25,0
87	Rice Univ	USA	25,0
87	Univ Goettingen	Germany	25,0
90	Indiana Univ – Bloomington	USA	24,9
91	Texas A&M Univ – Coll Station	USA	24,8
92	Univ Birmingham	UK	24,5
93	Univ Utah	USA	24,3

World Rank	Institution	Country	Total Score
94	Nagoya Univ	Japan	24,1
94	Univ Freiburg	Germany	24,1
96	Arizona State Univ – Tempe	USA	24,0
97	Lund Univ	Sweden	23,9
97	Univ Iowa	USA	23,9
99	Tokyo Inst Tech	Japan	23,8
99	Univ Bonn	Germany	23,8
99	Univ Strasbourg I	France	23,8
102-150	Aarhus Univ	Denmark	
102-150	Baylor Coll Med	USA	
102-150	Dartmouth Coll	USA	
102-150	Emory Univ	USA	
102-150	Georgia Inst Tech	USA	
102-150	Hokkaido Univ	Japan	
102-150	Mayo Clinic Coll Med	USA	
102-150	Natl Univ Singapore	Singapore	
102-150	North Carolina State Univ – Raleigh	USA	
102-150	Oregon State Univ	USA	
102-150	Swiss Fed Inst Tech – Lausanne	Switzerland	
102-150	Technion Israel Inst Tech	Israel	
102-150	Tel Aviv Univ	Israel	
102-150	Tsukuba Univ	Japan	
102-150	Tufts Univ	USA	
102-150	Univ Alberta	Canada	
102-150	Univ Amsterdam	Netherlands	
102-150	Univ California – Riverside	USA	
102-150	Univ California – Santa Cruz	USA	
102-150	Univ Frankfurt	Germany	
102-150	Univ Geneva	Switzerland	
102-150	Univ Georgia	USA	
102-150	Univ Ghent	Belgium	
102-150	Univ Glasgow	UK	
102-150	Univ Groningen	Netherlands	
102-150	Univ Hamburg	Germany	
102-150	Univ Hawaii – Manoa	USA	
102-150	Univ Illinois – Chicago	USA	
102-150	Univ Leeds	UK	
102-150	Univ Leuven	Belgium	
102-150	Univ Libre Bruxelles	Belgium	
102-150	Univ Liverpool	UK	
102-150	Univ Louvain	Belgium	
102-150	Univ Massachusetts – Amherst	USA	
102-150	Univ Massachusetts Med Sch	USA	
102-150	Univ Milan	Italy	
102-150	Univ Muenster	Germany	
102-150	Univ Paris 07	France	
102-150	Univ Pisa	Italy	
102-150	Univ Queensland	Australia	
102-150	Univ Roma – La Sapienza	Italy	
102-150	Univ Sao Paulo	Brazil	
102-150	Univ Sussex	UK	
102-150	Univ Sydney	Australia	
102-150	Univ Tuebingen	Germany	
...			
203-304	Charles Univ Prague	Czech	

Světový rating univerzit patří ke dvěma nejuznávanějším žebříčkům srovnávacím univerzity. Druhým je THES – QS World Universities Ranking. Ten shromažďuje údaje o:

- 1) počtu vědecko-pedagogických pracovníků
- 2) počtu studentů v bakalářském a magisterském programu
- 3) počtu studentů v doktorském studiu
- 4) výši školného
- 5) počtu zahraničních studentů
- 6) úrovni vědeckého výkonu
- 7) ročních výdajích za knihovnictví
- 8) počtu publikací a citací

THES publikuje i studijní profil univerzit. Univerzita Karlova zaslala aktualizované požadované údaje v červenci 2007 do databáze THES – QS World Universities Ranking (www.topuniversities.com), kde se umístila v roce 2006 na 275. místě. Má uzavřeno 59 dohod s univerzitami, které jsou uvedeny před ní. Z toho 12 dohod v Severní Americe, jednu dohodu v Jižní Americe, 37 dohod s evropskými univerzitami a devět dohod s univerzitami na Dálném východě (Japonsko, Austrálie).

Tab. 2 – THES

	School Name	Country
1	Harvard University	USA
2	University of Cambridge	UK
3	University of Oxford	UK
4=	Yale University	USA
4=	Massachusetts Institute of Technology	USA
6	Stanford University	USA
7	California Institute of Technology	USA
8	University of California, Berkeley	USA
9	Imperial College London	UK
10	Princeton University	USA
11	University of Chicago	USA
12	Columbia University	USA
13	Duke University	USA
14	Peking University	China
15	Cornell University	USA
16	Australian National University	Australia
17	London School of Economics and Political...	UK
18	Ecole Normale Supérieure	France
19=	National University of Singapore	Singapore
19=	University of Tokyo	Japan
21	McGill University	Canada

Na www.topuniversities.com můžete nalézt mimo jiné také profil univerzity Karlovy. Co se o ní mohou dozvědět zájemci ze zahraničí?

- Charles University was founded on the 7th of April 1348 by a charter of Charles IV, King of the Romans and of Bohemia. In this way one of the three great ideas of Christian medieval times – universitas – was fulfilled. Thanks to Charles' foresight and his good relations with Pope Clement VI, the newly founded university had four faculties – theological, legal, medical and arts – a pattern which corresponded to medieval concepts of a complete university. The university was based on the Sorbonne model and it is the oldest university in Central Europe.

- Over the centuries, as with all other universities, Charles University has experienced periods of great success, and times of trouble and decline. Our Alma Mater, founded by Charles IV in the hope that it would serve the nation forever, is now a leading educational and scholarly institution that remains true to its ancient traditions. Its seventeen faculties educate over 42,000 students; teaching and research is carried out by hundreds of specialists in the various disciplines, from humanities to medicine and natural sciences. The prime purpose of Charles University is the diffusion of learning and protection of acquired knowledge, the cultivation of free thought, independent academic research and the arts, and the encouragement of the free creative spirit of human society.

- The history of Charles University, a living and ever-changing organism, is being written by thousands of its members, with due respect for the traditions of the university and in a way that reflects the needs of the society and the development of science and culture.

- Today, Charles University is a member of many international organizations and university networks, such as: EAIE (European Association for International Education), UNICA (Network of Universities from the Capitals of Europe), DCR (Danube Rectors Conference), IMHE (OECD – Institutional Management in Higher Education), IAU (International Association of Universities), EUA (European University Association), the Coimbra Group and the Europaeum Common Fund.

- Charles University has exchange and collaborative links with institutions of higher education worldwide. It has a growing network of partnerships

with universities and colleges around the world, supporting student and academic staff exchange, work on joint courses and collaborative research. Independent research and expansion of educational resources are carried out via the universities doctoral study programmes. The majority of these programmes are organized in cooperation with the Academy of Sciences of the Czech Republic. Based on a general agreement, new specialized research centres have been established (e.g. Centre for Theoretical Studies, Centre for Medieval Studies, and Centre for Biblical Studies). Charles University has also worked in cooperation with institutes of the Ministry of Health of the Czech Republic (e.g. National Institute of Public Health, Institute of Rheumatology, and Institute of Endocrinology).

School Statistics

Faculty Stats

Number of Faculty Members	3,800
Number of International Faculty Members	258

Student Stats

Number of Students	44,391
Number of International Students	4,985

Undergraduate Stats

Number of Undergraduates	0
Number of International Undergraduates	0

Postgraduate Stats

Number of Postgraduates	0
Number of International Postgraduates	0

Course Fees (subject to change)

Average Course Fees (Undergraduate Courses)	0
Average Course Fees (Postgraduate Courses)	0

Source (World University Rankings 2006) (QS & The Times Higher Education Supplement)

	School Name	Country
22	University of Melbourne	Australia
23	Johns Hopkins University	USA
24	ETH Zurich	Switzerland
25	University College London (UCL)	UK
26	University of Pennsylvania	USA
27	University of Toronto	Canada
28	Tsing Hua University	China
29=	University of Michigan	USA
29=	Kyoto University	Japan
31	University of California, Los Angeles	USA
32	University of Texas at Austin	USA
33=	University of Edinburgh	UK
33=	University of Hong Kong	Hong Kong
35=	University of Sydney	Australia
35=	Carnegie Mellon University	USA
37	École Polytechnique	France
38	Monash University	Australia
39	University of Geneva	Switzerland
40	University of Manchester	UK
41	University of New South Wales	Australia
42	Northwestern University	USA
43	New York University	USA
44	University of California, San Diego	USA
45	University of Queensland	Australia
46=	King's College London	UK
46=	University of Auckland	New Zealand
48=	University of Rochester	USA
48=	Washington University in St. Louis	USA
50=	Chinese University of Hong Kong	Hong Kong
50=	University of British Columbia	Canada
52	Sciences Po Paris	France
53	Vanderbilt University	USA
54=	Brown University	USA
54=	University of Copenhagen	Denmark
56	Emory University	USA
57	Indian Institute of Technology	India
58=	Hong Kong University of Science & Techno...	Hong Kong
58=	Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg	Germany
60	Case Western Reserve University	USA
61=	Nanyang Technological University	Singapore
61=	Dartmouth College	USA
63	Seoul National University	South Korea
64=	Ecole Polytechnique Fédérale de Lausanne...	Switzerland
64=	University of Bristol	UK
66	Boston University	USA
67	Eindhoven University of Technology	Netherlands
68	Indian Institute of Management	India
69	University of Amsterdam	Netherlands
70=	Osaka University	Japan
70=	School of Oriental and African Studies	UK
72	Ecole Normale Supérieure Lyon	France
73	University of Warwick	UK
74	Universidad Nacional Autónoma de México	Mexico
75	University of Basel	Switzerland
76	Catholic University of Louvain	Belgium
77	University of Illinois	USA

	School Name	Country
78	University of Dublin, Trinity College	Ireland
79=	University of Wisconsin	USA
79=	University of Otago	New Zealand
81	University of Glasgow	UK
82=	Macquarie University	Australia
82=	Technische Universität München	Germany
84	University of Washington	USA
85	University of Nottingham	UK
86	Delft University of Technology	Netherlands
87	University of Vienna	Austria
88	University of Pittsburgh	USA
89	University of Lausanne	Switzerland
90=	University of Birmingham	UK
90=	Leiden University	Netherlands
92	Erasmus University Rotterdam	Netherlands
93=	Université Pierre-et-Marie-Curie	France
93=	Lomonosov Moscow State University	Russia
95	Utrecht University	Netherlands
96	Catholic University of Leuven	Belgium
97	Wageningen University	Netherlands
98	Ludwig-Maximilians-Universität München	Germany
99=	Pennsylvania State University	USA
99=	Queen Mary, University of London	UK
101	University of Southern California	USA
102=	University of Sheffield	UK
102=	Georgetown University	USA
102=	Rice University	USA
105=	University of Adelaide	Australia
105=	Humboldt-Universität zu Berlin	Germany
105=	University of Sussex	UK
108	National Taiwan University	Taiwan
109=	University of St Andrews	UK
109=	University of Zurich	Switzerland
111=	University of Maryland	USA
111=	University of Western Australia	Australia
111=	Wake Forest University	USA
111=	Uppsala University	Sweden
115	University of Twente	Netherlands
116=	University of Helsinki	Finland
116=	Fudan University	China
118	Tokyo Institute of Technology	Japan
119	Hebrew University of Jerusalem	Israel
120	Keio University	Japan
120*	Université libre de Bruxelles	Belgium
...		
275	Charles Univ Prague	Czech

Ing. Ivana Halašková

Autorka textu je vedoucí Odboru pro zahraniční styky RUK.

Nizozemské školy jsou proslulé svou kvalitou. Univerzita v Maastrichtu patří mezi ty, které se v rankinzích umísťují v horní pětině. Budova Hof van Tilly je sídlem Fakulty umění a sociálních věd (Faculty of Arts and Social Sciences).

JAK SE DO LESA VOLÁ... ANEB SMYSL (I NESMYSLY) UNIVERZITNÍHO RANKINGU

Jiří Pešek

Žijeme ve světě mediálně inscenovaných rekordů, Guinnessových knih, ve světě maximální prestiže těch, kdo stanou na stupních vítězů, a faktické druhořadosti oné masy, která se na vrchol neprobojuje. Žijeme ale také ve světě vážného úsilí o evaluace akademických pracovišť i o periodické atestace výkonnosti jejich pracovníků. Společnost bude vždy muset řešit otázku, kam přednostně alokovat pro všechny a na vše nedostačující prostředky pro vědu a vzdělání.

Evropská unie si pro členské státy (tedy i pro ČR) vytyčila odvážnou hranici tří procent HNP, která by se v zájmu udržení konkurenceschopnosti našeho malého kontinentu měla každoročně vydávat na vědu a výzkum, resp. na akademické vzdělání. Kam však v síti akademických pracovišť mají jednotlivé státy a jejich průmyslové podniky, světové koncerny, ale i velké nadace či sponzoři s reklamními cíli přednostně umísťovat ony prostředky? A kterým směrem v hustém a nepřehledném lese vysokých škol se mají vydat mladí a nadějní vědci, aby s úspěchem odstartovali a k triumfu dovedli svoji vědeckou či širší akademickou kariéru?

Potřeba „objektivně“ definovat, která výzkumná pracoviště či které univerzity jsou skvělé a hodné podpory a které by měly být spíše „utlumeny“ čili odstaveny od finančního prsu, nutně vede nejen k pravidelným evaluačním řízením, ale i k vytváření hodnotících systémů národní, mezinárodní či přímo globální povahy. A již sama existence těchto hodnotících žebříčků zpětně vyvolává intenzivní snahu akademických pracovišť „být při tom“, umístit se, zdůvodnit tak potřebu své existence, rozvoje, zvýšené podpory... Svět vědy se chová tržně a – jak praví lidové přísloví – „čert kálí vždy na tu větší hromadu“. Podporování jsou proto většinou především ti velcí, bohatí

a úspěšní, ti, kdo podporu opět zaručeně umí proměnit v úspěch.

Historie rankingů

Neformální prestižní žebříčky vysokých škol existovaly vždy. Pomineme-li středověk a raný novověk a podíváme se až do časů etablování moderní podoby a sítě univerzit od druhé poloviny 19. století, vidíme, že neformální „ranking“ univerzit a fakult hrál velkou roli při profesionální distribuci a kariéru redistribuci akademické inteligence. Ve starém Rakousku stály mezi univerzitami nejnižší Černovice, nejvyšše pak Vídeň. Dokumentuje to také přechod nejvýznačnějších učenců některých oborů na velké, bohaté a prestižní univerzity sousední německé říše. Pražská Karlo-Ferdinandova univerzita, resp. od jejího rozdělení roku 1882 pražská německá univerzita, byla uznávána jako skvělé odrazíště pro nejvyšší kariéry na jiných univerzitách. Pražská česká univerzita pak měla – v době evropské konjunktury nacionalismů – specifické postavení klíčového centra národního, kulturního a politického života, a tedy i nejvyšší mety národně se definujících vědců, kteří ovšem zároveň rezignovali na možnost skvělejší kariéry jinde.

Poválečná doba a zejména pak epocha svobodného intenzivního rozvoje a internacionalizace akademické sféry po konci studené války přinesla formalizování

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ SONA SKVÁRČOVÁ

Před hlavní budovou ekonomické fakulty univerzity v Maastrichtu (Faculty of Economics and Business Administration) je často problém zaparkovat kolo, přestože parkovacích stojanů je několik řad. V budově se nachází studentská menza i kaple, která je nyní využívána pro přednášky a jiné akademické účely.

a medializování výsledků univerzitních hodnocení. Z rankingů se stal významný nástroj redistribuce peněz pro výzkum, pro lokalizaci prestižních akcí a zejména pro nasměrování migračních proudů studentstva i graduované mladé akademické inteligence. Typů, druhů a způsobů sestavování těchto žebříčků je celá řada. Jedna hlavní větev tohoto posuzování vědecké úspěšnosti (či spíše výkonnosti) směřuje ke zkoumání bibliometrických indikátorů, tedy k evidování množství a různě matematicky opracovaného citačního ohlasu vědecké produkce té které univerzity. Druhá větev zkoumání sice neopovrhne kvantifikaci přepočtené výzkumné výkonnosti univerzit, vidí však jejich aktivity v širším kontextu a obrací se spíše k jejich posuzování na základě peer review čili posudků uznávaných expertů. Do kritérií posuzování se zahrnuje vybavení univerzit i dotazníkové zjišťování spokojenosti jejich „uživateli“, tedy studentů, kteří jsou tázáni na „uživatelskou přátelost“ svých univerzit. Výsledky takového zkoumání jsou ovšem podstatně „měkčí“ než matematické koeficienty bibliometrie. Výsledky mínění expertů, průzkumu vybavení laboratoří a knihoven a dotazování studentů lze těžko kumulativně formulovat pro celé univerzity: tímto způsobem bývají spíše posuzovány jednotlivé skupiny oborů nebo fakulty. Současnou vlnu evropského, ale i celosvět-

ového zájmu o ranking univerzit podstatně ovlivnilo publikování celosvětových žebříčků univerzity Jiao Tong v Šanghaji roku 2003 a o rok později rankingů Times Higher Education Supplement (THES). Tím byly propojeny, resp. rektifikovány a na vyšší prestižní stupeň posunuty soudy dosud se opírající o početné národní žebříčky univerzit. Do jisté míry tím ovšem byly naopak do pozadí pozornosti odsunuty rankingy v řadě zemí opakovaně sestavované a komentované velkými týdeníky především jako pomůcka při rozhodování studentů, na kterou univerzitu jít studovat a který obor – v rámci osobního zaměření uchazeče – zvolit.

Přiostrhující se boj univerzit o finance „na vědu“ i o excelentní „mozky“ mladých vědců vede k akcentování výpovědí rankingových šetření. Pokusme se na příkladu dvou typově odlišných, a přitom velice respektovaných systémů hodnocení ukázat výhody i problémy těchto způsobů – nutného – posuzování kvalit akademické vědy, resp. kvalit vysokoškolských pracovišť.

Přiostrhující se boj univerzit o finance „na vědu“ i o excelentní „mozky“ mladých vědců vede k akcentování výpovědí rankingových šetření. Pokusme se na příkladu dvou typově odlišných, a přitom velice respektovaných systémů hodnocení ukázat výhody i problémy těchto způsobů – nutného – posuzování kvalit akademické vědy, resp. kvalit vysokoškolských pracovišť.

The Leiden Ranking

Prvním zkoumaným systémem je The Leiden Ranking (<http://www.cwts.nl/cwts/LeidenRankingWebSite.html>). Ten – s finanční oporou ve výzkumném projektu Evropské komise ASSIST – provo-

zuje Centrum pro vědu a technologii (CWTS) univerzity v nizozemském Leidenu. Na základě údajů na Web of Science (WoS) zpracovává informace o časopiseckých vědeckých publikacích všech světových univerzit a technických vysokých škol, které na WoS za období 1997–2004 dosáhly více než 5 000 záznamů. Takových univerzit je celosvětově asi 400 a leidenský projekt umožňuje citačně vyhodnotit produkci 600 neaktivnějších autorů na každé z nich. Pro 100 evropských a izraelských univerzit s nejrozsáhlejší podchycenou produkcí jsou pak propočítány různě rafinované citační indexy. (Jako poslední, stá zařazená evropská univerzita se umístil Leicester s celkem 8 719 posuzovanými publikacemi; pražská UK – jediný zástupce postkomunistické „východní“ Evropy – zaujala s 9 372 publikacemi 93. místo.)

Přehledný, kritický a vtipně formulovaný uživatelský úvod leidenského rankingů informuje čtenáře nejen o typech indexů, ale i o mezích a nástrahách jeho výpovědní hodnoty. Připomíná, že ranking sugeruje uživatelům zdánlivou jednoduchost a jednoznačnost posouzení výsledků jejich vědeckých výkonů. Upozorňuje však, že v tomto systému hodnocení jsou např. apriorně znevýhodněny technické univerzity, protože v oblasti techniky a aplikovaných věd obecně jsou počty citací většinou

podstatně menší než v základním výzkumu. Dodejme, že v technické a aplikované oblasti probíhá i nemalá část projektů v kooperaci s komerčním sektorem, který si poměrně často vymění nepublikování nebo odročení publikování patentově nechráněných nebo jen částečně chráněných výsledků výzkumu, který spolufinancoval.

Bibliometrie se hodí především pro ty obory výzkumu, které publikují většinu klíčových poznatků v mezinárodních odborných časopisech. To platí hlavně o přírodních vědách a medicíně. Způsoby prezentace, ale i využívání badatelských výsledků technických oborů, sociálních a zejména humanitních věd se ovšem historicky etablovaly jinak, takže pro určování pozic té které univerzity v rankingu tohoto typu přináší tyto obory jen málo. Jako názorný příklad je leidskými autory uváděna vysoce prestižní London School of Economics, která patří k neúspěšnějším školám v žebříčku THES, ale zcela propadla v rankingu šanghaiské univerzity. Podobné dramatické rozdíly jednotlivých rankingů, a to přesto, že pracují se stejnými vstupními daty, jsou obvyklé. Problémem – zejména u studií širších mezinárodních týmů – může být také ne vždy jednoznačné připsání výsledků a zejména citačních ohlasů všem zúčastněným univerzitám. Tato situace nahrává velkým univerzitám s tematicky rozsáhlým polem přírodních oborů: dominantní část jejich i mezioborových týmů je domácí, takže nehrozí připsání výsledků někomu „cizímu“, kdo se zúčastnil jen minoritně.

Další problémy představuje jazyk publikací: šanci na plné impaktové vytěžení mají jen publikace v angličtině, částečně ve francouzštině a němčině. I pro ně se ovšem část záznamů a zejména část citačního ohlasu ztrácí z evidence. Je to vidět mj. i na leidském rankingu. Největší počet univerzit na žebříčku sestaveném podle počtu publikací na WoS (otevírá jej čtveřice anglických univerzit, následovaná mnichovskou LMU) vyslalo Německo s 25 a Velká Británie s 17 univerzitami, následovaná Nizozemím a Itálií (po 9). Francie do první stovky dostala jen sedm a Španělsko dokonce jen čtyři univerzity.

V žebříčku sestaveném podle citačních odkazů se ale Německo propadlo: neúspěšnější byla heidelberská univerzita na 18. místě, Mnichov skončil až na 32. pozici, citačně neúspěšnější francouzská univerzita (Univerzité Paris VII Denis Diderot) se umístila čtyřiačtyřicátá, první španělská vysoká škola (Nezávislá madridská univerzita) třiadesátá. Praha obsadila poslední, sté citační místo.

Nejvýznamnějším příkladem problematičnosti tohoto druhu „kvalitativního“ hodnocení je ovšem moskevská Lomonosovova univerzita, která by počtem publikací na WoS patřila na páté místo v Evropě. Do výzkumu však nakonec nebyla zařazena, protože její studie jsou západoevropskými univerzitami citovány jen zcela nepatrně. Nepatřím mezi příznivce moskevské univerzity, nevím, zda Rusko opravdu patří do Evropy, a nemohu ani říci, zda publikace bohatého spektra moskevských (opět nejspíše přírodovědných a lékařských) oborů jsou vědecky dobré nebo ne. Vyřazení produkce Lomonosovovy univerzity z výzkumu však jednoznačně dokumentuje skutečnost, že leidský ranking sice vypovídá velmi mnoho o míře vzájemné vědecké komunikace přírodovědců a mediků velkých západoevropských univerzit (ty tvoří skupinu typu, řečeno se spisovatelem Karlem Poláčkem, „my, co spolu mluvíme“), ale jen málo může vypovědět o kvalitě vědecké produkce evropských akademických pracovišť a jejich významu, a to i kdybychom akceptovali omezení výpovědi rankingu na přírodovědné a medicínské obory. (Aplikujeme-li přitom toto oborové omezení na Univerzitu Karlovu, znamená to, že odepišeme vědeckou produkci osmi z jejich sedmnácti fakult. Trochu svérázná velkorysost!) Na WoS podchycené moskevské práce zřejmě mají anglická abstrakta, ale texty jsou ruské. Pro skutečné vytěžení v angličtině by ale zřejmě zablokovalo vědeckou i aplikovanou recepci těchto studií v rozsáhlé euroasijské oblasti, která je pro moskevskou univerzitu z řady ohledů (opět i finančních) klíčově významná. Slabinou leidského rankingu je tak zaprvé jeho omezení na velké, v přírodo-

vědném a medicínském výzkumu široce založené univerzity, tedy apriorní eliminace úspěšných malých nebo badatelsky úžeji specializovaných univerzit nebo těch, které hrají významnou roli např. (ale nejen) ve společenskovědní a humanitní oblasti. Malá, tematicky soustředěná pracoviště přitom ve vědě velmi často dosahují kvalitativně lepších výkonů než byrokratiem zatížené kolosy. A úplně stranou rankingové pozornosti zůstává, že univerzity jsou též centry národní i evropské kultury a že součástí kulturního diskurzu je i jejich (mnohdy zdánlivě „nekulturní“) vědecká produkce. V poslední době se tak ozývají hlasy – kupodivu především přírodovědců – volající např. v Německu po větší míře odborné komunikace v němčině a v anglosaském světě odmítající záplavu textů deklasujících angličtinu různými formami vědecké pidgin English.

Druhým problémem tohoto rankingu je redukce univerzitního výkonu na publikování výsledků výzkumu. Celá výuková komponenta akademického života tak zůstává mimo úhel pozornosti. Škola, pro niž již není podstatné, že je především školou, nemá však podle mne právo nazývat se „univerzitou“, tedy onou obcí vyučujících a studentů, kteří společně pracují na závažných tématech, a v tomto procesu se ti mladší učí od starších (od pracovních technik přes vědecké strategie až k etice výzkumné práce) a ti starší profitují z invenčního potenciálu a energie mladé generace. Univerzitní jednota výzkumu a výuky tu je – ve jménu mýtu mezinárodní úspěšnosti a (nepřiznávané, ale dominující) šance na získání finančních prostředků – podrobena drastické amputaci většiny živého těla. Ale i vědecký publikační výkon je přece sociální akt. Dějiny vědy i aktuální zkušenost jasně říká, že publikační přístup na významná mezinárodní časopisecká fóra má své „sociální“ nebo „skupinové zájmové“ předpoklady: Zmíňme alespoň často „nutný“ podíl „domovských“ badatelů v „cizím“ autorském týmu, protislužby autorů editorské instituci nebo někdy nemalý peněžní příspěvek na publikování. To samé v bleděmodrém platí o recepci publikovaných prací nebo v „atlantickém“ prostředí

neetablovaných časopisů mezinárodními databázemi. Zde přistupuje i tlak na (někdy dokonce zpětné) akceptování řady formalit, které přitom nejednou nesplňují již dříve v databázi etablovaná periodika, atd. Můžeme ale položit i otázku, zda se doktorandi nebo nadějní postdoci při hledání vhodných lokací pro svoji budoucí – ryze vědeckou – kariéru orientují především podle citačního rankingu univerzit, nebo zda pro ně nejsou podstatnější sociálně měkčí aspekty možných budoucích hostitelů: ochota profesorů přijmout je i s jejich stávajícím tématem, možnost pracovat na právě tom vysněném přístroji nebo materiálu, který „doma“ není dostupný, možnost snadno získat další vědecké hračky i možnost jejich velkorysého používání, dostupnost velkých knihoven, ale také sociální zabezpečení a reálný výhled na stabilní kariérní etablování po úspěšném završení „dorostenec-kého“ stadia.

Právě s vědomím širě možných kontextů „kvalitativního ohodnocení“ univerzit jsou koncipovány kvalitativní žebříčky ve Spolkové republice Německo. Hodnocení tu podléhá již 102 univerzit a dalších 274 ostatních státních vysokých škol s celkem dvěma miliony německých a 250 000 zahraničních studentů, dále 104 soukromých a církevních vysokých škol s 86 000 studenty. I zde se nabízí řada kvantitativních možností: Německá grantová agentura DFG vyhlásila seznam univerzit, které na své projekty získaly v období 2002–2004 největší objem grantových prostředků. Seznamu vévodí gigantická mnichovská LMU (pátá v leidském rankingu), po ní následuje cášská technika (TH Aachen v Leidenu 69.), univerzita v Heidelbergu (20.), Würzburku (63.), Humboldtova univerzita v Berlíně (26.) a technika v Karlsruhe, která se do leidského rankingu vůbec neprobojovala. Přímá úměrnost objemu získaných projektových peněz a publikačně citačních úspěchů se tedy nepotvrzuje.

CHE ranking a další...

Spolkové Centrum pro rozvoj vysokého školství (Centre for Higher Education Development – CHE), působící při Konferenci vysokoškolských rektorů za

podpory Bertelsmannovy nadace, se také snaží vytipovat nejúspěšnější univerzity, resp. vědecky aktivní fakulty. Sleduje publikační výsledky, objem projektových prostředků ze všech možných nahlášených zdrojů, počet obhájených doktorských disertací a v případě technických fakult i počet patentů. Pro každý obor, resp. oblast vědy je sestaven žebříček nejúspěšnějších fakult a z nich pak generován přehled univerzit s největším počtem nejúspěšnějších oborů, resp. fakult s jejich mimořádnou kumulací. Tomuto rankingu dominují počtem úspěšných oborů univerzity ve Frankfurtu n. M. a LMU v Mnichově, těsně následovány Heidelbergem, Freiburgem a univerzitou Göttingen. Z technických vysokých škol se do první desítky probojovala jen Technická univerzita v Mnichově.

Zajímavý je i ranking prestižní Humboldtovy nadace, která udílí zahraničním doktorandům a mladým vědcům stipendia a ceny, na jejichž základě pak tito lidé přicházejí do Spolkové republiky studovat a vědecky pracovat. Za léta 2001–2005 bylo takových stipendií a cen uděleno 5 000. O místě, kde chtějí působit, rozhodují stipendisté dle vlastního uvážení. Jejich volba tak vypovídá mnohé i o zahraniční atraktivitě jednotlivých německých univerzit. V absolutních číslech se nutně opět prosazují hlavně velké univerzity: mnichovská LMU s 212 zahraničními stipendisty, s nevelkým odstupem pak obě berlínské univerzity, mnichovská technická univerzita a mezinárodně proslulý Heidelberg. Nadace ale do rankingu zavedla i přepočtený počet stipendistů na sto profesorů a náhle se na prvním místě žebříčku objevila – zejména v chemických vědách vynikající – malá univerzita v Bayreuthu a do první desítky se posunuly i univerzity v Darmstadtu, Stuttgartu a Kostnici.

Princip hodnot přepočítaných na jednoho profesora či učitele byl pak zakotven i v nejvýznamnějším německém rankingu, který ve spolupráci s CHE a s týdeníkem Die Zeit připravuje Německá akademická výměnná služba DAAD (www.daad.de/deutschland/hochschulen/hochschulranking/O6544.en.html). Německé výsledky publikuje Die Zeit pro domácí zájemce

o studium, anglickou verzi nabízí na webu DAAD. Zájemce se může informovat na ranking univerzit podle jednotlivých oborů, které by chtěl studovat, nebo může zjišťovat kvality a návazně bohatou paletu konkrétních dílčích informací ke každé jednotlivé univerzitě v bezmála dvou stech německých univerzitních, resp. vysokoškolských městech. Ranking je přitom dále vnitřně dělen, takže lze zjišťovat kvality např. bakalářských stejně jako doktorských programů.

Jednotlivé obory jsou posuzovány podle pro ten který obor významných kritérií. Vždy je jako první dílčí aspekt zjišťováno mínění expertů: peer review. Profesori každého oboru jsou vyzváni, aby (odhlížejíce od své vlastní univerzity) jmenovali pět univerzitních pracovišť v Německu, Rakousku a Švýcarsku, která by ve svém oboru mohli doporučit studentům jako odborně i výukově nejlepší. Druhým kritériem je počet odborných publikací za poslední tři roky – v přepočtu na jednoho akademického pracovníka. Jestliže v hodnocení podle sumárního mínění profesorů obsadily první pozice největší univerzity, v publikačním přepočtu se prosazují mnohé menší, a to i z nových spolkových zemí, tedy z bývalé NDR. A opět úplně jiné pořadí vygeneruje ranking podle objemu získaných grantových prostředků, s ohledem na eliminování velikostních rozdílů opět přepočtených na jednoho učitele fakulty.

Je zajímavé, že u sociálních a humanitních oborů není zařazeno hodnocení množství učitelských publikací, ale studentské posouzení vybavení knihoven. Studenti posuzují kvalitu kmenových fondů univerzitních knihoven i rozsah jejich tematicky specializovaných oddělení, studenti jazykových oborů se pak vyjadřují nejen k fondům vědecké literatury, ale i ke knihovní zásobě originální krásné literatury té které cílové země. Stejně podstatná je též dostupnost studijně předepsané literatury, kvalita služeb čtenářům, možnost elektronických rešerší v knihovně, ale také rozsah otevírací doby a výpůjčních hodin.

Dalším standardním, ovšem již velmi „subjektivním“ aspektem je studentské hodnocení učitelské podpory. Hodnocena

FOTO: OLDŘICH KOTAS

Průčelí sevillské univerzity, kterou šanghaiský ranking umísťuje do páté světové stovky. Sevilla rekordy neláme jako univerzity z USA či Británie, ale právě klidnějším tempem může být pro mnohé studenty lákavá.

je „přístupnost“ učitelů, reálná využitelnost konzultačních hodin, neformální podpora studentů při řešení zadaných úkolů, zpětná vazba při hodnocení seminárních a kvalifikačních prací. Zde se zrcadí v tisku často diskutovaná skutečnost, že stále zoufalejší akademická honba za grantovými prostředky a následně nutnost v projektových týmech projekty rychle a zdárně završit a publikačně vytěžit se stává jak podmínkou systematické vědecké činnosti, již nefinancovatelné z institučních rozpočtů, tak měřítkem úspěšnosti profesora, institutu, fakulty i univerzity. Tento tlak a výzkumnický maraton zároveň ovšem vede velkou část (právě medicínských a přírodovědeckých) profesorů k zanedbávání výuky. Tu pak za ně – někdy v takřka plném rozsahu, včetně zkoušení – přejímají asistenti. Slavné osobnosti se studentům ukáží maximálně při zahájení semestru. Na konzultaci u pana profesora pak existují pořadníky s čekací dobou nezřídka až v měsících. Totéž dlouhé čekání se ale může přihodit i studentům, kteří chtějí studium ukončit zkouškou, již dle zákona musí provést jedině profesor. Důsledkem je zbytečné čekání po celé semestry, které student nadto nově musí zaplatit v hotovosti. Toto „měkké“ rankingové kritérium patří tedy z pohledu studentů k nejpodstatnějším.

Závěrečná otázka rankingu DAAD platí „celkové studijní situaci“. Zde přijde ke slovu i přívětivost univerzitního města, studentský život či možnosti ubytování. Bodují spíše menší univerzity s tradičním prostředím a akademickou kulturou. Velkovýrobní vakuově balené intelligence, tedy betonové univerzity 60. a 70. let s anonymní masou studentstva, to samozřejmě mají těžší než tradiční, do univerzitních měst vrostlé školy nebo moderní malé kampusy s dobrým vybavením. Těm ale zas může chybět kontakt s městským prostředím a nabídka pracovních míst pro studentské přivydělávání.

Je zajímavé, že většina uznávaně úspěšných univerzit dokáže bodovat nebo alespoň nekrachovat i v „měkkých“ kategoriích. Je ovšem samozřejmé, že právě

tyto kategorie jsou značně závislé na tom, jestli hodnotící studenti (ale to platí i o profesorských expertech) znají vedle domovské alma mater i jiné tuzemské nebo dokonce zahraniční univerzity a mohou srovnávat. Sestavit univerzálně platný žebříček univerzit z této mozaiky oborových postřehů ovšem není možné. Tam, kde je univerzita skvělá v oboru středověkých dějin, může být slabá v medicíně nemocí břišních nebo může mít – technicky i fondem – zcela zastaralou knihovnu. Zde již aktuální hodnocení odráží i preference a hříchy minulých garnitur univerzitního a fakultního managementu. A ty nelze snad v žádném oboru napravit během krátké doby, i kdyby do něj nastoupilo hned několik odborně i pedagogicky geniálních osobností, kdyby s sebou přinesly celé koše grantových projektů a nepublikovaly jinde než v Oxfordu a na Harvardu. Proč by se ale takové osobnosti ucházely o profesury na zastaralých, byrokraticky zapšklých univerzitách s otrávenými studenty, s nefungujícími knihovnami a mizerným vybavením? Takové učitele rádi přijmou od Helsinek po Cambridge, od Dublinu po Stanford. A za takovými učiteli, jak letos na jaře trpce připomněla spolková ministryně pro vysoké školství, vědu a výzkum Annette Schavan, také každoročně z Německa odchází 85–95 % absolventů v přírodovědných, technických a medicínských oborech.

Máme i my na UK podobné starosti, nebo jsme „za vodou“? Ochrání nás citačně ohlasové výkaznictví ve WoS a RIV? Co si o nás myslí naši studenti a absolventi? Chceme to vůbec vědět?

Prof. PhDr. Jiří Pešek,
CSc.

Autor je vedoucím Katedry německých a rakouských studií FSV UK, je také členem VR UK. V roce 2002/2003 byl hostujícím profesorem na Universität Göttingen, v roce 1993/1994 pak na Heinrich-Heine-Universität Düsseldorf.

POSTŘEHY A INSPIRACE Z JEDNÉ BRUSELSKÉ KONFERENCE

Vytváření ratingů a rankingů vysokých škol probíhá na mnoha úrovních – mezi fakultami uvnitř školy samé, mezi univerzitami v dané zemi, na mezinárodním poli. Přitom přirozeně nejde o pouhé předvedení, jak jsme vlastně dobří, či o příležitost poplácat se navzájem po rameni. Nemalou roli hrají někdy výsledky vzájemného srovnávání také pro přidělení financí vzdělávací instituci. Jednotlivé země a organizace si proto snaží vzájemně předat zkušenosti z hodnocení vysokých škol. Jedna z posledních konferencí na toto téma proběhla v říjnu v Bruselu.

V sídelním městě Evropské komise proběhla za účasti odborníků z mnoha států konference s názvem Ranking Universities for European Students. Pořádalo ji několik organizací:

- 1) CHEPS – Center for Higher Education Policy Studies, University of Twente (Nizozemí);
- 2) CHE – Centrum für Hochschulentwicklung (SRN);
- 3) CWTS – Center for Science and Technology Studies, University of Leiden (Nizozemí);
- 4) Ministry of Education and Training of the Flemish Community of Belgium (Belgie).

Rádi bychom vám zprostředkovali alespoň některé nápady, které na konferenci zazněly a které dolehly až do naší redakce. Věříme totiž, že mohou inspirovat budoucí hodnocení a připravované ratingy na českých vysokých školách. Samozřejmě nemůžeme opisovat, protože podmínky v každé zemi jsou rozdílné a vyplývají z jiných tradic, ovšem bylo by pošetilé a značně nezodpovědné pojmát hodnocení vysokoškolského vzdělání jako pokusného králíka – pouštět se bez plnohodnotné diskuse do konstruování zbrusu nového způsobu hodnocení vysokých škol.

Zkušenosti ze země klokanů

S velice podnětným příspěvkem nazvaným Žebříček univerzit pro studenty vystoupila Anne Baly (ministrská poradkyně, Australian Embassy and Mission to the EU). Podrobně v něm prezentovala téma hodnocení australských univerzit, které je podkladem pro jejich financování. Jedním z důležitých zdrojů peněz pro univerzity na nejmenším kontinentu je Learning and Teaching Performance Fund (LTPF), jehož vznik zahrnuje australská

vláda mezi své reformy v roce 2003. Hned úvodem je třeba uvést, že to byl krok odvážný, a myslíme, že by mohl být inspirativní pro mnohé jiné vlády včetně té české.

Hlavním účelem fondu je odměňovat univerzity za vynikající výsledky ve výuce.

Již v prvních letech existence fondu se však začala řešit otázka, jaké vhodnější univerzitní ukazatele používat pro přidělování finančních prostředků a zdali a jakým způsobem oborově segmentovat samotné univerzity pro přesnější zjištění jejich výkonnosti. Mezi jinými se také podrobně rozebíralo použití jednoduchých nebo mnohočetných výkonnostních ukazatelů, použití vyrovnávacích (adjustačních) metodik.

První grantové kolo fondu proběhlo v roce 2005 a týkalo se grantů pro rok 2006. Rozdělení peněz pak univerzity podniklo, aby samy projevily zájem o metodologii použitou při měření kvality vzdělávacího procesu a při umísťování grantů. Ministerstvo se zavázalo poskytnout přehled metodologie a v prosinci 2005 vydalo diskusní dokument k připomínkování. Konzultace proběhly po celé Austrálii počátkem roku 2006 a následně poradní skupina ministerstva posoudila otázky vzešlé z připomínkového procesu. V červenci 2006 ministr ohlásil, že fond projde několika změnami. Ta hlavní obměnila měření kvality vzdělávacího procesu. Namísto dosud praktikovaného zahrnutí celé instituce se nyní měření zaměřila na čtyři oblasti:

- přírodní vědy, výpočetní technika, strojírenství, architektura a zemědělství;
- obchod, právo a ekonomie;
- humanitní vědy, umění a pedagogika;
- zdravotnictví.

Zde bychom si měli všimnout aktivní snahy univerzit zapojit se do vývoje celé hodnotící procedury. Nejde přitom o to, že by univerzity měly diktovat způsob posuzování sebe sama, můžeme zde ale vysledovat stejný princip jako při politických volbách – pokud se jako občan nedostavím k volební urně, nemám poté právo si stěžovat na stav věcí z těchto voleb vzešlých.

Bez zajímavosti není ani výběr ukazatelů fondu LTPF, který dokumentuje níže uvedená tabulka.

Ministerstvo každým rokem shromažďuje obsáhlé informace o studentech navštěvujících australské vysoké školy a jde o data vycházející ze samotných institucí. První sloupec, tedy úspěšnost, vychází z ministerské Sbírkky vysokoškolských statistik. Míra studentského postupu ukazuje procento úspěšně absolvované předmětové zátěže a indikátor udržení uvádí procento studentů, kteří ten rok buď absolvovali, nebo postoupili do následujícího ročníku.

Informace do druhého sloupce pocházejí z Přehledu uplatnění absolventů (Graduate Destination Survey). Průzkum probíhá přibližně čtyři měsíce po skončení studia a týká se zaměstnaneckého statusu absolventů, druhu získané práce a případného dalšího studia. To by mohla

úspěšnost	výstupy	spokojenost
míra postupu	zaměstnání na plný úvazek	odborné dovednosti
míra udržení	další studium na „částečný nebo plný úvazek“	kvalita výuky
		celková spokojenost

FOTO: ONDŘEJ SYSEL

Spokojenost se studiem se nemusí týkat jen výuky samotné, ale i vybavenosti školy a jejího okolí. Například k sídlu FSV UK v budově Hollar přiléhá krásný park. Škoda, že učící se studenty ruší vedle vedoucí vytižená silnice.

být podnětná inspirace pro podobný projekt v ČR a domníváme se, že v takovém rozsahu v naší republice chybí.

Třetí sloupec pak reprezentuje Dotazník o zkušenostech ze studia, který vyplňují samotní studenti. Ten je možná vůbec nejzajímavější, neboť si všímá postojů těch, pro něž koneckonců univerzity fungují – studentů. Jde o každoroční průzkum zjišťující postoje absolventů k jejich právě dokončenému studiu a snaží se zjistit pohled na dovednosti získané z let strávených na vysokoškolské půdě. Zaměřuje se na témata: odborné dovednosti (úroveň spokojenosti s nabytými odbornými dovednostmi); kvalita výuky (úroveň spokojenosti s kvalitou výuky); celková spokojenost (procento absolventů, kteří byli spokojeni s celkovou kvalitou svého studia).

Jak vidíme, vysoké školy jsou hodnoceny z různých pohledů a různými účastníky vzdělávacího procesu, a získané informace mají proto komplexní povahu.

Zároveň si je australské ministerstvo vědomo, že tato data jsou pouze surovým materiálem, který je nutno ještě interpretovat a vzájemně vyrovnat. Proč? Stačí jednoduchý příklad. U studentů navštěvu-

jících australskou vysokou školu v neúplném (částečném) studiu je vyšší pravděpodobnost, že studia zanechají, než u těch, kteří studují tzv. na full-time. Proto univerzity s vyšším poměrným zastoupením „částečných“ studentů mívají nižší míru udržení studentů, než je tomu u vysokých škol s vyšším zastoupením full-time studentů. Vyrovnávací procedura upravuje výsledky způsobem, aby byla „nevýhoda“ z vyššího zastoupení „částečných“ studentů vymazána.

Rádi bychom na tomto místě připomněli, že se nesnažíme o komplexní popis australského způsobu hodnocení vysokých škol; jde pouze o výběr inspirativních bodů. Celý proces je přirozeně složitější.

Kolik ukazatelů umíš, tolikrát jsi ratingem

Dalším zajímavým tématem na konferenci byla informace o projektu The CHE Ranking. Gero Federkeil z CHE (www.che.de, nezisková organizace založená v roce 1994 Německou konferencí rektorů a Bertelsmannovou nadací, první ranking zveřejnila v roce 1998) seznámil přítomné hosty ve svém příspěvku s pro

některé možná až nečekaně interaktivním způsobem práce s kritérii, která jsou k dispozici. Z celkového počtu cca 25 kritérií či ukazatelů si zájemce, který si vybírá vysokou školu, zvolí pět či šest těch, které ho zajímají a které upřednostňuje. Může to tedy být např. mezinárodní spolupráce, úspěchy ve vědě a výzkumu, kapacity univerzity, úspěšnost absolventů na trhu práce či sportovní vybavení a sociální zázemí, které školy budoucím studentům nabízejí. Zdá se, že by se v budoucnu do tohoto systému mohly zapojit i některé naše lékařské fakulty (podrobněji o tomto ratingu v textu prof. Jiřího Peška na straně 34–38).

Další zajímavý pohled k tomuto tématu zazněl od Franse van Vughta, jehož příspěvek upravený pro náš časopis najdete na straně 24–27.

Bruselská konference byla rozhodně zajímavým a inspirativním příspěvkem do užitečné diskuse o tom, jak reflektovat a vyhodnocovat kvalitu vysokých škol. A v této diskusi Univerzita Karlova rozhodně nehodlá stát stranou.

Autor: redakce

KDE SI ROZŠÍŘIT OBZORY?

Univerzita Karlova samozřejmě nemůže udržovat kontakty se všemi více než sedmnácti tisíci vysokých škol, které ve světě zajišťují rozšiřování vědomostí. Vždyť by pak připadal jeden vysokoleškolský ústav na každé tři studenty UK. Přesto v rámci univerzitních či fakultních dohod spolupracuje naše univerzita se stovkami institucí, z nichž mnohé ve významných světových žebříčcích obsazují přední pozice. Na následujících stránkách vám několik z nich představíme. Snad vás jejich fotografie zaujmou natolik, že se rozhodnete alespoň na semestr některou z nich navštívit. A nepotěší-li vás žádná z toho malého vzorku, který stránky našeho časopisu dovolují předvést, proklikejte web UK či přímo vaší fakulty. Možností je nepřeberně.

Zde je alespoň malá nápověda:

Přehled meziuniverzitních dohod:

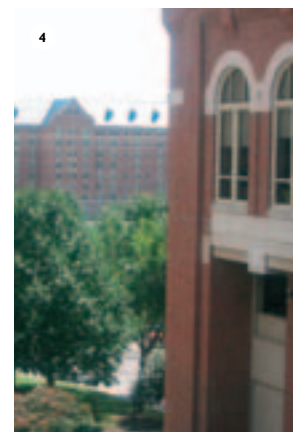
<http://www.cuni.cz/UK-223.html>

Přehled fakultních dohod:

<http://www.cuni.cz/UK-38.html>

GEORGETOWN

1 Socha zakladatele Georgetownské univerzity Johna Carrola před Copley Hall, jednou z hlavních budov univerzity v centru kampusu. Výuka začala v roce 1791. 2 Slavná M Street, nákupní a zábavní ulice ve washingtonské čtvrti Georgetown, jen několik bloků od univerzitního kampusu. Oblíbené místo večerních studentských dýchánek. 3 Ve White-Gravenor Hall sídlí děkan, tajemník univerzity či studijní oddělení (Office of Students' Accounts). Také zde probíhají přednášky a semináře. 4 Harbin Hall, která nese jméno matematika a absolventa Georgetownu George F. Harbina, slouží jako ubytovna pro studenty prvních ročníků.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: SONA SKYVAROVÁ

1

3

4

LEUVEN

2

1 Leuvenké náměstí, kde se dříve konaly trhy. 2 Ústřední knihovna leuvenké univerzity, která sídlí v severní části Belgie. 3 Sídlo leuvenké univerzity. Více než desetina studentů, kteří se vzdělávají v jejích prostorách, přichází v rámci mezinárodních výměnných programů. 4 Ceremoniál, který je součástí zahájení nového školního roku.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: KULEUVEN

VÍDEŇ

1 Hlavní budovu univerzity postavil mezi roky 1877 a 1884 Heinrich von Ferstel. 2 Promoční obřad na vídeňské univerzitě, která je jen o něco mladší než Univerzita Karlova. Její založení se datuje do roku 1365. 3 Čítárna univerzitní knihovny, která nabízí ke studiu více než šest a půl milionu exemplářů a je tak největší výzkumnou knihovnou v Rakousku. 4 Výuka na starobylé univerzitě nemusí být zastaralá.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: UNIVERZITÄT WIEN

SOUTĚŽ

Byli jste na zkušené na zahraniční vysoké škole? Už si vaši známí nechtějí dále prohlížet stovky fotografií, které jste si dovezli domů? Vyberte z nich tu nejpodařenější, nejtípnější, nejtypičtější pro daný region či jinak nej a pošlete ji do redakce FORA. My se rádi podíváme! A bude-li fotka stát za to, otiskneme ji v příštím čísle. Autory nejlepších tří snímků oceníme krásnou knihou z nakladatelství Karolinum.

Pravidla:

- 1) Pošlete jednu fotografii na adresu forum@cuni.cz do 20. 1. 2008
- 2) Mail s fotografií musí obsahovat: vaše jméno; adresu; fakultu UK; název zahraniční instituce; název snímku
- 3) Velikost fotografie musí být alespoň 1000x1500 bodů a pokud možno do velikosti 1 MB
- 4) Fotografie musí tematicky souviset se studiem v zahraničí
- 5) Soutěžící musí být autorem fotografie
- 6) Zasláním fotografie souhlasí soutěžící s případným bezplatným uveřejněním na stránkách časopisu FORUM

OTAGO

1 University College (UniCol) je největší kolejí univerzity, která vzdělává více než dvacet tisíc studentů. 2 Kolej svaté Margarety byla založena v roce 1911, později byla první dívčí kolejí, která dovolila, aby v jejích prostorách bydleli také muži. 3 Ragby je na Novém Zélandu nesmírně populární a Otago university, kterou můžete najít na jihu jižního ostrova, není žádnou výjimkou.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: WWW.OTAGO.AC.NZ

RŮST NÁROKŮ NA AKADEMICKOU KVALIFIKACI NOVÁ DOPORUČENÁ HLEDISKA PRO HABILITAČNÍ ŘÍZENÍ A ŘÍZENÍ KE JMENOVÁNÍ PROFESOREM

Mojmír Horyna

Těžko si lze představit úspěšnou a kvalitní univerzitu bez vysoce kvalifikovaných pedagogů. Jistým dokladem jejich schopností je také titul, kterého uvnitř akademické obce dosáhnou. Množství lidí, kteří převezmou z prezidentských rukou titul profesora, pak přirozeně přidává prestiž nejen univerzitě samé, ale vypovídá i o možnostech, které její půda skýtá učitelům i studentům. Univerzita Karlova se však nesnaží za každou cenu vyniknout v počtu docentů a profesorů, ale před akademickou kvantitou upřednostňuje kvalitu.

Habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem jsou právně definována jednak §§ 71–75 Zákona č. 111/1998 Sb., ze dne 22. dubna 1998, o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, jednak Řádem habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem Univerzity Karlovy ze dne 11. června 1999 a se změnou schválenou 28. dubna 2006. V článku 5 uvedeného řádu habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem se můžeme dočíst, že habilitační komise, vědecká rada fakulty a dále rektor, případně vědecká rada univerzity hodnotí „vědeckou nebo uměleckou kvalifikaci a pedagogickou způsobilost uchazeče, zejména s přihlédnutím k doporučeným hlediskům hodnocení, která po projednání ve vědecké radě fakulty stanoví svým opatřením rektor“.

V případě řízení ke jmenování profesorem posuzuje hodnotící komise kvalifikaci uchazeče a rozhoduje, zda jmenování profesorem vědecké radě fakulty doporučuje, nebo nikoli (čl. 9, odst. 3), přičemž profesorem by měla být význačná a uznávaná vědecká nebo umělecká osobnost ve svém oboru, zejména s přihlédnutím k doporučeným hlediskům hodnocení (čl. 11). V případě kladného závěru komise projednává návrh nejdříve vědecká rada fakulty a po projednání v kolegiu rektora pak vědecká rada univerzity, která o výsledku jednání rozhoduje tajným hlasováním. Schválené návrhy předkládá rektor se všemi podklady ministru školství, mládeže a tělovýchovy. Jeho prostřednictvím pak profesora jmenuje prezident

republiky (§ 73 zákona č. 111/1998 v platném znění).

Bez hodnotící komise by to nešlo

Již z tohoto krátkého úvodu je zřejmé, že proces habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem je poměrně komplikovaný a časově náročný, rozložený do několika stupňů s cílem vskutku hlubokého posouzení kvality uchazeče. V tomto procesu má ovšem nejpodstatnější roli sama hodnotící komise, která shromáždí a vyhodnocuje všechny podstatné údaje o uchazeči a jeho vědecké i pedagogické činnosti. Výchoziskem pro všechna další jednání je doporučující stanovisko hodnotící komise, které opětovně kriticky zkoumá při projednávání fakulta a univerzita. Právě doporučení komise představuje nezbytný krok uvozující jakékoli další projednávání. Je proto třeba, aby byl závěr habilitační (případně hodnotící) komise podložen kvalifikovaně připravenými doklady a fundovaným hodnocením. Z toho důvodu Řád habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem Univerzity Karlovy v Praze uvádí ve čl. 13 odst. 2 možnost, že rektor svým opatřením, ke kterému se vyjadřuje vědecká rada univerzity, může stanovit minimální požadavky na obsah odůvodnění habilitační komise podle čl. 3 odst. 4 a hodnotící komise podle čl. 9 odst. 3. Tuto možnost naplnil rektor vydáním opatření 28/2007 o stanovení doporučených hledisek pro habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem ze dne 1. července 2007. Byla tím ukončena déle než rok trvající práce,

na které se podíleli zástupci jednotlivých fakult a odbor pro vědu na rektorátu UK, rektor i kolegium rektora.

Proč jsme tuto práci podnikli? Na sedmácti fakultách univerzity probíhají habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem v téměř 300 oborech. Tyto obory jsou sice velmi různé, avšak kvality uchazečů o jmenování, tedy vědecká aktivity a pedagogický výkon, by rámcově měly být společné. Proto bylo velmi překvapivé, že „styl“ psaní doporučení habilitačních komisí a hodnotících komisí ke jmenování profesorem byl velmi rozdílný, a to nejenom mezi jednotlivými fakultami a různými obory, ale i v rámci jedné fakulty, případně oboru.

Pro posuzování uchazečů a tedy i pro práci habilitačních a hodnotících komisí byla sice již v roce 2001 stanovena určitá rámcová kritéria, ta však byla dodržována jenom částečně. Cílem tedy bylo vytvořit přesnější podklady pro činnost habilitačních a hodnotících komisí a tak zjednodušit práci jak těmto komisím, tak vědeckým radám fakult i univerzity. Výchoziskem byla ona předcházející kritéria, která byla obsahově stanovena velmi zodpovědně. Jejich propracováním se činnost komisí zjednodušila ve smyslu, že byly jasné stanoveny požadované informace i způsob jejich prezentace a rozlišeny čistě informativní části zpráv a části hodnotící.

Prvním krokem na této cestě bylo zpracování závazné struktury zprávy habilitační a hodnotící komise ve formě dotazníku s číslovými odstavci. Určité základní údaje se zde vyžadují v čistě kvantitativním

FOTO: WWW.PROMOCE.CZ

vyjádření, jiné se musejí naopak doplnit hodnotícím komentářem. Byl zpracován i seznam povinných příloh ke zprávě komise. Od tohoto řešení očekáváme určitou standardizaci podoby zpráv hodnotících komisí a určitou širší srovnatelnost kvalit a způsobilosti jednotlivých uchazečů v rámci oborů. Tuto závaznou strukturu Stanovisek habilitačních komisí a Stanovisek hodnotících komisí pro jmenování profesorem vydal rektor svým opatřením č. 8/2007 ze dne 20. února 2007.

Souběžně s propracováním formální stránky zpráv hodnotících komisí byly se zástupci fakult a jednotlivých vědeckých disciplín v řadě setkání projednávány „obsahové náležitosti“, tedy doporučená hlediska, která by měl uchazeč splňovat pro habilitaci nebo jmenovací profesorské řízení v jednotlivých oborech. Tato jednání se opakovala a znovu celý problém zkoumala, až posléze zhruba po roce dospěla ke shodě ve všech bodech a otázkách.

Tři vzory kritérií doporučených při habilitacích

Stanovení zmíněných doporučených hledisek nevycházelo z organizační struktury univerzity, tedy z jejího dělení na fakulty, ale z výkonových specifík skupin příbuzných oborů a z povahy jejich pedagogické praxe. Doporučená hlediska byla zvláště zpracována pro tři velké typy oborů pěstovaných a vyučovaných na univerzitě: 1. pro obory lékařské; 2. pro obory přírodovědné a exaktní; 3. pro obory humanitní a umělecko-tvůrčí. V těchto třech podkladech se doporučená hlediska dále různě dělí pro jednotlivé skupiny příbuzných oborů.

U lékařských věd se zvláště stanovují a zpracovávají pro teoretické obory, klinické obory a obory chirurgické a stomatologické.

U humanitních věd byly odlišeny právnické obory (především z důvodu odlišné publikační praxe a relativně omezené mezinárodní spolupráce) a obory umělecko-tvůrčí, ve kterých jsou uchazeči aktivní umělci.

Nejbohatší rozlišení pak vykazují obory přírodovědné do celkem šesti skupin. První z nich zahrnuje: biologické obory, biomedicínské obory a farmaceutické obory, druhá geologické obory, třetí geo-

grafické, čtvrtá chemické obory, pátá fyzikální vědy a posléze šestá vědy matematické a informatiku.

Pro každou ze skupin oborů jsme zvláště stanovili požadavky na publikační činnost uchazeče, na typ publikací, ve kterých tuto činnost kandidát realizuje (vědecké monografie a jejich části, vědecké časopisy a sborníky recenzované, periodika uváděná v indexovaných oborových databázích apod.), a posléze i na citační ohlas uchazečových prací. Naproti tomu pedagogické požadavky jako délka působení na vysoké škole, vedení diplomových prací a školení doktorandů jsou pro všechny skupiny oborů zhruba stejné. Kvantitativní hlediska, která jsou zveřejněna v opatření rektora č. 28/2007, byla stanovována v jednáních se zástupci oborů s cílem určit zodpovědně nárok výkonů. Tato hlediska musejí doložit kvalitu, význam a soustavnost práce uchazeče, jeho akceptování mezinárodní vědeckou komunitou v daném oboru, a zároveň musí být promyšlena tak, aby jich mohl kandidát dosáhnout v přiměřeném čase (a tedy i věku) pro habilitace i profesury. Zároveň je možné, aby v případech, kdy uchazeč nedosahuje navržený počet výkonů v určitém hledisku, toto kompenzoval vyšší výkonností v jiné oblasti své vědecké nebo pedagogické činnosti (nikoli však v oblasti popularizace). Také lze tento „nedostatek“ přejít na základě vskutku fundovaného a konkrétně argumentovaného hodnotícího doporučení komise.

Zároveň byla ponechána volnost jednotlivým fakultám a jejich vědeckým radám, aby – v případě, že to považují za žádoucí – stanovily vlastní doporučené počty určitých výkonů pro některé obory, které budou náročnější než celouniverzitně schválená doporučená hlediska.

Lze mít mladé profesory?

Při projednávání doporučených hledisek byla několikrát vyslovena obava, zda tato hlediska nebudou příliš náročná, a tudíž nedosažitelná pro uchazeče v optimálním věku. Je jisté v zájmu univerzity, aby se talentovaní vědci habilitovali běžně ve čtvrtém desetiletí a profesury získávali v pátém desetiletí svého věku. Tak mohou

být vskutku dlouhodobě platní svému pracovišti ve vědecké činnosti i ve výuce a vedení mladých vědeckých pracovníků.

Chci upozornit, že doporučená hlediska se obsahově neliší od kritérií platných již v minulých letech. Jedinými důležitějšími změnami je nová strukturace publikační činnosti s jasným rozlišením publikací vědecko-výzkumného charakteru (viz Stanovisko..., odst. 3.1) a popularizačních prací (viz Stanovisko..., odst. 4.3) a akcentování významu citačního ohlasu vědecké práce uchazeče. Typ citací i jejich doporučené počty byly přitom stanoveny s ohledem na možnosti a praxi běžnou v jednotlivých skupinách vědeckých oborů. S jedinou změnou byla hlediska doporučena tak, jak byla schválena fakultami při jednání Vědecké rady Univerzity Karlovy dne 28. června 2007.

Domnívám se, že spíše než o zvýšení požadavků jde o jejich jasnější strukturaci, která má informovat uchazeče o standardech výkonů, jež Univerzita Karlova od docentů a profesorů v jednotlivých oborech očekává. Dostanou tak jasnou informaci a motivaci pro jejich dosažení. Od uplatnění nové struktury zpráv hodnotících komisí, která je nadále dle opatření rektora č. 8/2007 pro projednání před Vědeckou radou Univerzity Karlovy vyžadována, a od platnosti nově formulovaných doporučených hledisek lze očekávat zjednodušení a snad i zpřehlednění celého procesu habilitačních řízení a řízení ke jmenování profesorem. Ostatně proto byla celá relativně obsáhlá a časově náročná práce v minulém akademickém roce podniknuta. Zároveň bylo dohodnuto, že po roce bude vyhodnocena efektivita struktury zpráv komisí i doporučených hledisek a budou projednány případné žádoucí změny.

Prof. PhDr. Mojmir Horyna

Autor je prorektorem UK pro akademické kvalifikace. Přednáší na Ústavu dějin umění Filozofické fakulty UK a na Ústavu dějin křesťanského umění Katolické teologické fakulty UK.

JEDNA FAKULTA DRAHOUSKU NESTAČÍ,

Kateřina Kadlecov

Na Univerzitě Karlově kařd rok slavnostn promuje téměř šest tisíc absolventů různých typů studia. Některé si jdou pro diplom dokonce vícekrát – protože se rozhodli vystudovat dvě fakulty. Je opravdu vhodn dřt ze sebe kzi a makat za dva? Je lepi zat studovat ob fakulty ve stejnm roce, nebo nejprve zkusit jednu a pak navázat? Jak je to s poplatky za studium a jak druh titul zlepši vaši pozici na trhu práce? A vůbec: kter fakulty kombinovat a proč?

Dřt se, či nedřt...

Kařd jsme nadan na něco jiného a vybírat si zaměření studovaného oboru podle toho, kolik jednou po absolutoriu vydlme, není dobr nápad. Přesto se tomu ani bohmsti kandidáti některého z akademických titulů neubrni. Když člověka baví herectví, vystuduje ho – ale musí se smířit s tím, že bude s velkou pravděpodobností „chud jako herec“, pipadne jako kostelní myš. Proto je dobr přidat si „bokem“ ještě něco praktičtějšího, třeba njak uitelsk obor. Při flexibilitě dnenho trhu práce je velk pravděpodobnost, že nakonec nebudeme delat pesne to, co jsme vystudovali, a proto se vyplatí okruh znalostí roziřit. Při zvaovni studia dali vysok školy nebo fakulty UK by mela mit hlavní slovo ta nejjednodui matematika: vyplatí se investovat as a námahu do dobvni daliho titulu? Podle mnoha z nás ano. Rovných 508 studentů (tj. 1,3 % z celkového počtu 39 481 studentů UK s nepe-

ruenm studiem) nastoupí v akademickm roce na dvě fakulty UK zároveň, tři stateni dokonce na tři. Naši pozici při nástupu do zamstnni dali vystudovan fakulta ve vtine připad velmi zlepši, stejne jako absolvovan zahranini stz, aktivní znalost dvou nebo více cizích jazyků, praxe při škole a na některých pozicích i titul PhD. Samozrejme mnoho odvzlivc vysnne dva obory, fakulty nebo školy nedokoni, ale za zkoušku člověk nic nedá. Pokud ovšem nepřethne standardn dobu studia navyenou o rok... Budoui ekonom Milan Rippel to potvrzuje: „Když se zapsete na dvě fakulty a po čase budete z jedné z nich chtít odejít, nezapomeňte se vcas odhlst na studijním oddleni. Jen tak se vám nebudou zbytene natat mesce souběžného studia. J na fakultě sociálních vřed za takzvane dali studium platm 18 000 rone, což je v podstatě minimum, ale na některých fakultách se muete vyšplhat až na dvojnásobek.“ Doktorand

Jaroslav řvelch si ve promyslel lepe; protože stihl ukončit sve první studium na FSV v poadovanm termínu, plat na filozofick fakultě za tzv. deli studium necele dva tisíce korun.

řkatulata batulata

Když jsme s kolegy sumarizovali vlivy, které hrají při zvaovni studia na dvou fakultách roli, zjistili jsme, že obrovsk význam maji prakticke, zdnlive banlni aspekty. asov náročnost studia a rozloen studijních povinností v prbhu akademického roku je jedním z nich. Třeba takov prvnck fakulta poskytuje svm studentům v prbhu semestru velkou volnost a zati je až ve zkoukovm období (zato vak poehnane), takže se mohou mimo kriticke mesce lepe věnovat povinnostem na dali škole. Mona prve proto studuje 57 budouch prvnk ještě na FSV (zejmena ekonomii a žurnalistiku) a dokonce 64 na FF (viz tabulku).

Počty osob studujch na více fakultách UK v lenni dle fakult, k 31. 7. 2007

	KTF	ETF	HTF	PF	1.LF	2.LF	3.LF	LFPI	LFHK	FaF	FF	PŘF	MFF	PedF	FSV	FTVS	FHS
KTF	0	2	5	4	1	0	0	0	0	0	17	0	0	3	4	0	1
ETF	2	0	0	1	0	0	2	0	0	0	13	2	0	4	0	0	0
HTF	5	0	0	1	0	0	0	0	0	0	11	1	0	4	2	0	0
PF	4	1	1	0	3	1	0	0	0	0	64	1	10	6	57	1	4
1.LF	1	0	0	3	0	2	2	1	2	0	4	9	1	1	1	4	1
2.LF	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	1	2	2	0	0	0	0
3.LF	0	2	0	0	2	1	0	1	0	0	2	3	0	0	0	2	0
LFPI	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
LFHK	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
FaF	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
FF	17	13	11	64	4	1	2	0	0	0	0	12	14	47	90	3	20
PŘF	0	2	1	1	9	2	3	0	0	0	12	0	8	3	3	2	3
MFF	0	0	0	10	1	2	0	0	0	0	14	8	0	0	13	1	3
PedF	3	4	4	6	1	0	0	0	0	1	47	3	0	0	7	1	4
FSV	4	0	2	57	1	0	0	0	0	0	90	3	13	7	0	4	10
FTVS	0	0	0	1	4	0	2	0	0	1	3	2	1	1	4	0	0
FHS	1	0	0	4	1	0	0	0	0	0	20	3	3	4	10	0	0

AUTOR TABULKY: MICHAL JOSIFKO

Stálí i dočasní obyvatelé Prahy i z tohoto letného nástinu pochopí, že důležitá je také dojezdová vzdálenost mezi budovami škol. Osa tramvají 17 a 18 spojuje v rámci pouhých tří zastávek PF, FF a hlavní sídlo FSV Hollar tak dokonale, že by bylo možné pohodlně se v desetiminutových přestávkách mezi bloky dostat ze škamny do škamny. Kdyby ovšem přednášky na jednotlivých fakultách začínaly ve stejný čas, stěžují si znalci situace. Poblíž trasy tramvaje

Souhrnné statistiky o počtu absolventů, dostudovaných fakultách a poměrech žen a mužů na nich, případně informace o mzdách v jednotlivých odvětvích vizte např. v publikaci Českého statistického úřadu (ČSÚ) *Zaostřeno na ženy a muže z roku 2006*. Aktuální statistiky pak najdete na webových stránkách ČSÚ, konkrétně třeba pod odkazem: <http://www.czso.cz/csu/2007edicniplan.nsf/p/3109-07>.

nezalekli: deset z nich studuje práva, 14 různé obory FF (tradičně hlavně logiku) a 13 FSV (logicky tradiční ekonomii). MFF, jejíž postavení je výsadní jak v možnostech výzkumu, tak v pozdějším praktickém uplatnění, se „pyšní“ jednou zajímavou statisti-

jíž tradičně v oborech finančního zprostředkování (průměrnou měsíční mzdu tohoto oboru, která letos v 1. čtvrtletí podle ČSÚ činila 53 291 Kč, ovšem silně ovlivňují manažerské platy několika set vyvolených), výpočetní techniky a výroby a rozvozu elektřiny, plynu a tepelných energií. To samozřejmě neznamená, že si šikovná tlumočnice ze španělštiny nedokáže v hlavním městě vydělat podobné částky – je-li navíc díky vystudovaným mezinárodním studiím odbornice na západní Evropu.

Lepší vrabec v hrsti než dva tituly v nedohlednu

Nezoufejte, pokud vám dělá problém dokončit být jen jednu fakultu vaší alma mater, a držte se studia zuby nehty. Nejde jen o to, že je to zábava, prodloužíte si mládí a dopřejete si všechny výhody, jaké studium má, ať už jde o skvělé možnosti cestování nebo dejme tomu daňové úlevy v zaměstnání. Jak to tak vypadá, navíc se vám čas strávený nad knihami vrátí v podobě spousty fialových papírků a zlatých platebních karet. Zde je, pro motivaci v krušném začátku semestru, několik velmi zajímavých čísel. Český statistický úřad uvádí jako průměrnou hrubou měsíční mzdu za druhé čtvrtletí roku 2007 21 462 Kč, přičemž vysokoškoláci tento hezký průměr významně zvedají. Absolventům vyšších odborných škol a bakalářských cyklů VŠ spadlo v loňském roce do klína průměrně 26 521 Kč měsíčně – a zbylí vysokoškoláci vydělali za každý měsíc loňského roku v průměru hned 39 470 korun. Takže vyděrať, pioněr!

FOTO: SONA SKVAVAROVA

Čím více oborů dokončíte, tím vícrát si přijdete do Karolína pro tubu s diplomem.

č. 18 jsou navíc umístěny tradiční koleje zmíněných tří fakult, Hvězda a Větrník, což situaci pro dojíždějící činí ještě snazší. Nehledě na blízkost pedagogické fakulty, kam člověk z FF i Hollaru dorazí v rámci dvacetiminutové zdravotní procházky. Humanitní obory se vůbec propojují lépe – zřejmě to bude proto, že jsou, ať chceme či ne, méně náročné než medicína nebo „tvrdé“, exaktní vědy. To potvrzuje i absolvent dvou oborů přírodovědecké fakulty Evžen Bouřa: „Na naší škole není zvykem studovat ani dva obory, tím méně spojit přírodovědu s další fakultou – je to příliš těžké. Mě samotného sociální situace a praktičnost věci inspirovala k tomu, že jsem dokončoval druhý obor, když jsem na tom prvním byl už doktorandem v prvním ročníku.“ Odvážní studenti matematicko-fyzikální fakulty, z nichž zejména informatici mají na českém trhu práce velmi záviděníhodnou startovní pozici, se však studia více fakult

kou: počet žen mezi všemi jejími absolventy se pohybuje kolem pouhé jedné pětiny, navíc je většina dívek z učitelství oborů.

Až se nám zachce praxe

Ačkoli mnozí pesimisté už nějakou dobu tvrdí, že vzhledem k počtu ekonomů a právníků, které státní i soukromé vysoké školy po celé republice každoročně chrlí, brzy nebudou mít absolventi těchto oborů uplatnění, je o ně na trhu práce stále vysoký zájem. Nezaměstnanost mezi vysokoškoláky je ostatně tradičně velmi nízká (podle Českého statistického úřadu v posledních letech dosahuje hladiny kolem 2,5 % celkového počtu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ČR), totéž dnes platí i o čerstvých absolventech. Ačkoli se zpočátku budou muset smířit s poněkud nižšími platy, na průměrnou českou mzdu se dostanou velmi rychle. Zvláště půjde-li o muže (ano, ještě pořád...) pracující v Praze či ve velkých městech. Nejvyšších platů se dosahuje

Kateřina Kadlecová

Autorka pravidelně spolupracuje s redakcí FORA UK. Absolvovala FF a FSV UK, na FSV je ve třetím ročníku interního doktorandského studia.

RATINGY

Z FAKULTNÍHO POHLEDU

Článků rozebírajících možná hodnocení vysoké školy najdete v tomto čísle mnoho. Každý autor volí vlastní téma a pohled, stejně jako existují různé přístupy k vytváření ratingů. Jelikož pod Univerzitu Karlovu spadá sedmnáct fakult pokrývajících škálu od společenských věd až po přírodní, je ji díky vyšší komplexitě výuky náročnější hodnotit. Zeptali jsme se proto proděkanů pro vědu tří fakult na jejich názory v této oblasti. Odpovídali na šest společných otázek:

1) V souvislosti s připravovanou změnou zákona o podpoře výzkumu a vývoje v naší zemi se uvažuje o tom, že institucionální financování vědy a výzkumu bude odvozeno od měřitelných výsledků dané instituce za určité předchozí období. Myslíte si, že je to správná tendence?

2) Výsledky výzkumu společenských, lékařských a přírodních oborů jsou v různých kategoriích: články v časopisech impaktovaných nebo neimpaktovaných, knihy, nové postupy, patenty, licence. Je vůbec možné rozpoznat v těchto kategoriích ty nejlepší výsledky? Pokud ano, měla by se podle nich odvozovat výše finanční podpory?

3) Pro tzv. Hodnocení výzkumu a vývoje a jejich výsledků v roce 2007 vypracovala Rada pro výzkum a vývoj nový způsob hodnocení druhů výsledků. Například články ve sbornících mají mnohem méně bodů, naproti tomu třeba váha knih a ohodnocení patentů ve společenských oborech je vyšší. Co říkáte této tendenci? Jak byste si případně představovali „spravedlivější“ body?

4) Doposud je financování výuky na vysokých školách odvozeno od počtu studentů a tzv. koeficientu náročnosti studia, který je různý pro různé obory. Je to spravedlivý systém financování? Neměla by se brát pro účely financování v úvahu i kvalita absolventů měřitelná podle úspěšnosti jejich uplatnění, jak navrhuji někteří politici?

5) V dnešní době lze vidět silící tendenci veřejných médií sestavovat žebříčky vysokých škol či fakult nebo ústavů podle nejrůznějších kritérií. Myslíte, že to podnítl zdravou soutěživost těchto institucí? Možná jste některé z nich viděl – byla použita správná kritéria? Jaká kritéria byste navrhoval vy pro hodnocení vysokých škol či fakult?

6) Myslíte, že pedagogická a výzkumná aktivita jednotlivých pracovníků by měla být rovněž nezávisle hodnocena podle objektivních kritérií? Měly by být výsledky tohoto hodnocení zveřejňovány a měl by být sestavován „žebříček kvality“ pracovníků?

Prof. RNDr. Viktor Beneš, DrSc.

Matematicko-fyzikální fakulta

1) Myslím, že tendence institucionálního financování vědy a výzkumu pomocí měřitelných výsledků je v zásadě správná. V minulém a současném období se toto financování provádělo, resp. provádí pomocí výzkumných záměrů. Instituce, které uspěly v této soutěži, mají dostatek prostředků na úkor těch neúspěšných. Podaří-li se najít objektivní kvantitativní hodnocení výsledků, bude nové financování odrážet stav po ukončení výzkumných záměrů. Bude pro každou instituci zrcadlem, má-li právo si polepšit, či nikoliv. Vypoví, zda za dříve získané prostředky byla, nebo nebyla odvedena odpovídající práce.

Rozdíl mezi oběma způsoby financování je zjednodušeně řečeno v tom, že v prvním rozhodovaly odborné komise na základě posudků oponentů, zatímco ve druhém by měl výsledné financování oznámit počítač na základě zpracování údajů vložených do databáze RIV. Posuďte sami, nakolik relevantní je zde srovnání se šachy, kde se postupným vylepšováním šachového programu dosáhlo toho, že počítač je lepší než člověk.

2) Je pravda, že výstupy vědy a výzkumu jsou velmi rozmanité. Ovšem vědecká komunita v daném oboru bývá schopna vyhodnotit, které výsledky jsou nejlepší. Když například v matematice někdo vyřeší problém, kterým se ostatní marně zabývali, dostane se mu velkého uznání téměř bezprostředně poté, co odbornou veřejnost s výsledkem seznámí. Za takové úspěchy by jednoznačně mělo být více peněz než např. za průměrné publikace. Podprůměrný výzkum by neměl vůbec existovat, nic nepřináší. Špičkoví vědci (pokud nejsou k dispozici domácí, tak zahraniční) v každém oboru rozeznají, jak dobré jsou výsledky ostatních. To znamená, že jsou vhodnými poradci při tvorbě metodiky hodnocení vědy a výzkumu.

3) Otázka, jaké body za vědecké výkony jsou spravedlivé, je velmi těžká, a přitom pro nově uvažovaný systém institucionálního financování klíčová. Proto Rada pro výzkum a vývoj v přípravném období testuje různé způsoby hodnocení.

Všiml jsem si pozitivní změny v tom, že tabulka bodového ohodnocení druhů výsledků, jednotná pro celou vědu v roce 2006, je již v roce 2007 rozlišena na společenské a ostatní vědy. Myslím, že by bylo užitečné ještě podrobnější členění na obory. Například

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

Viktor Beneš

fyzikové na naší fakultě publikují vzhledem ke své kvalitě téměř výhradně v časopisech s impakt faktory, zatímco v informatice se konají výběrové mezinárodní konference, kde bývá přijata až jen jedna třetina zaslaných příspěvků, a publikace ve sborníku takové konference (typicky u renomovaného světového nakladatele) je vysoce ceněna. Kategorii článků ve sborníku je tedy třeba rozdělit. Článek ve sborníku z konference, kde se recenzuje mírně ve snaze přijmout co nejvíc účastníků, se svou hodnotou může blížit spíše údajům v letošní tabulce Rady pro výzkum a vývoj.

Osobně se přimlouvám za vysoké ohodnocení článků v prestižních časopisech; mimo jiné se tím částečně vyrovnává skutečnost, že nelze hodnotit každý výsledek jednotlivě. Monografie v ostatních vědách tím však dostává nižší ohodnocení než jeden článek v předním časopise. Kdyby se podařilo rozlišit hodnocení odborných knih (např. podle nakladatele, oboru a druhu knihy), bylo by to spravedlivější než globálně vyšší váha knih ve společenských oborech. Příliš vysoké body v hodnocení patentů by vedly

**„KAŽDÝ VĚDEC SÁM DOBRĚ VÍ,
JAK SI STOJÍ VE SVÉ
PRODUKTIVITĚ.“**

k odklonu od výzkumu základních metod v některých odvětvích. Kolegové mi vysvětlili, že patentování software je velmi kontroverzní a dosud nevyřešené téma. USA dlouhou dobu nedovolovaly patentovat software, teď to za určitých podmínek jde. Je výslovně vyloučeno patentovat vědecké teorie, matematické metody, duševní postupy. V jiných situacích by patentování výsledků znamenalo zaujmout pozici, kterou univerzitní komunita nemusí přijmout (tím se omezí spolupráce na mezinárodních projektech) a která uzavře přístup do významných „open source“ a „free software“ komunit, např. GPL nebo Red Hat (jedna z klíčových firem pro distribuci operačního systému Linux).

Shrnu-li své odpovědi, je zřejmé, že proces tvorby bodového hodnocení výsledků výzkumu je velmi náročný. Přesto se domnívám, že oborově specifické bodové ohodnocení výsledků výzkumu vytvořené ve spolupráci se špičkovými vědci je při určitém zjednodušení možné. Rozhodnutí, jak rozdělit finance mezi obory nebo skupiny oborů, má částečně politický charakter, ale objektivního srovnání jejich bodových škál lze také v široké diskusi dosáhnout.

4) Nyní jsme se dostali od vědy k výuce. Vyjádřil jsem názor, že za lepší výsledky ve vědě, dané nejen kvantitou, ale zejména kvalitou, by mělo být více institucionálních prostředků. Proto by tomu tak mělo být i ve financování výuky na vysokých školách. Kvantita – to je počet studentů. Kvalita zahrnuje více faktorů. Mezi ně patří koeficient náročnosti studia i úspěšnost uplatnění absolventů. Měření této úspěšnosti ovšem také není jednoznačné. Premiér Mirek Topolánek nedávno vyjádřil svou představu potřeby ustavení tzv. výzkumných univerzit v ČR, vychovávajících budoucí vědce. Tato skupina vysokých škol nebo fakult bude vyžadovat specifický způsob financování výuky. Úspěšnost uplatnění absolventů zde nebude možné měřit výší jejich platů či dosažením řídicích funkcí.

5) Obecně jsou žebříčky na veřejnosti velmi populární a vedou k podněcování soutěživosti. Není proto divu, že se objevují i žebříčky vysokých škol. Viděl jsem pořadí sestavené na šanghajské univerzitě. Když jsem před pár lety trávil tvůrčí volno na univerzitě v Aarhusu (pořadí 102.–150.), navštívil jsem v areálu školy její muzeum a byl jsem mile překvapen historickými exponáty o práci celkem šesti nositelů Nobelovy ceny, kteří tu působili. Toto ocenění je mírou kvality jak absolventů, tak profesorů v šanghajském žebříčku, na jeho úroveň je postavena ještě Fieldsova medaile v matematice. Těžko říci, která kritéria jsou nejspřávnější. V daném případě mě napadlo, že v jednoduchosti je krása. Tímto výrokem se ale nemůžeme řídit při hodnocení výsledků výzkumu jako podkladu k institucionálnímu financování naší vědy.

6) Byl jsem nedávno přítomen při návštěvě hodnotící komise výzkumných záměrů na pracovišti vykonavatele. Jedním ze standardních dotazů hodnotitelů je vyjádření k vyrovnanosti řešitelského kolektivu ve smyslu vědeckého výkonu. To je vlastně dotaz

na žebříček kvality pracovníků, o kterém zodpovědný řešitel musí mít představu. Lze ho sestavit z dosažených výsledků např. pomocí tabulky Rady pro výzkum a vývoj. Přimlouval bych se za to, aby takový žebříček nebyl zveřejňován. Každý vědec sám dobře ví, jak si stojí ve své produktivitě. Naopak nemám nic proti tomu, když se na fakultách zveřejňují výsledky studentských anket, které představují subjektivní názory studentů na kvalitu výuky jednotlivých učitelů a sdružují akademickou obec.

Prof. PhDr. Jiří Kuthan, DrSc.

Filozofická fakulta

1) Záměr odvozovat institucionální financování vědy a výzkumu od měřitelných výsledků za předchozí období pokládám v zásadě za správný. Znamená to v podstatě nedávat finanční prostředky na pracoviště, kde nebyly buď žádné, nebo jen malé badatelské výsledky. Nelze očekávat, že tam, kde v minulosti nebylo pracovní zaujetí ani nápady, se najednou objeví. Naopak by měl být podporován rozvoj a materiální zázemí na místech, kde je trvale zjevné velké nasazení, kde jsou podstatné výsledky a především invence. Proti této tezi lze namítnout, že takto by byl dlouhodobě vymezen preferovaný okruh týmů s kvalitními výsledky ve vědě a výzkumu a bylo by obtížné, aby se do něho dostala nová pracoviště, která mají šanci se úspěšně profilovat. V tomto ohledu by měl být systém financování vědy v přiměřené míře otevřený.

Trvalým problémem je ale měření výsledků vědy. Veliká škála vědních oborů a rozmanitost jejich činnosti způsobuje, že je nesmírně obtížné převést výsledky na jednotného jmenovatele. Přiznávám, že to může činit při administrativním rozhodování problémy. Ale v zásadě všichni dobře víme, kde jsou výsledky veliké a kde mizivé. Dosavadní systém vědecko-výzkumných záměrů byl podroben při svém zavedení kritice. Domnívám se, že směřování toků na pracoviště s kvalitní badatelskou minulostí a zřetelnou vizí do budoucnosti bylo v zásadě správné. Jestliže budou tyto toky obráceny nikoliv na pracoviště, badatelské týmy a konkrétní programy, lze očekávat jen nepříznivý dopad. V případě fakulty, která má 49 ústavů, nebude preferováno pět pracovišť s velkými výsledky, ale celá instituce. V důsledku to bude znamenat, že prostředky nedostane například česká egyptologie, která má světový věhlas, ale že finanční tok bude směřovat na hospodářskou správu fakulty a v důsledku trvalé nouze se tyto prostředky použijí na zalepení děr v rozpočtu. Tak se rozpustí ve prospěch pracovišť, od nichž nelze mnoho očekávat. Uplatnění takové metodiky by způsobilo veliké škody.

2) Tady leží jeden z velkých problémů. Jsou obory, kde je dnes běžná metodika poměrování výsledků pomocí impakt faktoru. Na druhé straně v řadě oblastí, a to nejen ve společenských vědách, to takto nefunguje. Tady je nutné hledat jiné cesty, jak hodnotit výsledky vědecké práce, a to tak, aby nedocházelo k nežádoucí diskriminaci velkých a zřetelných výkonů důležitých nejen v měřítku globálním a evropském, ale i v národním. V některých oborech je nejvýznamnějším výstupem článek v impaktovaném

FOTO: HELENA KODALIKOVÁ

Jiří Kuthan

časopise, jinde je to kniha – monografie, která je výsledkem náročných a dlouhých prací. V těchto případech jde o výstup bez impaktu, i když je dílo mezinárodně oceňované a uznávané. Je třeba, aby se tu zabránilo nežádoucí diskriminaci. Jsem ale přesvědčen, že vědecké společenství v zásadě dobře vnímá, kde se pracuje dobře a kde nikoliv. Potíž je toto „vnímání“ převést na administrativně uchopitelné hodnoty.

3) V různých skupinách vědních oborů mají výsledky badatelské práce rozdílnou podobu. Ve společenských vědách patří jednoznačně k nejvýznamnějším výsledkům velká monografie. U jejího zrodu je nezbytná invence a současně i dlouhodobé badatelské soustředění. Významná díla jsou někdy výsledkem desítek let velkého pracovního vypětí. Proto pokládáme vysoké ocenění takových výsledků za potřebné a spravedlivé. Hodnocení knih otištěných v českém jazyce (12,5 bodu) není zjevně odpovídající a dostatečné. Dodávám ale – je tu třeba umět rozlišovat. Ne každá monografie si vysoké hodnocení zaslouží. Tady však lze vytvořit pojistné mechanismy.

Mrzí mě snaha degradovat články otištěné ve sbornících. V některých vědních oborech mají sborníky nezastupitelnou a velkou roli. Takové sborníky jsou často monotematické, vycházejí mnohdy v prestižních zahraničních nakladatelstvích, jejich editory jsou osobnosti velkého mezinárodního jména. Jsou badatelskou obcí výrazně vnímány a také citovány. Pokud budou smeteny do jedné kategorie s kdekjakým sborníčkem připraveným a publikovaným někde v Horní nebo Dolní Lhotě, stane se chyba.

**„NÁPAD VYCHOVAT
VZDĚLANÉHO
VYSOKOŠKOLÁKA
ZA 25–30 000 KČ ROČNĚ
BYL NEKONEČNOU
HLOUPOSTÍ A DOSLOVA
ZLOČINEM.“**

4) Zavedení „koeficientu náročnosti“ ve stávající podobě způsobilo katastrofální podfinancování celého humanitního segmentu českého vysokého školství. Tím způsobená nízká úroveň mezd vedla v řadě oborů k trvalému nedostatku vysoce kvalifikovaných odborníků a k mnoha dalším nežádoucím důsledkům. Úpadek, s nímž se potýkáme, je na mnoha místech zřetelný. Mám proto potřebu vyslovit to, co mělo být řečeno již dávno. Nápad, že lze vychovat vzdělaného vysokoškoláka za 25–30 000 Kč ročně, byl nekonečnou hloupostí a doslova zločinem.

Představa, že vysoké školy budou financovány podle „úspěšnosti uplatnění“ absolventů, je hyperpragmatická. Lze si mimo jiné dobře představit, že absolventi ryze prakticky zaměřených oborů budou rychleji „úspěšní“, že dostanou ve větším procentuálním počtu a dříve dobré zaměstnání než studenti oborů teoretických. Ve sféře teorie se ale mnohdy vytváří vize formující budoucnost. Proto tuto zdánlivě jednoduchou měřitelnost výsledků vysokých škol podle „úspěšnosti uplatnění absolventů“ pokládám za velmi problematickou. A to říkám i u vědomí toho, že „nadprodukce“ absolventů v některých oblastech může přinést sociální problémy.

5) Na snaze sestavovat „žebříčky“ vysokých škol není nic nepřirozeného. Všichni, kdo se o věc jen trochu zajímají, vědí, že některé univerzity a vysoké školy se těší světovému věhlasu, že jiné jsou dobré a další průměrné či špatné. Takové povědomí měl už dávno zakladatel Univerzity Karlovy, který jasně definoval její vzory – měla to být nejlepší vysoká učení tehdejšího světa – univerzity v Paříži, Oxfordu a v Boloni. Na horních příčkách žebříčku se mohou ocitnout jen univerzity (vysoké školy, fakulty, ústavy) disponující akademickými pracovníky s vysokou kvalifikací. Přirozeným měřítkem jsou tu výsledky ve vědě a výzkumu. Tady je nezbytná odpovídající personální politika a motivace akademických pracovníků a samozřejmě je třeba trvale a důsledně vytvářet zázemí – budovat knihovny a informační zdroje, laboratoře a jejich přístrojové vybavení atd.

Deficit UK je ohromný. Nemusíme chodit ani do Vídně, do Mnichova či do Paříže. Blíže to máme do polské Vratislavi. Srovnání poměrů, v nichž žijí ústavy tamní univerzity, se situací a vybavením obdobných ústavů v Praze je tristní. Tuto situaci je třeba vnímat a činit razantní opatření, aby se stav začal zlepšovat. Na druhé straně je potěšitelné, že UK se v žebříčku světových univerzit dostala na stávající slušné místo. Ale kdybychom se měli

vrátit ke kdysi výslovně vyjádřeným záměrům jejího zakladatele, tak by se slušelo, aby se ocitla v té první stovce.

6) V hodnocení pedagogických a vědeckých výkonů jednotlivých vysokoškolských pracovníků vidím určité problémy. Víme všichni, že máme mezi sebou vynikající vědce plně oddané badatelské práci, aniž však je tento talent provázen vlohou být dobrým „pedagogem“. Na druhé straně sebevětší pedagogický talent neznamená na kvalitní vysoké škole nic, pokud není opřen o vědeckou

práci. Navíc vysoká vědecká kvalifikace a velké nároky na studenty nemusí nutně vést k oblíbě vysokoškolského učitele, naopak. Ale „oblíbenost“ není cílem. Tím jsou vynikající studijní výsledky a vytváření schopnosti kreativní práce a budování profilu příslušné katedry, ústavu, fakulty a celé vysoké školy. Nejsem bytostným nepřitelem těchto „žebříčků“, ale nemohu se zbavit pocitu, že taková nequalifikovaně provedená hodnocení mohou někdy nadělat mnohem více škody než užítku. Na druhé straně jsou tu určitá objektivní měřítka, tak jak jsou například dána vnitřními směrnici UK pro habilitační a profesorská řízení. Mimo jiné jsou to „měřitelné“ výsledky ve vědecké práci, její mezinárodní ohlas, publikování článků ve významných časopisech a knih v prestižních nakladatelstvích, mezinárodní uznání ad. Tady je pak možné se pohybovat na poměrně pevné půdě, nikoliv tam, kde se při vši účtě k takovým snahám sčítají výsledky v jakési anketě.

prof. MUDr. Aleš Žák, DrSc.

I. Lékařská fakulta

1) Myslím, že ano. Každý stát má limitované finanční prostředky. Snaha státu rozdělovat peníze daňových poplatníků podle výsledků vědy je naprosto správná a legitimní. Bodové ohodnocení výsledku vědy podle metodiky RVV (podle druhu výsledku) je správné. Nejvyšší váhu mají mít a mají výsledky, které jsou relevantní a globální, tj. publikace zveřejněné v impaktovaných časopisech a přihlášky patentů. Nízká váha se přisuzuje článkům, které jsou zveřejněny v lokálních či konferenčních sbornících. Do měřitelných výsledků by měla být započtena také citovanost prací daného pracoviště.

Na naší fakultě jsme se shodli, že vhodným způsobem posuzování úspěšnosti a kvality vědecké práce je hodnocení sledující hodnotu impakt faktoru časopisů, ve kterých byly výsledky publikovány. V kvalitních časopisech (s vysokým IF) je recenzní řízení (peer review process) velmi přísné, a tudíž existuje korelace mezi výší IF časopisu, ve kterém je publikovaný daný výsledek, a jeho kvalitou. Podobně citovanost práce, která odráží zájem široké vědecké obce o daný problém a zveřejněné výsledky, by také měla být kritériem úspěšnosti dané instituce či výzkumného týmu.

Máme za to, že hodnocení patentových přihlášek jako relevantního výsledku vědy a výzkumu na nejvyšší úrovni je diskutabilní.

Jako významné by podle našeho názoru měly být hodnoceny pouze ty patenty, u kterých bylo prokázáno jejich využití. Další možností je rozdělení na patenty přihlášené u národního patentového úřadu a patenty přihlášené u Evropského patentového úřadu (EPO). Možnost podat patent je v jednotlivých oborech a státech různá a nadměrné přikládání významu každému patentu by mohlo vést k patentování čehokoliv za jakoukoliv cenu. Statistické údaje týkající se patentového řízení jsou uváděny na webových stránkách Světové organizace duševního vlastnictví WIPO (www.wipo.org). Všechny tyto statistiky jsou poměrně zavádějící, protože jsou zpracovávány na základě hlášení jednotlivých národních úřadů.

2) Pokud se hodnotí z hlediska výzkumu instituce, které provádějí stejný nebo velmi podobný výzkum (lékařské, přírodovědecké a farmaceutické fakulty), je jejich srovnání možné. Hodnocení z hlediska výzkumu nehomogenních institucí (které provádějí například biomedicínský výzkum a současně se angažují v oblasti společenských věd) je prakticky nemožné.

Při hodnocení biomedicínského výzkumu by výsledky v nejvyšší kategorii (globální a relevantní) měly být zveřejněny v časopisech s IF, který je adjustován na medián IF pro daný obor. Tím se částečně vyrovnávají klasické obory (např. morfologické) s obory novými (např. molekulárně-geneticky zaměřenými), jejichž výsledky se publikují v časopisech, jejichž IF rychle roste.

Další kategorií jsou výsledky publikované v časopisech bez IF, které jsou recenzované. Pro biomedicínu se ve většině případů jedná o periodika indexovaná v databázi Scopus. Pokud v určitém oboru není k dispozici český časopis s IF, má publikace v časopise indexovaném ve SCOPUS svůj význam, protože o výsledcích práce příslušného pracoviště by měla být informována i česká veřejnost, a pokud by takové publikace nebyly vůbec hodnoceny, mohlo by dojít k tomu, že v některých oborech by se publikovalo jen v zahraničních časopisech. Naopak by neměl být přikládán žádný význam pracím publikovaným v periodických vydávaných s podporou farmaceutických firem, sloužících hlavně reklamě.

Následovaly by výsledky publikované ve sbornících z konferencí. Nejmenší váha by měla být přisouzena výsledkům, které jsou obsaženy v abstraktech z konferencí a sympozií, avšak za významnější by měla být považována abstrakta v zahraničních sbornících.

Za významný faktor považujeme definici a způsob zpracování informací; z tohoto aspektu jsou nejdůležitější kritéria, jejich kvalita, objektivita, komplexnost a včasné vyhlášení (určité období před zahájením sběru dat). Kritéria by se měla odvíjet od dat dodaných do databáze Rejstřík informací o výzkumu (RIV). Rada vlády pro výzkum a vývoj (RVV) by měla po solidní a věcné diskusi vyhlásit s určitým předstihem pravidla, která by platila po „delší období“ – tj. kritéria by se neměla vyhlášovat po ukončení sběru dat (kategorie shromažďovaných dokumentů, zpětné doplňování již shromažďovaných dokumentů atd.).

Domníváme se, že výše finanční podpory by měla být úměrná dlouhodobým výsledkům vědy a výzkumu daného pracoviště.

FOTO: VLADIMÍR ŠIGUT

Aleš Žák

3) Obecně je tato tendence správná. Z našeho pohledu jsou podhodnoceny výsledky publikované v časopisech s IF a nadhodnoceny patentové přihlášky. Stejně jako jsou kategorizovány výsledky vědy podle typu periodika, ve kterém jsou zveřejněny (časopis s IF → časopis bez IF s recenzním řízením → časopis bez recenzního řízení, sborníky → abstrakta), tak by měly být kategorizovány patentové přihlášky a licence (patent s realizovanou výrobou → patent bez realizované výroby). Příslušnost k USA nebo EU závisí na tom, kde je přihlášen, a zpravidla výše poplatku závisí na „ceně“ patentové ochrany. Předpokládá se, že nikdo nebude platit patent v USA, resp. EU, pokud by neměl reálnou možnost výroby. Počet patentů přihlášených u EPO z ČR se pohybuje od 43 (v r. 2000) do 118 (v r. 2006). Tehdy bylo podáno celkem 135 tisíc přihlášek u EPO.

4) O faktu, že financování vysokých škol (VŠ) a univerzit by mělo být spravedlivé, není pochyb. Problém tkví v tom, že nejsou obecně definovaná a přijímaná kritéria, která by spravedlivě

(alespoň částečně) reflektovala současnou realitu a navíc by také zohlednila kvalitu daného pracoviště.

Současný systém financování VŠ založený na počtu studentů by mohl zůstat, avšak měly by být přehodnoceny koeficienty náročnosti studia, které jsou na lékařských fakultách v oblasti magisterského podhodnoceny obecně a v některých oborech, jako je stomatologie (nyní praktické zubní lékařství), zvláště. Na jednoho studenta stomatologie připadá 125 tisíc Kč (při koeficientu 2,80), přičemž skutečná potřeba na výuku stomatologie činí zhruba 200 tisíc Kč.

Do financování VŠ by se měla také nově promítat kvalita absolventů dané VŠ, a to z hlediska hodnocení krátkodobých parametrů, jako je pracovní úspěšnost do tří let po promoci (měřená podle uplatnění na trhu práce, tj. zaměstnanosti a podle výše jejich mezd, adjustovaný na mzdový průměr pro daný obor a zemi, resp. region, ve kterém budou pracovat). V dlouhodobém horizontu by se při hodnocení kvality dané VŠ mohla kvalita úspěšnosti absolventů hodnotit podílem zaměstnaných absolventů VŠ v zemích EU (resp. USA a Kanady) mimo ČR, jejich dosaženým postavením v kariéřním žebříčku a rovněž výší jejich mzdových příjmů (po adjustaci na průměrný příjem daného oboru a země).

Dalším kritériem úrovně školy může být kvalita uchazečů a přijatých absolventů. To je možné zjistit například na základě výsledků dosažených uchazeči v národních srovnávacích testech. Kvalita školy je dána také kvalifikací vyučujících a poměrem počtu studentů na jednoho vyučujícího. Konečně do financování VŠ by se mělo promítnout také to, jakého postavení dosáhla v žebříčku VŠ v ČR, v EU či z hlediska pořadí hodnocení všech VŠ (podle mezinárodně uznávaného hodnocení, jako je např. ARWU (Academic Ranking of World Universities), THES (The Times Higher Education Supplements). Je samozřejmé, že každá VŠ z hlediska svého zaměření bude preferovat jiná kritéria úspěšnosti. Úkolem centrálních úřadů by mělo být definování minimálních společných kritérií při hodnocení úspěšnosti.

5) Ve světě existuje řadu let několik způsobů hodnocení kvality vysokých škol (VŠ) a univerzit. Domníváme se (na I. LF UK), že hodnocení VŠ je potřebné, a tudíž i nutné. Teoreticky by mělo podněcovat soutěživost mezi jednotlivými institucemi, avšak praktický dopad může mít srovnávání kvality jednotlivých VŠ pouze za předpokladu, že se toto hodnocení promítne do jejich financování či nefinančního ocenění.

Kritéria pro hodnocení musejí vyplývat z definované funkce dané vysokoškolské instituce. Lékařské fakulty jsou zodpovědné za výuku lékařů (magisterské studium všeobecného lékařství, stomatologie, resp. praktického zubního lékařství), nově také nelékařských zdravotnických oborů (bakalářů, magistrů); dále jsou zodpovědné za biomedicínský výzkum a nově se bude zvyšovat jejich význam v postgraduální (popromoční) specializační výuce. Pokud bychom pro lékařské fakulty definovali minimálně jejich dvě hlavní funkce – výchovu lékařů a biomedicínský výzkum, je

možné se při částečném srovnání kvality VŠ opřít o dva mezinárodně uznávané žebříčky VŠ a univerzit. Prvním z nich je ARWU (Academic Ranking of World Universities), který od r. 2003 hodnotí VŠ uvedené v International Association of Universities. Druhým žebříčkem kvality, podle Good University Guide, je THES (The Times Higher Education Supplements), který od r. 2005 každý rok vyhláší britský deník The Times ve spolupráci se společností Price Waterhouse Coopers. Obě hodnocení jsou celosvětově respektována, hodnotí VŠ komplexně a konsistentně. Sami bychom podporovali hodnocení jednotlivých VŠ, fakult i ústavů podle těchto celosvětově uznávaných kritérií. Dalším možným kritériem je úspěšnost při získávání finančních prostředků (z grantových agentur – GA ČR, GA UK, IGA MZ ČR, mezinárodní granty).

6) Žebříček kvality akademických pracovníků a pracovních týmů by také měl být sledován. Hodnocení by mělo vycházet ze sledování a porovnání stejných (resp. velmi podobných) ukazatelů, jako je hodnocení instituce (výuka a vědecká činnost). První z ukazatelů by měla být kvantita a kvalita výuky. Evidence kvantitativních údajů je snadná a opírá se o počet odučených hodin (praktických cvičení, seminářů, přednášek), produkci klasických učebnicových textů i nových forem výuky (e-learning, blended learning, telemetrické vyučování). Hodnocení kvality výuky je složitější. Podkladem jsou údaje získané při vyhodnocování kvality výuky samotnými studenty; tato metoda může z našeho pohledu eliminovat spíše extrémní odchylky kvality než kvalitu výuky jako takovou.

Vědecká činnost jednotlivých akademických pracovníků je evidována a opírá se bibliografické údaje, které se na I. LF sledují od počátku 90. let minulého století. V r. 2006 byla zavedena nová metodika sledování scientometrických dat, která je kompatibilní s kritérii Rady pro výzkum a vývoj vlády ČR (www.vyzkum.cz) a Univerzity Karlovy v Praze. Na webových stránkách Ústavu vědeckých informací I. LF UK (<http://uvi.lf1.cuni.cz/>) jsou uvedeny jednotlivé kategorie publikací a jejich hodnoty. Největší význam mají práce publikované v časopisech s impaktním faktorem (zveřejněné ve WoS) a citovanost prací ostatními autory (SCI). Každoročně jsou na I. LF UK známé scientometrické údaje všech jejich pracovníků i jejich jednotlivých pracovišť a pořadí pracovišť je zveřejněno ve výroční zprávě fakulty. Ta obsahuje také „top 40“ pracovišť a pracovníků, kteří získali nejvyšší počet bibliografických bodů, SCI bodů a IF bodů za publikace v časopisech s impaktním faktorem.

Pořadí akademických pracovníků hodnocených studenty v anketách nezveřejňujeme, protože je subjektivně zatíženo, a pouze případy extrémního hodnocení kvality výuky jsou diskutovány s vedením klinik a ústavů, kterých se případy dotýkají.

Článek vznikl ve spolupráci s prorektorem pro vědeckou a tvůrčí činnost prof. RNDr. Bohuslavem Gašem, CSc.

**„DOMNÍVÁME SE,
ŽE VÝŠE FINANČNÍ PODPORY
BY MĚLA BÝT ÚMĚRNÁ
DLOUHODOBÝM VÝSLEDKŮM
VĚDY A VÝZKUMU DANÉHO
PRACOVÍŠTĚ.“**

NEJSME TAK BOHATÍ, ABYCHOM SI MOHLI DOVOLIT LACINOU VĚDU

Václav Hampel

Jak je z řady textů v tomto čísle patrné, neodmyslitelnou součástí hodnocení univerzit je evaluace jejich vědeckého výkonu. To je téma, kterého jsme se dotkli už v minulém čísle Fora, věnovaném vědecké činnosti na UK.

Poměrně podrobně tuto problematiku rozebíral můj článek Vědu a výzkum můžeme hodnotit z různých úhlů. Zvláště ta část, která srovnávala výkon UK s Akademií věd ČR (AV ČR), vyvolala důkladnou polemiku ze strany představitelů AV ČR P. Rába a I. Kadlecové, otištěnou v zářijovém čísle Akademického bulletinu¹. Podívejme se na námitky, které zde zazněly:

Publikační aktivita UK i AV ČR trvale roste

Podíl publikační aktivity UK na celkové „produkcii“ ČR podle databáze Web of Science (WoS) byl podle Rába a Kadlecové 25 %, nikoliv třetinový, jak uvádím v článku ve Foru. Ve skutečnosti jde ovšem o rozdíl v časovém období, za které se publikace počítají. Zatímco Ráb a Kadlecová hovoří o celkové publikační aktivitě za období let 2002–2006, já jsem naopak výslovně hovořil o roce 2007, resp. o té jeho části, která do odevzdání rukopisu uběhla. Tento rozdíl odráží právě tu mnou zdůrazněnou skutečnost, že podíl UK na publikační aktivitě ČR v posledních letech kontinuálně narůstá. Pochopitelně tedy, podíváme-li se na souhrn předcházejících let, sledáme menší podíl než při pohledu na poslední rok, resp. jeho část. Mimochodem, i dnes, kdy už uběhla většina roku 2007, stále tvoří publikace z UK 31 % všech publikací z ČR vydaných v tomto roce. Na konto AV ČR připadá 34 %². Nezpochybnitelnou skutečností zůstává, že AV ČR a UK jsou nejvýkonnějšími vědeckými institucemi v ČR; vždyť dohromady v posledních letech konzistentně tvoří prakticky 60 % publikací registrovaných ve WoS za ČR.

Rozdíl v období, za které se publikace hodnotí, je také příčinou další diskrepance mezi mým článkem ve Foru a reakcí Rába a Kadlecové v Akademickém bulletinu ohledně publikací dokumentované spolupráce mezi UK a AV ČR. I zde mají pravdu oba články. Můj, hodnotící stav v roce 2007

(resp. jeho části), kdy je cca 20 % publikací společných (v tomto okamžiku jde o 21,6 % aktivity UK a 19,8 % aktivity AV ČR), i Rába a Kadlecové, hodnotící souhrnně období 2002–2006, kdy jde skutečně o skoro 24 % článků UK a 17 % publikací AV ČR. Každopádně tato čísla dobře dokumentují četné a plodné pracovní vztahy obou institucí. Ráb a Kadlecová správně upozorňují na zkreslení bibliometrických výsledků různým, resp. nepřesným nebo nedostatečně úplným způsobem zadávání názvů institucí. Uvádějí, že v případě AV ČR vede variantní uvádění názvu této instituce cca k 1,9 % zkreslení výsledků³. To je obecný problém všech institucí. UK se s ním potýká také. Bohužel se stále ještě setkáváme s uváděním pouze názvu fakulty bez uvedení názvu univerzity nebo v případě lékařských fakult s uvedením pouze fakultní nemocnice, ovšem opět bez uvedení názvu participující univerzity. Například pro období posledních pěti let vede rozšíření vyhledávacího řetězce ve WoS z prostého „Charles univ“ v názvu instituce (použitého v mém původním článku) o „UK“ (za současné podmínky, že ČR musí být uvedena jako země původu) k 2,1% nárůstu počtu vyhledaných publikací. Nelze než znovu důrazně připomenout narůstající význam (zejména v souvislosti s připravovaným financováním vědecké činnosti podle doložitelných výstupů) důsledného, přesného a správného uvádění afiliace autorů vědeckých publikací. Vždyť co si myslet o instituci, ke které se ve svých dílech její vědci nehlasí, anebo hlásí zkomoleným způsobem?

Záleží především na kvalitě

Zcela se shodnu s autory z AV ČR, že důležitější než prostá kvantita vědeckých výstupů je jejich kvalita a že rozumným odhadem kvality je citovanost. A zatímco v prostém počtu impaktovaných publikací se Univerzitě Karlově v posledních letech daří blížít latce, kterou v ČR stále nastavuje AV ČR, v počtu

citací máme co dohánět. I když většímu počtu publikací AV ČR v posledních letech pochopitelně odpovídá také větší počet citací, realitou zůstává, že i v relativním počtu citací na jednu publikaci AV ČR před UK vede, byť ne dramaticky. Nejsoučasnější údaje naznačují, že možná i v tomto ukazateli naše univerzita AV ČR dohání. Vždyť např. průměrná citovanost publikace z roku 2006 je dnes 1,54 pro UK a 1,69 pro AV ČR. Pro Masarykovu univerzitu (MU) činí tento indikátor 1,27 (průměr ČR je 0,95). To nic nemění na neodiskutovatelné skutečnosti, že všichni společně máme ještě hodně práce, abychom se přiblížili evropským a světovým lídrům. Vždyť třeba publikace z Oxfordské univerzity ze stejného roku jsou dnes citovány v průměru 2,7x.

Zcela jiným, ale rovněž respektovaným odhadem kvality publikační aktivity velkých institucí je počet publikací v nejprestižnějších odborných periodických Nature a Science. V tomto ukazateli přispívá UK v posledních pěti letech (2003–2007) 57 % k celkovému výkonu ČR. Na AV ČR připadá 45 % a na MU 6 %⁴. Na UK představují publikace v Nature a Science v uvedeném období 0,34 % všech publikací ve WoS, zatímco na AV ČR představují 0,19 % a na MU 0,24 %. Tyto rozdíly na českém dvorečku opět zcela blednou ve srovnání se světovou špičkou. Třeba na University of Oxford je tento podíl 2,3 %.

Když už srovnáváme bibliometrické údaje UK a AV ČR (jakkoli jde o přátelské „zápolení“ – není pochyb o tom, že jde o dvě nejvýkonnější a spolupracující vědecké instituce v ČR, což ostatně číselnými argumenty dokládají předchozí řádky i oba diskutované články), je na místě zmínit i větší zastoupení humanitních oborů na UK. WoS je konstruován tak, že humanitní obory do něj přispívají řádově méně než obory přírodovědné a lékařské. Zatímco UK i AV ČR jsou srovnatelně velké instituce ve smyslu počtu odborníků zabývajících se vědou (4008 vysokoškolsky vzděla-

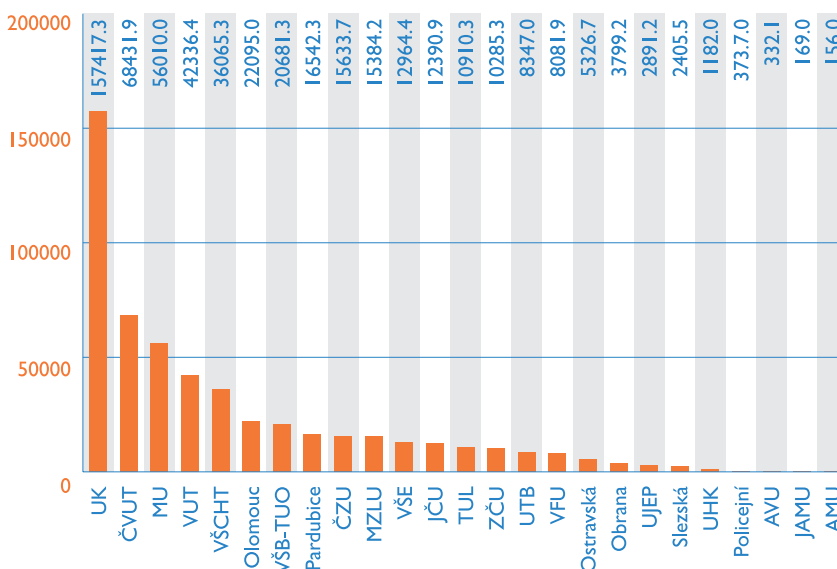
ných vědců na plný úvazek v AV ČR a 4278 akademických pracovníků na UK), na UK se humanitními obory zabývá 35 % akademických pracovníků, zatímco na AV ČR je 16,5 % humanitních vědců.

Mají se do ekonomické efektivity vědy na UK započítávat prostředky na výuku?

Asi nejdůležitější pasáží článku Rába a Kadlecové je diskuse o poměru počtu publikací k financování. Zde naprosto nemohou souhlasit s tvrzením, že „univerzitám nejsou započteny všechny prostředky použité ke vzniku těchto publikací (například většina mezd), zatímco AV ČR jsou započteny prostředky všechny“. Autoři tu zřetelně mají na mysli prostředky, které vysoké školy získávají na vzdělávací činnost (včetně tzv. specifického výzkumu). Každý, kdo zakusil náročnost systematické každodenní kompletní vysokoškolské výuky na čas a energii, musí souhlasit, že je zcela na místě, aby většina mezd těchto pracovníků byla kryta z prostředků na výuku. Je zcela jisté, že tyto prostředky nedotují vlastní vědeckou práci akademických pracovníků univerzit. Spíše to bude mírně naopak, byť nepřímě – studenti ze své zkušenosti asi budou moci potvrdit, že zázemí pro výuku bývá kvalitnější na těch pracovištích, která jsou vědecky úspěšnější.

Zvláštní podkapitolkou této problematiky je otázka prostředků na tzv. specifický výzkum. Pro připomenutí, tento zvláštní pojem vznikl před několika lety tak, že se ze státní dotace na vzdělávací činnost vysokých škol oddělila malá část s tím, že bude využita výhradně na ty aktivity v rámci uskutečňování akreditovaných studijních programů, které jsou výzkumné povahy. To je právě onen „specifický výzkum“. Je tedy zřetelné, že nejde o standardní financování etablovaných, výkonných vědců, nýbrž o financování vědecké práce studentů, tedy zejména v souvislosti s přípravou jejich bakalářských, diplomových a disertačních prací (příčemž samozřejmě početní podíl těchto prací prudce klesá ve směru od bakalářských k disertačním). Je

Obr. 1: Souhrnné výsledky českých veřejných vysokých škol v posledním hodnocení RVV.

zcela v pořádku, že tyto práce běžně nedosahují úrovně výsledků zkušených vědců. To, že se budou v hodnocení vědy nově započítávat i prostředky na specifický výzkum, což Ráb a Kadlecová vítají jako správný krok, jakých by mělo být více, tedy bude v praxi znamenat, že se bude srovnávat práce etablovaných výzkumníků s prvními krůčky elévů. To pochopitelně vysoké školy jako příliš spravedlivý a racionální krok nevitají. Prosazení tohoto kroku ve vládní Radě pro výzkum a vývoj souvisí s minoritním zastoupením veřejných vysokých škol, které přitom dnes tvoří více než 60 % vědeckého výkonu ČR měřeného podle WoS⁵.

Nejlevnější věda nemusí být nejlepší

Jakkoliv považují za důležité tuto otázku vyjasnit, rozhodně nepatřím k těm, kdo by tvrdili, „že zrušením AV ČR se zlevní věda a výzkum v ČR“. Detailní šetření Rady pro výzkum a vývoj ukázalo, že v ČR je řada institucí, jejichž zrušením (resp. zastavením přísunu financí od státu) by se zlevnil a zefektivnil výzkum v ČR (nebo nic vědeckého neprodukuje). Pracoviště AV ČR a UK mezi nimi ovšem rozhodně nefigurují. Je společným zájmem všech omezovat financování praco-

višť, která k vědecké produkci nepřispívají, nikoliv těch, která mají početnou a kvalitní publikační aktivitu.

Z tohoto důvodu nepovažují vztahování vědeckých výstupů na vynaložené prostředky v podobě zavedené Radou pro výzkum a vývoj za nejšťastnější, i když je samozřejmě důležité hlídat, aby se výzkum neprováděl zbytečně draze. Má to totiž dva háčky. Jednak jsou různé obory vědy různé „drahé“, a rozdíly v mechanicky spočítané „efektivitě“ mezi institucemi tedy mohou daleko spíše odrážet rozdíly v pěstovaných oborech a podoborech. A za druhé, nejlevnější věda vůbec nemusí znamenat nejlepší. Reálně efektivnější je financovat kvalitní výzkum, byť by byl i poměrně drahý, než financovat relativně levný výzkum, který mnoho nového nepřináší. Hodí se zde parafráze známého úsloví: nejsme tak bohatí, abychom si mohli dovolit laciný výzkum.

prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc.

Autor je od roku 2006 rektorem Univerzity Karlovy, předtím byl tři roky předsedou Akademického senátu UK. Ve své výzkumné práci se zaměřuje na regulaci plicních a placentárních cév. V 90. letech minulého století se podílel na výzkumu plicních cév na lékařské fakultě University of Minnesota v USA.

¹Tento text je přístupný také na iForu UK na adrese <http://iforum.cuni.cz/IFORUM-4455.html>; ²Údaje z Web of Science, nově citované v tomto článku, jsou platné k datu 19. 10. 2007.; ³Údaje o AV ČR v tomto textu jsou založeny na výsledcích vyhledávání řetězců „Acad Sci“, „ASCR“ a „AS CR“ v názvu instituce za současné podmínky uvedení ČR jako (alespoň) jedné ze zemí původu.; ⁴Na některých pracích se podílí více institucí, takže součet procent nedává 100.; ⁵Údaj pro dosud uplynulou část roku 2007.

FOTO: MINIATURA Z LIBER ETHICORUM FRATERA HENRICA (HENRICUS) DE ALLEMANIA

Přednáška na univerzitě.

vědy, na něž kladla důraz, oproti středověkému směřování k polyhistorické učenosti. Řada evropských univerzit, mezi nimi i pražská, tu zprvu zůstala pozadu, ponechávající tu iniciativu specializovaným akademiím a učeným společnostem, v nichž se ovšem uplatňovali univerzitní profesori se svými privátními zájmy. Připomínám tu zvláště mezinárodní skupinu učenců zasahující do soutěže evropské vědy v pražském rudolfinském centru na přelomu 16. a 17. století. Vynález knihtisku převratně rozšířil a usnadnil informační možnosti. Lze to s jistotou nadsázkou srovnávat s dnešní expanzí informačních systémů, které prospívají a nepochybně budou stále více působit při sdělování a porovnávání dosaženého vědění ve vzájemné soutěži.

Nechci pominout působení Rodriga Arriagy, originálního myslitele na pražské pobělohorské univerzitě, jehož věhlas sem přitahoval studenty z katolické Evropy. Rovněž Jan Kryštof Schambogen na právnické fakultě ve druhé polovině 17. století se řadí k významným střeoevropským učencům v době, kdy se v Praze obnovila výuka čtyř fakult.

S tím, jak se v 19. století prosadil novohumanistický směr uplatňující vzdělávání prostřednictvím pozitivních věd, spojující vyučování s bádáním, rozlišily se způsoby a také úroveň výuky oborů na univerzitě. Záviselo to nejen na pedagogických schopnostech, ale zejména vědeckých výsledcích

jednotlivých vysokoškolských učitelů. Spíše než o soutěži univerzit můžeme hovořit o porovnávání výsledků „vědeckých škol“ v určitých oborech. Postátnění univerzit s sebou přineslo preference vysokých učení, což vedlo k jejich rozdílnému materiálnímu zabezpečení. Obojí působilo na pohyb učitelů i studentů, jak je patrné na příkladu pražské „lékařské školy“, která vydatně posílila vídeňskou univerzitu, nebo přechod experimentálního fyzika Ernsta Macha z Prahy do Vídně, když pomínu další případy, kdy Praha byla „přestupní stanicí“ v kariéře učenců.

Charakteristickým rysem univerzitní vědy byla i její národní emancipace. Věda se začala pěstovat v živých národních jazycích, nahrazujících někdejší univerzální latinu. Politickým řešením na pražské Karlo-Ferdinandově univerzitě se stalo její rozdělení na českou a německou v roce 1882. Nacionalizace jako nezbytnost národní kultury se odrazila v prestižním soutěžení „vědeckých škol“, nutno však vzít v potaz i její dezintegrační důsledky. Nehledě na migraci odborníků, kteří po kratším či delším pobytu na pražské německé univerzitě směřovali do Vídně nebo na některou univerzitu v Německu (např. Albert Einstein).

Změny po rozpadu Rakouska-Uherska

Vznikem republiky nastala jiná situace. Byly založeny univerzity v Brně a Bra-

islavě, Karlově univerzitě přibyla roku 1920 přírodovědecká fakulta. Zatímco druhá generace předválečných českých vědců pokračovala namnoze ve vyzkoušených postupech, její žáci v soutěžení s vědou světovou zakládali průkopnický výrazné „vědecké školy“. Za všechny připomínám Jaroslava Heyrovského, u něhož podávali disertace v oboru polarografie nejen domácí, ale i řada zahraničních doktorandů. Platí to rovněž o osobnostech, které se habilitovaly na Univerzitě Karlově a využily příležitosti k vědecko-pedagogické kariéře na nových univerzitách. Do světového kontextu posunula naši právní vědu brněnská normativní teorie školy profesora Františka Weyra. Teorii národního hospodářství obohatil Karel Engliš, rovněž v Brně. V slavistické lingvistice kladl důraz na nové metody brněnský Bohuslav Havránek. Spolu s Romanem Jakobsonem spolupracoval ve známém Pražském lingvistickém kroužku na utváření vědecké školy, která je považována za významnou etapu světové odborné lingvistiky. Výrazný je také úspěch škol profesorů brněnské medicíny, Eduarda Čecha v dějinách světové matematiky a dalších.

Dnešní způsoby bodování úspěchu univerzit lze vskutku posuzovat různě z hlediska obecné prospěšnosti. Tak jako je nejspíš zbytečné přit se, zda Alfred Bernard Nobel prospěl lidstvu víc vynálezem dynamitu, nebo když založil v roce 1895 nadaci pro ocenění objevů v oblasti vědy, literatury a zásluh o pokojné soužití ve světě. To nic nemění na tom, že univerzitní vzdělanost odedávna spočívá v univerzální svobodné soutěži úsilí o nalézání poznatků. K tomu také vždy potřebovala podmínky nejen intelektuální, ale rovněž materiální.

Prof. PhDr. Josef Petráň

Autor článku je vědeckým pracovníkem Ústavu dějin UK a Archivu UK.

SROVNÁVÁNÍ UNIVERZIT? ŽÁDNÁ NOVINKA...

Ferdinand Devínský

Komisař Duell z Amerického patentového úřadu v roce 1899 řekl: „Cokoliv lze vynalézt, již bylo vynalezeno.“¹ Je zřejmé, že v technologii a ostatních oblastech našeho života to neplatí. Avšak někdy lze nalézt příklady, které tuto myšlenku podporují. Problémem univerzitních činností je ovšem jejich klasifikace.

Akreditace institucí vyššího vzdělání existovala již ve středověku. Papežové a monarchové měli určitá očekávání, když udělili právní uznání univerzitám, přičemž jejich schválení podléhalo určitým podmínkám². Co jiného než akreditace v moderním smyslu slova bylo udělení *litentia ubique docendi* ze strany studií *generalia*, která byla uznávána papežem? Nebo papežská legitimita univerzálnosti platnosti závěrečných zkoušek univerzity daleko mimo její lokalitu? Nebo povolení provádět studijní kurzy a závěrečné zkoušky v souladu se standardy stanovenými papežem nebo králem?³

Hodnotilo se i kameny

V dřívějších dobách lze rovněž vysledovat příklady hodnocení studentů, například na tzv. studentských univerzitách (Boloňská univerzita aj.). Všichni učitelé k plnění svých povinností v žádném případě nepřistupovali se stejným nadšením. Například v Boloni si část studentů vzala za úkol zabývat se přesností a adekvátností plnění vyučovacích povinností profesorů, dohlížet na nevyhovující učitele a kritizovat je, protože se nedostavili na vyučování, „přednesli“ pouze část svého programu, diktovali své kurzy, udělovali tituly nevhodným kandidátům atd.⁴ Aby bylo zabráněno nízké kvalitě vzdělání, bylo v Boloni, kde v počátku studentské universitates jmenovali profesory, vyžadováno, aby profesori předem složili kauci jako záruku dobrého vzdělání. Tehdejší zdroje říkají, že tresty pro učitele ze strany studentů byly někdy velmi bolestivé. Po hodnocení házeli studenti na učitele, jejichž výkonnost nebyla dostatečná, kameny.

Ani ranking není žádnou novinkou. Část Stanov Univerzity Karlovy v Praze, schválených v roce 1367, uvádí, že „...studenti,

kterí diktovali knihy svým spolužákům, by měli diktovat pouze z děl vytvořených mistry z proslulých univerzit v Praze, Paříži či Oxfordu“⁵. Žádná jiná univerzita nebyla zmíněna (a tedy ani hodnocena) jako nejlepší. Pochopitelně se některým univerzitám po nějakou dobu dařilo z jiných důvodů, než že by byly známé či že by byly centry vynikajícího vzdělání. Například Avignonská univerzita výtěžila mnohé z toho, že v Avignonu pobýval v letech 1309–1378 papež a studentští hodnostáři doufali v papežské dary.

V době středověku byla tzv. Akademická poutní cesta velmi obvyklá. Do sedmáctého století všechny univerzity vyučovaly v latině, která byla *lingua franca* akademického světa, a proto osnovy i tituly byly v latině a nebyl problém zahájit studia na jedné univerzitě a pokračovat na jiné či dokonce na několika jiných univerzitách. Statistika dostupná pro toto období uvádějí, že přibližně 25 % všech studentů tvořili – při použití dnešní terminologie – mezinárodní studenti.⁶

Nové hodnocení v Novém světě

Nová epocha začíná v roce 1870, kdy Komise amerického Úřadu pro vzdělání (Commission of US Bureau of Education) začala zveřejňovat výroční zprávy o statistických datech klasifikujících instituce. V roce 1963 se učitelé Kalifornské univerzity v Berkeley silně ohradili, když radikální školní studentské noviny *Cal Reporter* převzaly iniciativu a zveřejnily studentské hodnocení předmětů a profesorů.⁷ Avšak až poté, co se zveřejňování univerzitních zebříčků chopila média – *Fiske Guide to Colleges* (Fiskeho průvodce univerzitami z roku 1982) a především *US News and World Report* (USNWR) v roce 1983 –, začala hodnocení pronikat na scénu vyššího

FOTO: REPRO Z KNIHY DĚJINY UKL

Mistr se žáky.

vzdělání, a to v důsledku vlivu individualizace našich životů a celé společnosti, ale zcela jistě také jako důsledek zvýšeného zájmu o kvalitu.

Avšak trvalo to téměř dvacet let, než se z iniciativy UNESCO-CEPES v červnu 2002 sešla skupina expertů ve Varšavě na první diskusi u kulatého stolu o Statistických ukazatelích pro hodnocení kvality institucí vyššího/terciárního vzdělání – Metodologie pro hodnotící a ligové tabulky (druhé jednání bylo v Leidenu, v únoru roku 2006, a třetí bude v říjnu 2007 v Šanghaji). Nedávno (2006) se na svém druhém zasedání sešla

v Berlíně mezinárodní skupina expertů na hodnocení (IREG) a přijala Berlínské principy o hodnocení vyššího vzdělání.⁸

Dnes existuje nespočet agentur, které se zabývají hodnocením HEIs. Pomocí internetu můžeme – na základě letmého brouzdání – najít více než 500 odkazů na různé agentury, instituce a média, která se zabývají hodnocením vysokoškolských institucí. Avšak těmi nejznámějšími a nejrelevantnějšími jsou tištěná média USNWR, The Times, The Times Higher Education Supplement, Sunday Times, Financial Times, Guardian, McLeans, Asahi Shimbun, Asia Report (již zaniklo), Der Spiegel, Perspektywy, Wprost – abychom zmínili několik. Je pochopitelné, že převládají soukromá tištěná média. Pokud chcete sdělit informace široké veřejnosti, neexistuje lepší nástroj než zprávy soukromých televizí a tištěná média, neboť nejsou závislá na hodnocených institucích a jsou finančně autonomní.

¹Charles H. Duell, komisař, U.S. Office of Patents (Americký patentový úřad), 1899; ²Papežové se o univerzity zajímali ze tří důvodů: chtěli posílit pozici racionálně srozumitelné doktríny; měli zájem posílit ústřední úlohy papežství; a měli zájem na náborech lidí, kteří by působili jako zaměstnanci v jejich kancelářích. Králové od svých univerzit očekávali intelektuální a individuální pomoc při tvorbě a konsolidaci státních a administrativních institucí; ³Rüegg W. v díle A History of the University in Europe, Vol. I, redigoval: H. de Ridder-Simoens, Cambridge University Press, 1997, str. 17.; ⁴Bellomo M., Saggio sull'università nell'età del dirito comune, Catania, 1979, str. 208 (Verger J. v díle A History of the University in Europe, Vol. I, redigoval: H. de Ridder-Simoens, Cambridge University Press, 1997, str. 156.); ⁵Young R. F., Bohemian Scholars and Students at the English Universities from 1347 to 1750, English Historical Review 38, str. 72 (1923) v: de Ridder-Simoens H. v díle A History of the University in Europe, Vol. I, redigoval: H. de Ridder-Simoens, Cambridge University Press, 1997, str. 293.; ⁶Wuttig S., Bologna und die grenzenlose Mobilität in Europa, v: Hochschule entwickeln, Qualität managen: Studierende als (Mittel)punkt, HRK, Bonn, 2005, str. 141.; ⁷SLATE: Organizational History, str. 4., získáno z: <http://www.slatearchives.org/orghist.htm>, 10. srpna 2006, viz rovněž např. www.ratemyp-professor.com; ⁸Berlínské principy o hodnocení vyššího vzdělání, CEPES, CHE, IHEP, Berlin, 2006.

V minulém čísle jsme vám přinesli první ze série portrétů slavných vědců spojených s Univerzitou Karlovou; věnovali jsme se Jaroslavu Heyrovskému. Nyní navazujeme Karlem Raškou.

KAREL RAŠKA VELIKÁN BOJE PROTI MIKROBŮM

Pravé neštovice hubily lidstvo po milionech. Před třiceti lety jejich další šíření ustalo i díky zásadnímu příspěví profesora Karla Rašky. Tento epidemiolog světového významu stál u založení mnoha projektů, které dodnes chrání lidstvo před mikroskopickými útočníky. Přesto je mimo okruh několika pamětníků prakticky neznámý. V listopadu si připomínáme 20 let od úmrtí profesora Rašky, v říjnu pak uplynulo 30 let od posledního evidovaného případu nakažení pravými neštovicemi.

Karel Raška (17. 11. 1909 – 21. 11. 1987) vystudoval jako vojenský stipendista medicínu na Univerzitě Karlově již ve 23 letech. Navíc si díky vynikajícím studijním výsledkům mohl zvolit obor, jemuž se chtěl věnovat nadále. Vybral si lékařskou mikrobiologii a epidemiologii. Do dějin české medicíny se poprvé zapsal během nuceného předání Sudet nacistickému Německu. Celých 162 tisíc českých uprchlíků muselo odejít ze zabraných oblastí a většinou skončili v táborech, kde kvůli naprosto nevyhovujícím

podmínkám, především hygienickým, vznikaly četné epidemie. Raška vedl jako důstojník zdravotní služby československé armády epidemiologickou jednotku, která zajišťovala zdravotní péči o tyto uprchlíky. Během tří měsíců byla zdravotní situace plně pod kontrolou.

Za války pak vedl 4. oddělení (oddělení mikrobiologie a epidemiologie) Zdravotního ústavu Protektorátu Čechy a Morava. A funkce to nebyla nijak záviděníhodná, protože neustále hrozilo, že skončí v koncentračním táboře. O realitě této hrozby svědčí, že během represí po atentátu na říšského protektora Heydricha byli popraveni čtyři pracovníci ústavu.

Na konci války pak zorganizoval a vedl Čes-

FOTO: ARCHIV VIANA RAŠKY

Profesor Raška v karikatuře Františka Luksche, který zhotovil sérii kreseb „v upomínku na světlou stránku terezínského temna“. Raška je v ní zpodobněn jako „vrchní otrokář“, lovec mikrobů a koncesovaný majitel senné rýmy.

ko pomocnou akci, v jejímž rámci se bojovalo proti vysoce rizikové epidemii skvrnitého tyfu v Malé pevnosti v Terezíně a terezínském ghettu. Epidemii se podařilo potlačit, aniž by se rozšířila po Československu a po Evropě. Raškovi v Terezíně pomáhal i profesor František Patočka, s nímž se po válce stali vládními zmocněnci pro zdravotní dozor nad řádným odsunem Němců z Československa uskutečněným na základě dohod Postupimské konference z června 1945.

Po válce se profesor Raška osobně zúčastnil potlačení desítek epidemií. V Československu se podařilo zásadním způsobem zlepšit a stabilizovat epidemiologickou situaci. K tomu významně přispělo Raškovo úsilí o jednotné vyškolení pracovníků, úzkou spolupráci mezi terénními pracovníky a centrálním ústavem a použití standardních postupů, včetně vyšetřovacích laboratorních metod. Tyto principy se později uplatnily při vypracování aktivní epidemiologické bdělosti (surveillance) a během eradikace pravých neštovic.

Právě široká zkušenost s úspěšným bojem proti vysoce nakažlivým chorobám a vysoké renomé, které díky tomu získal, dovedly po válce Rašku k členství v řadě odborných komisí včetně Vědecké rady Ministerstva

zdravotnictví. V dalších dvou desetiletích se v nich účastnil, především v oblasti nakažlivých nemocí, tvorby zákonů, vyhlášek a dalších předpisů, které určovaly směřování zdravotní politiky. V té době také řídil Ústav epidemiologie a mikrobiologie (ÚEM) v Praze.

V 50. a 60. letech vrcholil Raškova jedinečná schopnost skloubit organizační dovednosti se zdravotnickými znalostmi a zkušenostmi. Navíc pracuje od roku 1963 v ženevské centrále Světové zdravotnické organizace (WHO), kde se zásadním způsobem účastní boje s infekčními nemocemi ve světě. Zde podnítl zcela nový způsob boje proti pravým neštovicím, ale také vznik celé řady přínosných organizací a školicích kurzů WHO (podrobněji viz níže).

Po návratu do vlasti na podzim 1970 však bylo Raškovi znemožněno další pokračování v práci. ÚEM jej pod tlakem již nemohl dále zaměstnat s kuriózním vysvětlením, že ústav nemá pozici, na niž by mohl takto vysoce kvalifikovaný odborník nastoupit. Důvody byly samozřejmě jiné. Jedním z nich byl Raškův kritický postoj k srpnové okupaci, dalším obavy politických špiček z osobnosti, která se nebála ukázat v otázkách zdravotnictví kritický postoj k Sovětskému svazu či obhajovat postupy západních zemí. Hlavním důvodem však byla mnoha skutečnostmi podložená nenávisť vůči Raškově osobě ze strany tehdejšího vedení Ministerstva zdravotnictví, jakož i vedení Institutu hygieny a epidemiologie a Lékařské fakulty hygienické. Nakonec byl přinucen, aby sám požádal o odchod do důchodu. Přestože později ještě působil jako pracující penzista v Ústavu krajinné ekologie Československé akademie věd, nemohlo to zmírnit jeho zklamání. A bohužel se přidalo i rozčarování z chování některých bývalých spolupracovníků.

Raška vs. pravé neštovice

V roce 1963 vyzval generální ředitel WHO Rašku, aby stanul v čele Divize sdělných nemocí, ač se Raška sám na toto místo nehlásil – na rozdíl od 35 jiných odborníků včetně jednoho odborníka z Československa. Na této pozici Raška vypracoval během krátké doby zcela novou koncepci vymýcení (eradikace) pravých neštovic ve světě.

Touto nemocí se každoročně nakazilo deset milionů lidí a celá pětina neštovicím podlehla. Proto je WHO považovala od svého vzniku

roku 1948 za nejzávažnější hrozbu z oblasti nakažlivých nemocí. Už na konci padesátých let se začala provádět eradikace neštovic, ovšem zcela neúspěšně. K nezdaru se přidružovala i skepse, s níž k možnému vymýcení neštovic začali lékaři přistupovat; považovali takový plán za neuskutečnitelný sen z říše fikce. Některé prameny dokonce uvádějí, že vedle Rašky věřili jen další dva odborníci v centrále WHO v Ženevě v porazitelnost neštovic. V úspěch eradikace nevěřil ani Generální ředitel WHO, dr. Margolino Caudau, a bohužel ani vedoucí Jednotky virologie, do jehož kompetence eradikace neštovic přímo spadala.

Nejprve tedy musel Raška dokazovat nadřazeným z WHO, že moderní epidemiologické postupy s využitím aktivní epidemiologické bdělosti, na rozdíl od doposud používané plošné vakcinace, povedou k úspěchu. Raškovým obrovským osobním úspěchem bylo vytvoření dvou nových jednotek v Divizi sdělných nemocí, Jednotky eradikace neštovic – neštovice spadaly do té doby pod Jednotku virologickou, a Jednotky epidemiologické bdělosti. Nový způsob boje proti neštovicím vyžadoval nové, i když z dnešního hlediska „zanedbatelné“ finanční zdroje z vyspělých států, především z USA, dále zajištění pracovníků, kteří byli vyškoleni pro boj s neštovicemi zcela jednotným způsobem, a konečně zajištění spolupráce států, na jejichž území se měla eradikace provádět. A to vše schovat pod jednu hlavičku – WHO.

Uvést tak masivní projekt v život nebylo jednoduché. Raškovi však přálo štěstí i v tom, že se konečně dařilo vyrobit kvalitní vakciny proti neštovicím, nepodléhající zkáze ani v zemích tropů. Rovněž byla vyvinuta „roz-dvojená“ jehla, kterou byl schopen provádět vakcinace i neodborník. O všem rozhodl Raškův geniální tah, neboť se mu podařilo eradikaci neštovic připojit k jinému programu.

Mladá dívka v Bangladéši se nakazila pravými neštovicemi v roce 1973.

Profesor Raška očkuje. 60. léta minulého století.

V polovině 60. let totiž požádalo jedenáct států západní Afriky o pomoc USA v boji proti spalničkám, které v Africe představovaly obrovský problém. USA tuto pomoc slíbily. Tehdy se ukázala i výtečná osobnost Generálního ředitele WHO, který sám nevěřil v úspěch eradikace, ale věřil v Raškovy schopnosti. Svým naléháním na něj Raška dostal svolení odjet do USA a přesvědčit americkou vládu, že je nutné pomoc rozšířit i na další africké státy a že současně s vakcinací proti spalničkám musí proběhnout i očkování proti neštovicím dle nové koncepce; vše pod hlavičkou WHO. Světové zdravotnické shromáždění WHO v roce 1966 zintenzivněni eradikace podle nové koncepce odhlasovalo jako svůj hlavní cíl pro následující roky. O rok později se tedy projekt rozběhl v téměř padesáti zemích a během deseti let byly neštovice vymýceny. Poslední osoba nakažená pravými neštovicemi byla evidována před třiceti lety, v říjnu 1977.

Váhu tohoto úspěchu dokládá i kniha, kterou vydala Organizace spojených národů při příležitosti oslav svého založení. V té se můžeme dočíst, že globální vymýcení neštovic je dosud největším úspěchem tohoto světového společenství.

Sám Raška z již fungujícího a zabezpečeného programu odešel na podzim 1970. Jak jsme uvedli, nečekalo ho doma za dosažené úspěchy přivětivé přijetí. Další ranou pak bylo postupné vymazání jeho jména ze zásluh o vymýcení pravých neštovic, stejně jako ze všech ostatních aktivit. Přitom je jasné, že k eradikaci neštovic by bez jeho viry v uskutečnitelnost celého projektu a jeho zatvrze-

FOTO: ARCHIV IVANA RAŠKY

Koláž při očkování uprchlíků ze Sudet proti záškrtu, Vlachovo Březí, 1938.

lého úsilí nedošlo a pravé neštovice by pravděpodobně zabily dodnes. Určité satisfakce se však Raška přeci dočkal, byť ne ve své domovině. V roce 1984 totiž obdržel Jennerovu medaili od Britské královské lékařské společnosti. Toto vyznamenání se uděluje od roku 1895 význačným osobnostem za zcela mimořádné zásluhy o kontrolu epidemiologických nemocí. O jejím významu svědčí i fakt, že za sto let medaili získalo pouhých devatenáct lékařů.

Epidemiologická bdělost

Snahou o eradikaci pravých neštovic však výčet Raškových úspěchů u WHO zdaleka nekončí. Zmínit musíme alespoň další dva. Počátkem šedesátých let vypracoval koncepci aktivní epidemiologické bdělosti (surveillance). Nešlo o úplnou novinku, Raška však zásadně změnil celý její systém. Na rozdíl od dřívějšího přístupu, kdy se nemoc kontrolovala především následně na základě získaných statistických dat, zaměřil se Raška na celý proces šíření nemoci včetně zahrnutí vedlejších faktorů, které průběh infekční nemoci ovlivňují. Velký důraz zároveň kladl na protiepidemiologická opatření. Nová podoba surveillance také zdůraznila význam laboratoře a tak přidružovala i mikrobiologické, virologické a imunologické (serologické) metody. Doplněvala ji celá řada pravidelných konferencí, školení a terénních praxí s důra-

zem na jednotný výcvik školených pracovníků.

Raškův návrh surveillance schválilo Valné shromáždění WHO jako jeden ze základních principů veřejného zdravotnictví ve světě. Potřebnost a prospěšnost surveillance dokládá, že s její pomocí se podařilo v USA objevit novou nemoc AIDS. Surveillance podle Rašky se dodnes ve světě používá. Dalším významným Raškovým krokem byla jeho účast na zřízení mezinárodních sérových bank. Raška sám stál u zrodu tří, z nichž jedna sídlila v Praze. V bankách se ve spolupráci s WHO shromažďovala séra odebraná v různých zemích. Na jejich základě pak vznikají třeba imunologické přehledy obyvatelstva, které jsou nesmírně důležité pro plánování efektivních očkovacích programů. S tím souvisí i Raškova podpora dalšího rozšíření mezinárodních referenčních laboratoří a vzniku jejich národních obdob u členských států WHO.

Přesahy Karla Rašky

V osobě profesora Rašky se sešel nejen velký vědec, organizátor a budovatel. Dbal zároveň na rozvoj sítě jednotné školených terénních a ústavních lékařských mikrobiologů a epidemiologů, pro které připravoval četné semináře, konference a školení. S terénními pracovníky udržoval aktivní osobní vztah, na což dodnes, pokud ještě žijí, vzpomínají. Také neváhal osobně se účastnit likvidace epidemií v celém Československu. O rozkvet československé medicíny se zasloužil také tím, že odborníkům z naší země dokázal zajistit dlouhodobé zahraniční stáže včetně akcí WHO. Jen na eradikaci neštovic se podílelo 20 českých a slovenských odborníků. V neposlední řadě přitom podporoval odborníky, kteří měli v Československu kádrové problémy. Raška byl i vynikajícím pedagogem, který vychoval dvě generace našich epidemiologů. Přestože je u nás Raškovo jméno zapomenuto, svět jej uznával a oceňoval. Stal se čestným členem mnoha vědeckých společností a organizací, například Americké společnosti pro infekční nemoci či Britské královské lékařské společnosti. Rovněž byl zvolen čle-

Hlavní zásluhy Karla Rašky

- První prokázání původce příjce v lidské srdeční chlopní
- Zažehnutí zdravotních problémů v uprchlických táborech po záboru Sudet v roce 1938
- Počátek vypracování jednotného systému epidemiologické služby za Protektorátu, založeného na centrálním výcviku pracovníků a použití standardních metod v terénu včetně laboratorních postupů
- Studium Rh faktoru a provedení první exsanguinační tranfúze v Evropě při fetální erythroblastóze
- Potlačení epidemie skvrnitého tyfu v Terezíně v roce 1945
- Osobní účast na potlačení mnoha desítek epidemií ve 40., 50. a 60. letech
- Zavedení racionální léčby spály penicilinem ve druhé polovině 40. let
- Potlačení epidemie encefalitidy v Rožnavě a prioritní průkaz přenosu viru kozím mlékem
- Eliminace tuberkulózy a brucelózy u skotu v 60. letech
- Konání řady mezinárodních školicích kurzů WHO v Praze
- Založení světové sérové banky v Praze
- Vytvoření aktivní epidemiologické bdělosti (surveillance) jako základního nástroje veřejného zdravotnictví v 60. letech.; dodnes je ve světě surveillance aplikována podle Rašky
- Zásadní podíl na vytvoření koncepce protiepidemické činnosti orgánů státní správy a dosažení výrazného zlepšení a stabilizace epidemiologické situace v Československu (břišní tyf, ostatní střevní bakteriální nákazy, streptokokové nákazy, záškrť, černý kašel, spalničky, tuberkulóza, virová hepatitida, dětská obrna, chřipka...)
- Účast v boji s epidemiemi ve světě jakožto ředitel Divize sdělných nemocí WHO
- Vytvoření nové koncepce boje s pravými neštovicemi, na jejímž základě se je podařilo vymýt v průběhu 70. let.

nem Ruské akademie lékařských věd a Srbské akademie věd.

Památkou na profesora Karla Rašku jsou dodnes patrné výsledky jeho práce doma i v celém světě.

Autor: redakce

Použitá literatura: E. Aldová, K. Markvart, I. Raška, E. Švandová, B. Tůmová (editoři): Vzpomínky na Karla Rašku, zakladatele moderní československé epidemiologie. Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, Praha 2005, s. 1–217; E. Aldová, C. John: Epidemiologie a mikrobiologie Karel Raška. V: Učenci očima kolegů, žáků a následovníků. Editoři: I. Hlaváček a J. Jedináková. Nakladatelství Academia, Praha 2007, s. 9–29.

UNIVERZITA, KDE ZÍTRA ZNAMENÁ VČERA?

Jaroslav Švelch

Vědci z MIT jako první syntetizovali penicilin, přišli s teorií informace, poprvé realizovali radar. A taky vyrobili robotického psa, první digitální počítačovou hru a stroboskop. K jedné z největších a nejzajímavějších laboratoří světa ovšem patří i fakulta zaměřená na humanitní vědy, kde autor tohoto článku právě pobývá jako hostující výzkumník za podpory Fulbrightovy komise.

Most mezi Bostonem a Cambridge a za ním kupole MIT a Stata Center.

Massachusetts Institute of Technology místy skutečně připomíná science fiction. Za každým rohem možná probíhá nějaká vědeckotechnická revoluce a ústav se skutečně rád prezentuje jako místo, kde se neuvěřitelně stává skutkem. Obor tvůrčího psaní vede slavný autor science fiction Joe Haldeman a na přednáškách se vypráví historiky o tom, jak si studenti Harolda Edgertona, vynálezce stroboskopu a průkopníka vysokorychlostní fotografie, půjčovali jeho blikající zázrak na večírky.

Je to také jedna z nejnáročnějších škol v USA (a tedy potažmo i na celém světě). V neoficiální, ale uznávané a spolehlivé příručce pro přežití na MIT se čtyři hustě popsané stránky věnují tomu, jak ten tlak psychicky zvládnout. Víkend bez učení je těžko představitelný luxus. Studenti i profesori jsou zpravidla ponořeni hluboko do svých (většinou technických) oborů a odtud také pochází stereotypní představa člověka z MIT coby nepraktického a roztržitého vědce, jenž se není schopen orientovat v reálném světě. Kolik z čtyřiašedesáti laureátů Nobelovy ceny, kteří tu studovali, by asi téhle představě odpovídalo? Na druhou stranu mnoho studentů v reálném světě uspělo víc než dobře, protože MIT coby soukromá technická škola klade důraz na propojení s praxí.

Soukromý vzdělávací ústav založil v roce 1861 William Barton Rogers, ale první stu-

denty přijal až po konci občanské války. Zakladatel patřil k předním americkým přírodovědcům své doby a jeho oddanost vědě dokládají i jeho poslední slova: „bituminové uhlí“. Zhroutil se při přednášce a záhy zemřel.

Dnes Institut řídí historicky první prezidentka, bioložka Susan Hockfieldová. MIT sídlí v městě Cambridge, nedaleko dvou mostů přes řeku Charles, které spojují Cambridge s přímořským Bostonem. V minulém školním roce na MIT studovalo 4127 studentů a studentek v bakalářském (undergraduate) programu a 6126 v magisterském (graduate) programu. Z celkového počtu bylo 2789 studentů zahraničních, téměř polovina z nich (49 %) přitom pochází z asijských zemí. Na institutu působilo 1681 zahraničních výzkumníků a učitelů.

Fulbright se nezalekl počítačových her

V tomto školním roce jsem se mezi ně zařadil i já. V centru pro výzkum a vývoj počítačových her GAMBIT sbírám zkušenosti, materiál, inspiraci a teoretické koncepty pro výzkum diskurzu počítačových her, herní kultury a počítačových her coby vycházejícího nového média. Tohoto ve střední Evropě stále ještě poněkud podezřelého tématu se bude týkat moje disertační práce a příjemně mě překvapilo, že vedení mé pražské katedry takové zamě-

ření podpořilo. Vzhledem k tomu, že oddělení komparativních mediálních studií (Comparative Media Studies, CMS) na MIT patří k několika málo místům, kde se dají hry vážně studovat, a navrch v návaznosti na můj obor mediálních studií, přihlásil jsem se v roce 2006 do výběrového řízení o stipendium v rámci výměnného programu Komise J. W. Fulbrighta. V rámci

FOTO NA TĚTO STRANĚ: JAROSLAV ŠVELCH

K neoklasickému stylu nejstarší části kampusu patří i úsměvně napodobování latinského pravopisu s V místo U.

Zeleně je v kampusu MIT až až. Hlavní budova MIT z roku 1916 leží na břehu řeky Charles v městě Cambridge. Před tímto datem institut sídlil v Bostonu.

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: JAROSLAV ŠVELCH

Fulbrightova stipendia vyjždí do USA každoročně zhruba 12 studentů, další se mohou ucházet o zařazení do programu Fulbright-Masaryk, který obnáší větší stipendia a větší konkurenci. Podrobnější informace najdete na www.fulbright.cz.

O program jsem se začal systematicky zajímat začátkem roku 2006, přihlášky do Fulbrightova stipendia pro (post)graduální studium a výzkum je třeba podat do 1. září roku před plánovaným odjezdem do USA. Stipendium pak zahrnuje deset měsíců studia v USA.

Přihlášení obnáší horu byrokracie, formu-

Studentka CMS hraje novou epizodu hry Half-Life 2 v herním koutku GAMBIT.

lárů, výpisů, dopisů a podpisů – a také nutnost složit test TOEFL. Ale zaměstnanci české pobočky Fulbrightovy komise jsou nesmírně vstřícní a nápomocní, realisticky odhadnou šanci uchazeče na úspěch a díky nim jsem i já, roztržitý člověk zapadající do stereotypu MIT, odevzdal všechny dokumenty víceméně včas. Pravděpodobně nejnáročnější částí je kontaktování univerzit v USA, které vás, v případě, že se chystáte vyjet jako hostující výzkumník či výzkumnice, musejí oficiálně pozvat. Obnáší to mnoho emailů, někdy i nedorozumění a vysvětlování, pokud ovšem nemáte dopředu dobré kontakty. Je třeba se připravit na to, že konkurence bude relativně

velká, a to spíše co do kvality než kvantity. Komise se ovšem vůbec nezalekla mého nekonvenčního tématu a získal jsem stipendium na postu náhradníka, to znamená, že moje stipendium nebylo garantované a musel jsem čekat, jestli můj výjezd rozpočet Fulbrightovy komise umožní. Umožnil.

Výhodou těchto stipendií je mimo jiné to, že Komise hradí kompletní životní náklady, letenku a ještě něco navíc (fixní dávku na učebnice a vybavení). To studium v USA značně ulehčí, protože se nemusíte trápit otázkami, jak si na to vyděláte, popřípadě jak to splatíte. Fulbright má navíc ve Spojených státech velmi dobrou reputaci i mimo akademickou sféru, takže není třeba nikomu dlouze vysvětlovat, o co vlastně jde.

Moje soukromé MIT

S relativně flexibilním rozvrhem hostujícího výzkumníka je zážitek z MIT odlišný od zážitku studenta, který celý týden běhá z přednášky na seminář atd. Nedostanu sice diplom z MIT, ale mám přístup ke všem zdrojům, kolegům a profesorům a mohu si vybrat, které přednášky jsou pro mě přínosné a které oželim, popřípadě na ně nemusím chodit vůbec – to by ovšem nesměly být tak zajímavé.

Fakulta humanitních a sociálních věd (School of Humanities and Social Sciences) je jakousi černou ovčí MIT, jenž je obecně vnímán jako drsně technická škola. Ale právě tady přednášel profesor, který si v šedesátých letech podmanil

Kdo je ten Fulbright?

Založení výměnného programu pro studenty, vědce a pedagogy prosadil v roce 1946 americký senátor za Arkansas William J. Fulbright. Senátor za Demokratickou stranu proslul jako jeden z nejvýznamnějších jižanských liberálů, podporoval multikulturalismus a ideu OSN. Na sklonku života byl také dobrým přítelem prezidenta Billa Clintona. Cílem Fulbrightova programu bylo „zlepšit porozumění mezi občany USA a jiných zemí prostřednictvím výměny lidí, znalostí a dovedností“.

obecnou lingvistiku a později se stal nesmlouvavým kritikem americké zahraniční a mediální politiky. Legendárního Noama Chomského připomínají informační tabule u vstupu na fakultu, on sám už tu ovšem nepřednáší.

Oddělení CMS vzniklo z oddělení filmové vědy, a proto je orientované spíše literárně a kulturně-antropologicky v duchu Raymonda Williamse než na „tvrdé“ sociální vědy. Hlavní postavou, akademickou celebritou a mediálním hrdinou oddělení je profesor Henry Jenkins, autor knih jako *The Wow Climax* nebo *Convergence Culture*. Profesor Jenkins v současnosti patří asi k nevytíženějším humanitním vzdělavcům v USA, a kdykoli se v médiích rozebírá populární kultura, novináři se obracejí právě na něj. Z jeho zaměření na

popkulturu a z víry v kreativitu mediálních spotřebitelů vyplývá i celková filozofie místního magisterského oboru – vážně se zabývat novým a nevážným. Komiks a počítačové hry se tu rozebírají se stejnou důkladností jako film a fotografie a všechny nové technologie jsou na MIT na dosah. Všechno se dá vyzkoušet. Proto je rozmanitá i skupina magisterských studentů: je tu mexický výtvarník, novinářka ze CNN, herní designér i hiphopový DJ. Herní laboratoř GAMBIT vznikla jako společný projekt MIT a vlády Singapuru. Malá asijská země se rozhodla dobýt svět pomocí počítačových her a každé léto sem vysílá vybrané studenty. Přes rok tu ovšem pracují především studenti magisterského oboru CMS. Je to jedno z mála míst na světě, kde se hraní her považuje za

Zadní vchod do Gehryho Stata Center.

Ironicky pojmenované Center for Bits and Atoms je součástí MIT Media Lab, což je na MIT ekvivalentem hračkářství. Tady se vyvíjejí hračky a vzdělávací pomůcky nové generace.

několik dalších výzkumných projektů, například *Converge Culture Consortium*, které se zabývá budoucností především audiovizuální zábavy a právě teď pracuje na analýzách videoklipů z *Youtube.com*. Stejně jako na celém MIT tu převládá objevitelský optimismus („Můžeme změnit svět k lepšímu!“) a podnikavý duch. Slovy Umberta Eca: najdete tu spíš těšitele než skeptiky. Není divu, většina výzkumných projektů je financovaná soukromými společnostmi nebo vládními a nevládními organizacemi, které chtějí vidět výsledky. Optimismus je povzbudivý, nakažlivý a motivující, i když ho tu a tam musím konfrontovat se skeptičtější a kritičtější evropskou tradicí. MIT každopádně dokáže v člověku vzbudit pocit, že budoucnost se odehrává právě tady, právě teď. A mnohdy to není jenom pocit.

vědeckou činnost („Hry tu bereme vážně!“ říká produkční laboratoře Matt Weise) a kde se všichni nakonec sejdou u herní pohovky s obrovskou televizí a bohatou sbírkou her a konzolí. Samotný prostor GAMBIT je projektován tak, aby se v něm daly hrát střílečky s laserovými zbraněmi. Takže se může stát, že na vás zpoza rohu vykoukne hlaveň laserové pušky. Ale není to samoúčelná zábava – jde o to, kultivovat počítačové hry jako nové médium a bez předsudků je studovat jako kulturní artefakt naší doby. K oboru patří

Budovu Stata Center, dokončenou v roce 2004, navrhl architekt Frank Gehry známý z dokumentárního filmu Skici Franka Gehryho.

Jaroslav Švelch

Autor článku je postgraduální student Katedry mediálních studií Institutu komunikačních studií a žurnalistiky na FSV UK. Školní rok 2007/2008 tráví na oddělení *Comparative Media Studies* MIT. Vystudoval žurnalistiku a mediální studia na FSV UK a studuje dvojbor lingvistika / fonetika / překladatelství a tlumočnictví (anglický jazyk) na FF UK.

STUDIUM V USA – ŽIVOTNÍ PŘÍLEŽITOST PRAKTICKY ZADARMO

RNDr. Filip Matějka, M.A., vystudoval MFF UK, ale to mu nestačilo. Za rok získá v oboru aplikovaná matematika titul Ph.D. na Princeton University, jedné z deseti nejlepších univerzit světa. Jak na to a co za to?

Kašna s magnóliemi před budovou Woodrowa Wilsona pro politické vědy. Než se Wilson stal prezidentem USA, byl prezidentem Princetonu.

Filipe, jak dlouho už jsi ve Státech?

Na Princetonu tři roky. Ale už během studia matematického modelování na MFF jsem se do Států podíval – od konce druháku jsem věděl, že chci do USA na co nejlepší školu. Matfyz měl tenkrát výměnu s Kansas State University, kam jsem jel na půl roku. A když už tu člověk je, najednou se mu otevřou všechny ty možnosti a je chycenější...

Takže Češi nejsou na amerických univerzitách bez šance.

Naopak, když sem přijede člověk od nás a snaží se, je často lepší než američtí studenti. Je velká škoda, že je na univerzitách Ivy League tak málo Čechů.

Jak se dostat ze stáže na státní univerzitu do doktorandského programu nějaké lepší?

Nejsnazší cesta je přes letní školy. Jel jsem na měsíc na University of Minnesota a pak na dva měsíce do Kalifornie na UCLA, obě už jsou hodně vysoko. Jakmile vám takovéhle školy dají svá doporučení, máte velkou šanci se dostat na ty nejlepší univerzity.

Letní školy si člověk musí zajistit sám?

Já jsem si je našel na internetu, ale od té doby se věci asi změnilly. Víím, že z matfyzu každoročně jezdí kvalitní lidi do Států právě na letní školy, protože v USA

Jako by vypadaly z viktoriánské Anglie – studentské rezidence v srdci kampusu americké Princeton University.

FOTO NA TĚTO STRANĚ: KATEŘINA KADLECOVÁ

s Čechy z téhle konkrétní fakulty prostě mají dobrou osobní zkušenost.

Osobní kontakty a zkušenosti prý rozhodují i u přijímacích zkoušek na prestižní americké univerzity.

To je částečně pravda. Když jsem se hlásil na graduate school, kde po dvou letech dostaneš M.A. a po dalších třech Ph.D., trval proces přijímání skoro rok. V září začíná škola, ale v prosinci předchozího roku podáváš přihlášku. Na Princetonu neskládáš žádný test a nekoná se ani pohovor, jen pošleš přihlášku, svůj projekt, životopis, testy TOEFL (angličtina) a GRE... A samozřejmě aspoň tři doporučující dopisy, to je nejdůležitější. Můžeš být sebelepší student, ale pokud nemáš dobrá doporučení, nejlépe od váženého profesora, kterého ta univerzita dobře zná, tvoje šance se výrazně sníží.

Myslím, že Češi se studia ve Státech bojí ne z důvodu vědomostí, ale financí.

To je zbytečné, protože Ph.D. programy jsou vesměs zdarma. Studenti naopak dostanou podporu, která pokryje školné i živobytí. Na přírodních vědách je toto stipendium uděleno o poznání častěji než na humanitních; dostáváme měsíční plat, i když někteří z nás musí učit, což je na druhou stranu skvělá životní zkušenost. Mimochodem, povinnost vést výuku na Ph.D. programech je v USA naprostou samozřejmostí.

Co tedy člověk rozhodně nesmí zanedbat, když chce studovat ve Státech?

Musí být hodně cílevědomý a nevzpomenout si na poslední chvíli. Já jsem v Princetonu opravdu moc spokojený, na druhou stranu jsem si už tři roky před ukončením studia v Čechách řekl, že chci to nejlepší vzdělání, a věnoval jsem tomu hodně úsilí. Krok po kroku, každý rok lepší škola... Ale tohle není cesta pro masu, spíš pro jednotlivce. Dobrá šance je přihlásit se přes výměnné programy, hodně lidí je tu i díky sportu. Ten děláš dvě hodiny denně, platí tě za to a po zbytek času studuješ. Nejdůležitější je dostat se sem, udělat první krok. Pak máte všechny možnosti jako na dlani.

Autorka: Kateřina Kadlecová

FILMÁČ, SÁGA POKRAČUJE...

Univerzita Karlova uvádí pokračování úspěšného seriálu filmových představení – Filmový seminář. Nové hity uvidíte v předpremiéře, takže budete mít možnost vykecat všem známým, jak to dopadne. A všechnu tu škodolibost si pořídíte za pouhou stokorunu za semestr.

I letos můžete každé úterý od 17:30 či od 20:00 zasednout v Modré posluchárně v Celetné ulici 20 (komplex Rektorátu UK). Nejprve se ale musíte zaregistrovat. Jak? Inu – přinést platný průkaz studenta UK (zpravidla kombinovaný s kartou ISIC) a 100 Kč. Za tuhle stovku pak můžete chodit na představení až do začátku dalšího semestru, takže vás jedno představení vyjde na méně než desetikorunu.

Zaregistruje vás tým filmových poskoků, povětšinou s doktorskými tituly. Jsou vcelku informovaní, nebojte se jich tedy zeptat.

A zde již vidíte, jak spořádání zájemci přistupují s přichystanými penězi. Tak to má být...

Zaregistrovat můžete i své kamarády. Stačí přinést jejich ISIC nebo průkaz studenta, případně si alespoň opsat písmena, která najdete na kartičce pod čárovým kódem. A přiloženě také další peníze.

Ledva vás zaregistrujeme, dostanete papírek (na obrázku vizte zatím nevyplněné prázdné papírky) se čtyřmístným číslem. To je heslo. Před každým představením si totiž musíte on-line zamluvit místo, anžto zájem o filmáč je převeliký. Rezervovat si jedno místo na jedno představení (nikoli konkrétní sedadlo v sále – platí kdo dřív přijde, ten líp sedí) můžete na adrese fs.cuni.cz (do okýnka s přihlašovacím jménem naťukajte číslice pod fotkou z vaší univerzitní karty). Na představení si nikdy nezapomeňte vzít kartu s sebou!

U vchodu do Modré posluchárny najdete zřejmě jednoho z následujících lidí – Luboše Koloce...

...Kačku...

...Iva...

...Mišu...

...nebo Honzu. Bez nich je vstup do sálu pouze na vlastní nebezpečí.

Sál bývá zpravidla slušně zaplněn. Před samotnými pohyblivými obrázky vás však ještě poučí a pobaví úvod docenta Michala Šobra.

A tady už je přímo pan docent. Takže ticho, zábava začíná.

Autor: redakce

FOTO NA TĚTO STRANĚ: ONDŘEJ SYBEL A IVO DOŠTÁL

UNIVERZITNÍ NEJ...

Milí čtenáři,

v tomto čísle jste si přečetli mnoho o tzv. rankingu univerzit. Jistě vás však zajímá nejen to, na které z terciárních vzdělávacích institucí světa se nejvíce publikuje nebo jaká z nich má v pedagogickém sboru největší počet věhlasných nositelů Nobelovy ceny. Podívejme se do světa kuriozit; univerzity jsou pyšné i na jiné faktory než nejúspěšnější absolventi či nejlínější vědecká knihovna!

Pro otužilce může být výzvou nejen samotné studium na nejsevernější univerzitě

1. Na světě je spousta velkých univerzit. Třeba taková Univerzita Karlova je se svými téměř 50 000 studenty minimálně dvakrát větší než kterákoli z osmi prestižních amerických univerzit Ivy League, Břečtanové ligy. Jaká světová univerzita však má v tomto okamžiku úplně nejvíc studentů? Nejnovější věrohodnou publikaci o tzv. megauniverzitách je kniha Sira Johna Daniela The Mega-universities and Knowledge Media, kterou vydalo nakladatelství Routledge v roce 1996. Časy se mění, ale nejpočetnější univerzita zůstává stejná. Kterápak to je?

- a) Allama Iqbal Open University v pákistánském Islámábádu – přes 1,8 milionů studentů
- b) Univerzita Indíry Gándhiové v indickém Dillí – 1,4 milionů studentů
- c) Islámská univerzita v iránském Teheránu – 1,3 milionů studentů
- d) Aljašská univerzita v Anchorage – 1 milion studentů a nespočet tuleňů

2. Vzdělávací instituce se rády pyšní svou tradicí. Čím starší, tím lepší, říkají jejich představitelé. I proces a metodika vzdělávání zrají jako víno. Která ze stále fungujících univerzit zraje na světě nejdéle ze všech, alespoň podle Guinnessovy knihy rekordů?

- a) nejstarší nepřetržitě fungující univerzitou světa je Qarawiyyinská mešita v marockém Fezu (rok založení údajně 859)
- b) prokazatelně je to káhirská univerzita Al-Azhar, založená zhruba v roce 969 n. l.
- c) jde o univerzitu v italské Boloni, založenou roku 1088

- d) samozřejmě univerzita v kolébce lidstva, řeckých Aténách – cca r. 100 př. K.

3. A jak to bylo s americkými otci zakladateli? Jak dlouho museli po příplutí své lodi Mayflower k Mysu tresky roku 1620 čekat na vznik první, a dnes tedy nejstarší univerzity ve Spojených státech?

- a) založili ji dva dny po doplutí ke břehu, tedy roku 1620, pod jménem Tresčí univerzita
- b) Kolumbijská univerzita v New Yorku byla jako první univerzita v USA založena 1754
- c) kongregacionalistická univerzita Yale na Východním pobřeží vznikla jako první, a to roku 1701
- d) založili ji v Massachusetts až 16 let po přistání, roku 1636, a pojmenovali ji po jejím prvním sponzoru, Johnu Harvardovi z Charlestownu

4. Úplně první univerzita na světě však již dávno neexistuje. Která země se ráda a často pyšní prastarou, již zaniklou univerzitou, na níž se údajných 10 500 studentů učilo mimo jiné principy geometrie, studovali hvězdy, hudbu, jazyky a filozofii?

- a) je to Indie se svou univerzitou v Takshashile (Taxile), založenou na severozápadě země kolem r. 700 před Kristem
- b) samozřejmě je to Indie, jenže nejstarší byla Nalandská univerzita v Biháru z 5. století před Kristem
- c) Čína je hrdá na univerzitu v Nanjingu z roku 258 n. l.
- d) Nepál: nejstarší na světě byla buddhistická univerzita v hlavním městě Káthmandú z roku 333 n. l.

5. Láska ke vzdělání vše překoná – věda se nezalekne ledových ker ani ledních medvědů. Ale teď bez nadsázky: univerzit poblíž polárního kruhu je ve světě více. Která z nich se pyšní titulem nejsevernější univerzita světa?

- a) je to finská univerzita v Rovaniemi, ležící přímo na polárním kruhu, v rodišti Santa Clause
- b) na 70. stupni severní šířky leží norská univerzita v Tromsø
- c) v několika městech Aljašky jsou kampusy University of Alaska (např. ve Fairbanks na 65. stupni s. š.)
- d) je to vesnická univerzita Ušakovskoj na ruském ostrově Vrangelja v Čukotském moři (72. stupeň s. š.)

6. A teď to vezmeme z druhého konce: jaká univerzita leží na světě nejjihněji? Malá nápověda – Univerzita Karlova má s touto institucí, kterou navštěvuje téměř 18 000 studentů, z nichž je 7 % maorského původu, podepsanou meziuniverzitní dohodu.

- a) chilská Universidad de La Serena
- b) australská univerzita v Melbourne
- c) univerzita v hlavním městě Stanley na britském ostrově Falklandy v jižním Atlantiku
- d) novozélandská University of Otago

7. E-learning neboli virtuální způsob výuky je populární nejen v tzv. západním světě. V Africe na něm stojí celá jedna vzdělávací instituce – Africká virtuální univerzita. Studenti mohou přijímat učební texty a úkoly pomocí satelitu, faxu, e-mailu nebo telefonicky. Nevěřili byste, kolik z 54 afrických zemí (včetně těch ostrovních) se do tohoto projektu, sídlícím v keňské metropoli Nairobi, zapojilo.

- a) 8 států
- b) 19
- c) všechny
- d) 13

8. Univerzita Karlova podporuje existenci tzv. univerzity třetího věku – vzdělává na své půdě v desítkách kurzů seniory, přesněji důchodce. Ti jsou ve fázi svého „třetího věku života“, což jim však nebrání v touze po institucionálním vzdělání. Která země a kdy myšlenku tzv. U3A jako první realizovala?

- a) Německo, r. 1945
- b) Francie, r. 1973
- c) USA, r. 1900
- d) Dominikánská republika, 1956

9. Mít botanickou zahradu není pro univerzitu zdaleka tak nedostupné jako vlastnit safari nebo ZOO. Na

světě jsou prý jen dvě univerzitní zoologické zahrady. Ta větší, šestiakrová, která chová šakaly, antilopy, vlky, plameňáky nebo supy, sídlí v...

- a) Izraeli dlouhodobě postiženém válkou, na Univerzitě v Tel Avivu (TAU)
- b) tradičním prostředí Oxfordu ve Velké Británii
- c) australském Sydney na tamější moderní univerzitě
- d) na Harvardu v USA, přímo před filozofickou fakultou

10. Na univerzitách panuje odnepaměti svoboda projevu. Některé z nich měly v historii i vlastní právní systém, psanci na jejich půdě hledali azyl. Jiné vzdělávací instituce ve 20. století však nebyly tak svobodné, jak by jejich studenti zřejmě chtěli – třeba freiburská univerzita, která pod taktovkou rektora-filozofa Martina Heideggera hlásala nacistické ideje. Nebo většina univerzit bývalého sovětského bloku. Která ze socialistických univerzit byla výukou vědeckého komunismu, marxismu-leninismu a komunistické politické ekonomie nejproslulejší? Navštěvoval ji i někdejší prezident Michail Gorbačov...

- a) tajná komunistická organizace Mezinárodní Leninova škola
- b) Univerzita Stalingrad
- c) Ruská univerzita přátelství národů
- d) Moskevská státní univerzita, nejstarší a největší univerzita v Rusku

Správné odpovědi: 1a), 2a), 3d), 4a), 5b), 6d), 7b), 8b), 9a), 10d)

Autor: redakce

Wolfsonovo centrum Mechanického inženýrství telavivské univerzity

SPOLEK ABSOLVENTŮ A PŘÁTEL UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE – CAROLINUM

FOTO NA TĚTO DVOUSTRANĚ: MICHAL SUK

Prof. Jan Royt při výkladu před návštěvou Arcidiecézního muzea v Olomouci – je vidět kostel sv. Václava.

Výlety pořádané Spolkem absolventů a přátel UK se těší značné oblibě našich členů, proto bychom rádi připomněli prozatím poslední. Poděkování patří především panu profesorovi Janu Roytovi z Ústavu pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, který se již poněkoličkáte stal naším věrným, zasvěceným průvodcem po historických krásách nejen naší země, ale i blízkého zahraničí. V květnu letošního roku nás pan profesor doprovodil na exkurzi po významných moravských kulturních centrech, Olomouci a Kroměříži.

V Olomouci se stala středem našeho zájmu nově instalovaná expozice v Arcidiecézním muzeu. Myšlenka vybudování Arcidiecézního muzea v Olomouci se začala realizovat po změně společenského systému, hlavním cílem bylo shromáždit a prezentovat to nejzajímavější z duchovně orientovaného kulturního dědictví Moravy. Pro výstavní prostory byl postupem let zrekonstruován areál tehdejšího Olomouckého hradu. Zajímavě se zde

zdařila rekonstrukce, symbióza historické architektury a moderní způsob instalace výběru nejlepších exponátů ze sbírek, které po stovky let vznikaly na území celé Moravy. V muzeu je vystavena jedna z nejkvalitnějších středoevropských sbírek starého malířství, vynikající díla gotického i barokního sochařství, liturgické předměty, mešní textile, předměty ze slonoviny, ale také proslulý kočár biskupa Troyera. Stálá výstava představuje tvorbu mnoha umělců zvučných jmen z celé Evropy, ale také neznámých mistrů tzv. Šternberské madony či Olivetské hory nebo autora známé barokní monstrance Zlaté slunce Moravy. Po velice zajímavé návštěvě v Olomouci nás čekal cíl naší trasy, město Kroměříž. Zámek a zahrady v Kroměříži byly v prosinci roku 1998 zapsány na Listinu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Hrad a pozdější zámek byly rezidencí olomouckých biskupů. Přestavěný renesanční hrad byl zničen za třicetileté války a na jeho místě vyrostl v sedmáctém století raně barokní palác v italském stylu. Z překrásně zdobeného interiéru je historicky zajímavý Sněmovní sál, kde se konal rakouský Říšský sněm. Galerie s obrazy z období od gotiky po baroko patří k předním v Evropě. Nejvýznamnějším dílem obrazárny je Apollón a Marsyas, vrcholné dílo malíře Tiziana. K relaxaci po náročné prohlídce města a zámku slouží Podzámecká zahrada či vzdálenější Květná zahrada.

● **27. června 2007** přijali význační hosté pozvání Spolku Carolinum a Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu Parlamentu České republiky. Ve Valdštejnské zahradě se konala v pořadí již 13. zahradní slavnost. Inspirací k rozloučení s akademickým rokem se před lety stalo mezinárodní fotbalové utkání v německém Dortmundu, kdy po zápase

Budova muzea v Olomouci.

s mužstvem dortmundské univerzity byli reprezentanti Univerzity Karlovy pozváni na „Campusfestparty“ – slavnost pod širým nebem s hudbou, bohatou nabídkou místních specialit a suvenýrů.

V programu Zahradní slavnosti Univerzity Karlovy nejdříve promluvil rektor Václav Hampl, poté se s hosty za odstupující děkany rozloučil Spectabilis, prof. Jan Sokol a za nově instalované děkany dostal možnost vystoupit prof. Tomáš Zima, děkan I. lékařské fakulty UK. Slavnostní okamžik čekal na laureátku letošní Ceny Spolku Carolinum magistru Zdeňku Pukovou, která převzala ocenění z rukou Václava Hampla. Oceněná práce Zdeňky Pukové z Ústavu translologie FF UK je jedním z prvních experimentálních výzkumů u nás věnovaných ověření modelu úsilí Daniela Gila a jeho aplikaci na simultánní tlumočení francouzských textů nasycených číselnými údaji a výčty do češtiny.

Po oficiální části programu se všichni těšili na příjemný rozhovor s kolegy či poslech známých melodií v podání Dixielandu I. LF UK se zpěvačkou Darjou Kuncovou. Milé překvapení připravil odbor vnějších vztahů rektorátu UK – každý host obdržel v upo-

bloků, které se věnují revitalizaci historických center, revitalizaci sídlišť, strategií regenerace tzv. brownfields, financování projektů revitalizace a také sportu jako impulsu rozvoje měst. Bližší infor-

Podzámecká zahrada v Kroměříži.

Prof. Royt přednáší v Kroměříži o historii Arcibiskupského zámku.

mínku tričko s univerzitním znakem.

● **25. října 2007** v 19 hodin přijal pozvání do Velké auly Karolina **Orchestr a sbor Univerzity Karlovy** se sólisty. Těleso vystoupilo pod vedením dirigentů Haiga Utdijana a Kateřiny Maňasové. Posluchači vyslechli nově nastudovaný repertoár z děl Bedřicha Smetany, Gabriela Fauré, Francise Poulenca, Nikolaje Rimského-Korsakova, Edvarda Griega a Giovanniho Gabrielliho. Tento koncert jsme uspořádali ve spolupráci s Alumni Albertov. Věříme, že navázaná spolupráce s touto mladou organizací působící na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy se rozvine v dalších společných projektech.

● Ve dnech **27. a 28. listopadu 2007** zveme zájemce na konferenci **URBES 2007** s podtitulem Revitalizace měst v kontextu udržitelného rozvoje. Konference se uskuteční v konferenčním sále Masarykovy koleje Českého vysokého učení technického v Praze. Příspěvky konference jsou seřazeny do tematických

mace jsou k dispozici na webových stránkách konference: www.urbes.cz.

● **5. prosince 2007 v 18:30** srdečně zveme na mikulášské setkání ve Velké aule Karolina.

Mluvené slovo Františka Novotného, známého průvodce nedělními Dobrymi jitry Českého rozhlasu 2 – stanice Praha, vystřídá krásná hudba v podání studentů Royal Academy of Music v Londýně. Zazní skladby Johana Sebastiana Bacha, Maurice Ravela a Antonína Dvořáka.

Akce se koná ve spolupráci s občanským sdružením P.U.S.S.A (Podpora uměleckých startů a studijních aktivit).

● **11. prosince 2007 v 19:00** se ve Velké aule Karolina setkáme společně s Ligou proti rakovině na vánočním koncertě. Adventní atmosféru večera podtrhne vystoupení Otakara Brouska, harfenistky Jany Bouškové a Kühnova dětského sboru. Součástí programu bude rovněž ocenění významné práce mladého vědce v oboru onkologie.

● **26. prosince 2007 ve 14:00** připravujeme prohlídku kostela sv. Kateřiny v areálu Psychiatrické kliniky VFN. Výklad profesora Jana Royta, ředitele Ústavu pro dějiny umění FF UK, bude doplněn varhanním koncertem. Návštěvníci populárního svatoštěpánského setkání budou moci vychutnat výbornou akustiku kostela díky preludiu Marka Čihaře, hlavního konzervátora varhan arcibiskupství pražského.

Kontakt:

Spolek absolventů a přátel Univerzity Karlovy – Carolinum,
I 16 36 Praha 1, Ovocný trh 3 (budova Nové Astorie, přízemí, kancelář č. 10)
tel.: +420 224 491 326, fax: +420 224 811 878
Bankovní spojení: KB Praha 1, číslo účtu 510836300257/0100
E-mail: sapuk@ruk.cuni.cz, www: <http://www.sapuk.cuni.cz/>

ZASEDÁNÍ AKADEMICKÉHO SENÁTU

Akademický senát se za období od posledního informování o své činnosti na stránkách časopisu FORUM (1/07) sešel třikrát. Poprvé se zasedání Akademického senátu konalo 23. března 2007. Mezi body programu jednání vyniká jeden, a to zřízení katedry tělesné výchovy v Hradci Králové. Dvě fakulty Univerzity Karlovy – Farmaceutická fakulta a Lékařská fakulta, se dohodly, že spojí své katedry tělesné výchovy, a se souhlasem vedení UK tak vzniklo první společné univerzitní pracoviště.

Další zasedání se konalo 25. května 2007 a bylo v letošním roce nejbohatší na počet bodů programu. Tvořilo jej dvacet bodů, ale přesto se díky disciplíně členů senátu a vystupujících hostů a díky řídicím dovednostem předsedy prof. Jana Hály podařilo všechny projednat za méně než tři hodiny. Z mého pohledu byly nejvýraznější momenty tohoto zasedání následující:

- První se odehrál na samotném začátku zasedání, při předávání osvědčení o volbě čtveřice nových členů senátu zvolených na Přírodovědecké fakultě. Na ní se chybným použitím fakultního předpisu pro volby do Akademického senátu univerzity volilo elektronickým způsobem. Hlavní volební komise, která dohlíží na řádný průběh voleb do AS UK, shledala, že tento postup je v rozporu s Volebním a jednacím řádem AS UK, a volby se musely

opakovat. Omyl však otevřel diskusi k možnému zavedení elektronického způsobu i pro volby do Akademického senátu univerzity. V souvislosti se zmíněnou diskusí se v průběhu listopadu 2007 uskutečnila anketa na téma vhodnosti a žádoucnosti elektronického způsobu volby na Univerzitě Karlově.

- Druhým momentem bylo založení Centra pro přenos poznatků a technologií, které bylo vyvrcholením dlouholeté snahy UK o efektivní výzkumnou činnost
- Třetí významný moment je podle mne navýšení tarifů ve vnitřním mzdovém předpisu.

Další, a prozatím i poslední zasedání Akademického senátu UK proběhlo 12. října 2007.

Mimo standardní body podzimního zasedání senátu se opět na pořad jednání dostala otázka členství v senátu; v tomto případě se týkala přímo předsednictva AS UK. Jeden ze studentských členů předsednictva totiž ukončil studium na fakultě a tím přestal být členem senátu. Volební a jednací řád Akademického senátu však umožňuje v případě, že tento student hodlá pokračovat ve studiu, aby prohlásil Hlavní volební komisi, že chce být náhradníkem, a po přijetí a zápisu ke studiu jej Hlavní volební komise povolá jako člena

USNESENÍ PŘIJATÁ NA ZASEDÁNÍ AS UK 30. BŘEZNA 2007

1. AS UK schválil pořad jednání.
2. AS UK schválil zápis ze zasedání AS UK 23. února 2007.
3. AS UK vzal na vědomí vystoupení členů kolegia rektora UK.
4. AS UK schválil návrh rektora na jmenování prof. MUDr. Josefa Stingla, CSc., členem Vědecké rady UK v Praze.
5. AS UK schválil rozpočet UK pro rok 2007.
6. AS UK schválil rozpis státní neinvestiční dotace a příspěvku na UK v roce 2007.
7. AS UK vyjádřil kladné stanovisko k návrhu změny opatření rektora na Poskytování stipendií na podporu ubytování na UK v předloženém znění.
8. AS UK zřizuje ke dni 1. července 2007 Katedru tělesné výchovy v Hradci Králové jako společné pracoviště Farmaceutické fakulty v Hradci Králové a Lékařské fakulty v Hradci Králové a vyjadřuje souhlas s návrhem Statutu Katedry tělesné výchovy v Hradci Králové.
9. AS UK schválil
 - Pravidla pro organizaci studia na FSV – čj. 62b/2007
 - Pravidla pro přiznávání stipendií na FSV – čj. 62a/2007
 - Pravidla pro přiznávání stipendií na MFF – čj. 67/2007
 - Změna přílohy č. 1 Statutu LF HK – čj. 69/2007.
10. AS UK souhlasí s návrhem odpisu nedobytné pohledávky na 1. LF v celkové výši 219 198,- Kč.
11. AS UK projednal návrh smlouvy o smlouvě budoucí o zřízení věcného břemene umístění a provozu zařízení distribuční soustavy v objektu trafostanice v areálu Vltava v Praze-Hostivaři ve prospěch firmy PREdistribuce a.s., vyjadřuje s tímto návrhem svůj souhlas a doporučuje předložit ho Správní radě UK k vydání souhlasu k uzavření smlouvy.
12. AS UK vzal na vědomí informace z komisí.
13. AS UK vyjadřuje plnou podporu usnesení pracovní komise Rady vysokých škol – předsedů akademických senátů vysokých škol ke zprávě skupiny expertů OECD Tematické hodnocení terciárního vzdělávání v České republice.

Prof. RNDr. Jan Hála, DrSc.
předseda AS UK v Praze

Za správnost:
Mgr. Daniel Feranc, tajemník AS UK

USNESENÍ PŘIJATÁ NA ZASEDÁNÍ AS UK 25. KVĚTNA 2007

1. AS UK schválil pořad jednání včetně navržené změny.
2. AS UK schválil zápis ze zasedání AS UK 30. března 2007.
3. AS UK vzal na vědomí vystoupení J. M. rektora UK a členů kolegia rektora UK.
4. AS UK zřizuje ke dni 1. července 2007 Centrum pro přenos poznatků a technologií jako další součást Univerzity Karlovy.
5. AS UK schválil změnu Vnitřního mzdového předpisu UK ve znění schválené modifikace.
6. AS UK schválil komplexní změnu Přílohy č. 2 Statutu UK ve znění schválené modifikace.
7. AS UK schválil Výroční zprávu o činnosti UK v roce 2006.
8. AS UK schválil Výroční zprávu o hospodaření UK v roce 2006
9. AS UK schválil
 - Volební a jednací řád Akademického senátu 1. LF
 - Změnu pravidel pro organizaci studia na 1. LF
 - Pravidla pro přiznávání stipendií na FHS
 - Změnu Statutu FaF
 - Změnu Statutu FSV
 - Organizační řád CPPT
 - Organizační řád Nakladatelství Karolinum
10. AS UK projednal žádosti vedení univerzity na čerpání celouniverzitní rezervy a schválil uvolnění:
 - a) 4 000 000 Kč na ekonomickou stabilizaci HTF formou navýšení příspěvku.
11. AS UK projednal žádosti jednotlivých fakult a součástí UK na čerpání celouniverzitní rezervy a schválil uvolnění:
 - a) 107 768 Kč pro 1. LF na odstranění havarijního stavu střešního pláště objektu Albertov 4, Praha 2,
 - b) 64 115 Kč pro 1. LF na odstranění havarijního stavu kanalizační stoupačky v objektu Kliniky rehabilitačního lékařství Albertov 7, Praha 2,
 - c) 19 115 Kč pro 1. LF na odstranění havarijního stavu střešního objektu U Nemocnice 5, Praha 2 a
 - d) 49 856 Kč pro SBZ na odstranění havárie hlavního vodovodního řádu před objektem Bruslařská 10, Praha 10.
12. AS UK projednal návrh opatření rektora ve věci poskytování Stipendií na podporu ubytování na UK a vyjádřil s tímto návrhem svůj souhlas.
13. AS UK projednal návrh opatření rektora, kterým se stanoví Zásady pro poskytování podpory zájmové činnosti studentů, a vyjádřil s tímto návrhem svůj souhlas.
14. AS UK projednal návrh opatření rektora, kterým se vydává Vzor smlouvy o ubytování, a vyjádřil s tímto návrhem svůj souhlas.

AS UK. Mnohem vážnější důsledky má ukončení studia na členství v předsednictvu senátu. Volební a jednací řád Akademického senátu umožňuje členům předsednictva, kterým skončí mandát člena senátu 31. ledna, aby zůstali členy předsednictva do volby nového předsedy na únorovém zasedání. Předsednictvo senátu si v domněnku, že toto ustanovení lze použít i pro případ, že členství v senátu skončí před 31. lednem, chybně vyložilo znění Volebního a jednacího řádu a dotyčného studenta považovalo za člena předsednictva. Ukázalo se však, jak tajuplný je svět legislativy. Vzhledem k pochybnostem o správnosti rozhodnutí předsednictva byla otázka postoupena Legislativní komisi, která postup předsednictva nepotvrdila. Proto zasedání senátu 12. října 2007 začalo volbou dalšího člena předsednictva senátu. I toto zasedání mělo své významnější body, z dvanácti bodů jsou to opět tři, které stojí za zvláštní zmínku:

- aktualizace dlouhodobého záměru, která určuje činnost univerzity v tomto akademickém roce;
- nová Dlouhodobá pravidla rozdělování příjmů na univerzitě;
- založení obchodní společnosti AB Pharma s. r. o.

Další zasedání v letošním kalendářním roce budou dvě. Jedno řádné 30. listopadu 2007 v 10 hodin v Malé aule Karolina a jedno mimořádné zasedání AS UK 14. listopadu 2007 v Modré posluchárně. Těším se na naše další setkání buď na stránkách časopisu FORUM, nebo na některém ze zasedání AS UK.

FOTO: ONDŘEJ SYSEL

Zasedání AS UK 25. května.

Mgr. Daniel Feranc

Autor článku je doktorandem ve studijním programu církevních dějin na KTF a tajemníkem AS UK.

15. AS UK projednal návrh opatření rektora, kterým se stanoví Standardní ceny za ubytování, a vyjádřil s tímto návrhem svůj souhlas.
16. AS UK zmocnil předsednictvo AS UK v době letních prázdnin akademického roku 2006/2007 jednat jménem AS UK.
17. AS UK projednal:
 - návrh smlouvy o smlouvě budoucí o zřízení věcného břemene výstavby, provozu, údržby a úprav stavby „Protipovodňové opatření na ochranu hl. m. Prahy, E0007 Troja, část I I Troja“ na pozemcích p. č. 1618/2 a p. č. 1625/1 v k.ú. Troja a na pozemcích p. č. 532 a p. č. 4110/2 v k. ú. Libeň“ ve prospěch hl.m. Prahy,
 - návrh smlouvy o smlouvě budoucí o zřízení věcného břemene umístění a provozu zařízení distribuční soustavy v trafostanici v objektu koleje Větrník č. p. 1932 na pozemku parc. č. 3564/2 v k. ú. Břevnov ve prospěch firmy PREDistribuce a. s. a
 - návrh smlouvy o smlouvě budoucí o zřízení věcného břemene umístění a provozu kabelového vedení v pozemcích p. č. 1411, p. č. 1413/1, p. č. 1548 a p. č. 1524 v k. ú. Nové Město, obec hl. m. Praha, ve prospěch společnosti PREDistribuce, a. s. vyjadřuje s těmito návrhy svůj souhlas a doporučuje je předložit Správní radě UK k vydání předchozího souhlasu podle § 15 odst. 1 písm. c) zák. č. 111/1998 Sb. k uzavření příslušných smluv.
18. Vzhledem k řadě změn právních předpisů a vnitřních předpisů UK, k nimž došlo od doby schválení většiny vnitřních předpisů fakult a dalších součástí, považuje AS UK za potřebné provést porovnání souladu vnitřních předpisů fakult a součástí s právními předpisy a vnitřními předpisy UK a odstranit zjištěné nesrovnalosti. Pověřuje proto legislativní komisi AS UK, aby se zabývala otázkou depurace vnitřních předpisů na UK s tím, že
 - pověří některé své členy přípravou podkladových materiálů s tím, že první etapa proběhne do 31. srpna t. r.,
 - zaujme k těmto materiálům stanovisko s tím, že první etapa proběhne do 20. září t. r.,
 - uvědomí bezodkladně poté děkány a předsedy akademických senátů fakult o svém stanovisku a doporučí jim, aby připravili a předložili návrhy novel vnitřních předpisů, jimiž budou nesrovnalosti odstraněny,
 - zajistí metodickou pomoc při přípravě uvedených návrhů formou konzultací fakult a dalších součástí s pověřenými členy legislativní komise,
 - předloží příštím zasedání AS UK zprávu o dosavadním průběhu prací na depuraci vnitřních předpisů na UK.
19. AS UK vzal na vědomí informace z komisi.
20. AS UK vzal na vědomí informace z RVŠ.

Prof. RNDr. Jan Hála, DrSc.
předseda AS UK v Praze

Za správnost:
Mgr. Daniel Feranc, tajemník AS UK

USNESENÍ PŘIJATÁ NA ZASEDÁNÍ AS UK 12. ŘÍJNA 2007

1. AS UK schválil pořad jednání včetně navržené změny.
2. AS UK zvolil dalším členem předsednictva AS UK MUDr. Bc. Marka Hilšera.
3. AS UK schválil zápis ze zasedání AS UK 25. května 2007.
4. AS UK vzal na vědomí vystoupení J. M. pana rektora UK a členů kolegia rektora UK.
5. AS UK schválil Aktualizaci Dlouhodobého záměru UK pro akademický rok 2007/2008.
6. AS UK vyjádřil kladné stanovisko ke zřízení obchodní společnosti AB Phrama s. r. o. s majetkovou účastí UK.
7. AS UK projednal:
 - návrh smlouvy o pronájmu nebytových prostor v objektu Matematicko-fyzikální fakulty v Praze 8, V Holešovičkách 2, k provozu hostinské činnosti
 - návrh smlouvy o pronájmu nebytových prostor v objektu Matematicko-fyzikální fakulty v Praze 1, Malostranské nám. č. 25, podnikatelce Adélině Starostové k provozu hostinské činnosti a vyjadřuje k těmto návrhům své kladné stanovisko.
8. AS UK projednal návrh smlouvy o zřízení věcného břemene umístění a provozu zařízení distribuční soustavy části PRE TS 5619 včetně kabelového napojení 1 kV a 22 kV v budově č. p. 2 na pozemku parc. č. 2 v k. ú. Malá Strana ve prospěch PREDistribuce, a. s., vyjadřuje k tomuto návrhu své kladné stanovisko a doporučuje ho předložit Správní radě UK k udělení souhlasu k uzavření smlouvy ve smyslu § 15 odst. 1 písm. c) zák. č. 111/1998 Sb.
9. AS UK schválil
 - Pravidla pro přiznávání stipendií na PedF (čj. 153/2007)
 - Pravidla pro přiznávání stipendií na FF (čj. 112b/2007)
 - Změnu Jednacího řádu Vědecké rady 2. LF (čj. 113/2007)
 - Změnu Statutu PF (čj. 139/2007)
 - Rigorózní řád MFF (čj. 142a/2007)
 - Volební a jednací řád LF HK (čj. 138/2007)
 - Pravidla pro přiznávání stipendií na ETF (čj. 42/2007)
 - Volební a jednací řád Akademického senátu ETF (čj. 89/2007, s výhradou technické opravy v čl. 12 odst. 1)
10. AS UK vzal na vědomí informace z komisi.
11. AS UK vzal na vědomí informace z RVŠ.

Prof. RNDr. Jan Hála, DrSc.
předseda AS UK v Praze

Za správnost:
Mgr. Daniel Feranc, tajemník AS UK

POMŮČKA: ANON LIKVOR OSINEK	CYKLO- HEXANON	ZAPÍNAT	AZBEST	POHLED DO NĚČEHO (knižně)		SPZ ROKYCAN	MLÁCENÍ OBILÍ (zastar.)	OKRASNÝ KEŘ	INICIÁLY HERCE ŽUPANIČE	PŘEDLOŽKA	NEHLUBO- KÝ		LENIVÁ	KLOUZAVÝ POHYB
MĚSTO NA DONU					ROZLOMENÍ SOLMIZAČ. SLABIKA							INICIÁLY SMOLJAKA SILNÁ RÝMA		
1. DÍL TAJENKY														
OPOJENĚ						INICIÁLY KOSTELKY NOVÝM ZPŮSOBEM			VERVY MOZKO- MÍŠNÍ MOK					
ANGLICKY „ŽADNÝ“					JMÉNO HERCE NEWMANA SEVEŘAN					CITOSLOVCE KDÁKÁNÍ NAJEDNOU				
	2. DÍL TAJENKY VE SVĚM BYTĚ												SETNINA	JMÉNO PSA
OPRAVNA LODÍ				OSOBNÍ ZÁJMENO ÚDER V BOXU		NAHÝ MODEL UTÍKÁNÍ					DRUH PAPOUŠKA POKOLENÍ			
SPZ OSTRAVY		ROV POPĚVEK					PLAVIDLO Z KLÁD KÓD NĚMECKA					SPZ OLOMOUCE ZNAČKA STRONCIA		
DROBNÁ					3. DÍL TAJENKY									
ÚTOK					PUPÍNEK NA KŮŽI					SAŇ				

Představovat osobnost prvního československého prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka (1850–1937) by bylo, či mělo by být, na akademickém poli nošením dříví do lesa. Vždyť o českém politikovi, filozofovi a pedagogovi jsme se učili již na základní škole. TGM také proslul celou řadou výroků. Například při pětistém výročí upálení Mistra Jana Husa prohlásil na univerzitě v Ženevě: „Odsuzujeme násilí, nechceme a nebudeme ho užívat. Avšak proti násilí budeme se hájit třeba železem.“ Jeho projev znamenal vyhlášení boje habsburské nadvládě. Jako pedagog začínal na univerzitě v Lipsku a následně působil na vídeňské univerzitě. Na Univerzitě Karlově přednášel od roku 1896 jako řádný profesor na Filozofické fakultě. Nepřekvapí proto, že měl co říct také k otázkám výuky. Část jeho výroku „Vzdělání není pouhým ... jako těstem není mouka, voda, sůl, kvasnice atd. dohromady naházené“ skrývá tajenka křížovky.

Tajenku zasílejte na adresu
forum@cuni.cz do 20. 1. 2008

Jednoho výherce odměníme knihou
z nakladatelství Karolinum.

V tajence z čísla 2/07 jste mohli vyluštit
výrok amerického vědce Richarda
Phillipse Feynmana: Na experimentování
JIŽ NESTAČÍ ZÁPALKY A SLÁMA.

Z úspěšných řešitelů byla vylosována
a knižní dar poštou obdrželi:
paní **Linda Hroníková z Prahy 4.**
Gratulujeme!

